# מאמר דא"ח

## בס"ד. שבת פרשת תולדות, מברכים החודש וערב ראש חודש כסלו, ה'תשח"י

### (הנחה בלתי מוגה)

**וְאֵלֶּה** תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק[1], וְיָדוּעַ הַדִּיּוּק בָּזֶה, דְּצָרִיךְ לְהָבִין כְּפֶל הַלָּשׁוֹן, שֶׁלְּאַחַר שֶׁאוֹמֵר "יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם", מוֹסִיף וְכוֹפֵל "אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק". וְעוֹד צָרִיךְ לְהָבִין עַל־פִּי הַיָּדוּעַ בְּעִנְיַן אֵין קוֹרִין אָבוֹת אֶלָּא לִשְׁלֹשָׁה[2], שֶׁבְּחִינַת הָאָבוֹת צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּכָל אָדָם[3], מַהוּ עִנְיַן "יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם" וְ"אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק" בָּעֲבוֹדָה בְּנֶפֶשׁ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל.

ב) **וְהָעִנְיָן** הוּא[4], דְּהִנֵּה יָדוּעַ שֶׁאַבְרָהָם וְיִצְחָק הֵם בְּחִינוֹת חֶסֶד וּגְבוּרָה, אַבְרָהָם הוּא מִדַּת הַחֶסֶד וְיִצְחָק הוּא מִדַּת הַגְּבוּרָה. דְּהִנֵּה, אַבְרָהָם הָיָה מֻרְכָּבָה לְמִדַּת הַחֶסֶד, כִּדְאִיתָא בַּ׳פַּרְדֵּס׳[5] בְּשֵׁם סֵפֶר הַבָּהִיר[6] אָמְרָה מִדַּת הַחֶסֶד לִפְנֵי הַקָּבָ"ה כָּל יְמֵי חַיֵּי אַבְרָהָם בָּאָרֶץ לֹא הִצְרַכְתִּי לַעֲשׂוֹת מִלַּאכְתִּי שֶׁהָרֵי אַבְרָהָם עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ בְּמִקּוֹמִי, וְהֵינוּ לְפִי שֶׁעֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הָיְתָה בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, שֶׁהָיָה מַכְנִיס אוֹרְחִים וּמַאֲכִילָם וּמַשְׁקָם כוּ׳, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן גְּמִילוּת חֲסָדִים בְּנַשְׁמִיּוּת. וְנוֹסָף לָזֶה הָיָה גּוֹמֵל חֲסָדִים גַּם בְּרוּחָנִיּוּת, שֶׁהָיָה מְגַלֶּה אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[7] וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם, אַל תִּקְרֵי וַיִּקְרָא אֶלָּא וַיַּקְרִיא שֶׁגָּרַם שגם אחרים יקראו, הרי הפסוק מְלַמֵּד שֶׁהִקְרִיא אַבְרָהָם אָבִינוּ לְשִׁמּוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה בְּפֶה כָּל עוֹבֵר וָשָׁב שגרם לכל העוברים ושבים לקרוא בשם ה', כִּיצַד: לְאַחַר רבנו הזקן בתניא פרק כג: "וזהו שאמרו רבותינו זכרונם־לברכה האבות הן הן המרכבה שכל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מענייני עולם הזה ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם", כִּדְאִיתָא בַּ׳פַּרְדֵּס׳[5] בְּשֵׁם סֵפֶר הַבָּהִיר[6] אָמְרָה מִדַּת הַחֶסֶד לִפְנֵי הַקָּבָ"ה כָּל יְמֵי חַיֵּי אַבְרָהָם בָּאָרֶץ לֹא הִצְרַכְתִּי לַעֲשׂוֹת מִלַּאכְתִּי שֶׁהָרֵי אַבְרָהָם עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ בְּמִקּוֹמִי, וְהֵינוּ לְפִי שֶׁעֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הָיְתָה בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, שֶׁהָיָה מַכְנִיס אוֹרְחִים וּמַאֲכִילָם וּמַשְׁקָם כוּ׳, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן גְּמִילוּת חֲסָדִים בְּנַשְׁמִיּוּת. וְנוֹסָף לָזֶה הָיָה גּוֹמֵל חֲסָדִים גַּם בְּרוּחָנִיּוּת, שֶׁהָיָה מְגַלֶּה אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[7] וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם, אַל תִּקְרֵי וַיִּקְרָא אֶלָּא וַיַּקְרִיא, מְלַמֵּד שֶׁהִקְרִיא אַבְרָהָם אָבִינוּ לְשִׁמּוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה בְּפֶה כָּל עוֹבֵר וָשָׁב, כִּיצַד: לְאַחַר

1) ריש פרשתנו (תולדות) – כה, יט. 2) ברכות טז, ב. 3) תו"א ר"פ וארא. 4) בהבא לקמן – ראה ד"ה ואלה תולדות תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' סח ואילך). ד"ה ואלה תולדות וד"ה עתיד כו' ש"י עולמות תרח"ץ (סה"מ תרח"ץ ע' קכט ואילך. קמ ואילך). ד"ה על שלשה דברים דש"פ תולדות תרצ"ט (סה"מ תרצ"ט ע' 102 ואילך). 5) שער כב (שער הכינויים) פ"ד. 6) סקצ"א. 7) וירא כא, לג.

**ביאור בדרך אפשר**

שֶׁאָכְלוּ וְשָׁתוּ עָמְדוּ האורחים לְבָרְכוֹ לברך את אברהם ולהודות לו
על שהאכילם והשקם, אָמַר לָהֶם אברהם לאורחים וְכִי מִשֶּׁלִּי
אֲכַלְתֶּם, מִשֶּׁל אֱלֹקֵי עוֹלָם אֲכַלְתֶּם, הוֹדוּ וְשַׁבְּחוּ וּבָרְכוּ לְמִי
שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם[8] וכך גרם לאנשים רבים לקרוא בשם ה', וַהֲיִנוּ,
שֶׁעֲבוֹדָתוֹ הָיְתָה לְהַמְשִׁיךְ
וּלְגַלּוֹת אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם ונמצא
שהן בעבודתו להשפיע לאנשים חסד
גשמי והן בעבודתו לגלות אלקות
בעולם, פעולותיו של אברהם היו
פעולות של חסד. אָמְנָם, יִצְחָק
הָיָה מֻרְכָּבָה בטל לחלוטין, כאמור
לְמַדַּת הַגְּבוּרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[9]
בדברי יעקב אבינו ללבן – (לולי אלקי
אבי אלקי אברהם) וּפַחַד יִצְחָק
הָיָה לִי (כי עתה ריקם שלחתנ),
ויעקב מדייק ואומר "ופחד יצחק"
לְפִי שֶׁעֲבוֹדָתוֹ של יצחק אבינו
הָיְתָה בְּקַו הַגְּבוּרָה.

וְהִנֵּה ב' הָעִנְיָנִים דְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק שֶׁהֵם חֶסֶד וּגְבוּרָה, הֵם אוֹר וָחֹשֶׁךְ[10], כִּדְאִיתָא בַּזֹּהַר[11] "לָאוֹר" דָּא אַבְרָהָם "וְלַחֹשֶׁךְ" דָּא יִצְחָק, שֶׁאַבְרָהָם שֶׁהוּא חֶסֶד שִׁעְנְּנוּ הַמְשָׁכָה וְגִלּוּי, הֲרֵי זֶה בְּחִינַת אוֹר, וְיִצְחָק שֶׁהוּא גְּבוּרָה שֶׁעְנְּנָה הֶעְלֵם, הֲרֵי זֶה בְּחִינַת חֹשֶׁךְ. וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּהִנֵּה בְּעִנְיַן הַבְּרִיאָה יֶשְׁנָם ב' הָעִנְיָנִים דְּאוֹר וָחֹשֶׁךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[12] יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ. וְהַיְנוּ, שֶׁבְּחִינַת אוֹר הִיא מַדְרֵגָה שֶׁיְּכוֹלָה לְהִתְגַּלּוֹת לְמִי שֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנָּה, וְלָכֵן נִקְרֵאת בְּשֵׁם אוֹר שֶׁהוּא עִנְיַן הַגִּלּוּי, וּבְחִינַת חֹשֶׁךְ הִיא מַדְרֵגָה שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לְהִתְגַּלּוֹת לְמַטָּה, וְלָכֵן נִקְרֵאת בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ, שֶׁהוּא עִנְיַן הַהֶעְלֵם. וְזֶהוּ הפירוש הפנימי והעמוק של יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ[13], דְּיִצִירָה הִיא עִנְיָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּבָר ("יוצר") אֵיזֶה צוּרָה מאחר שהוא מוגדר בהגבלות מסויימות שיוצרות צורה כזו ולא אחרת, שֶׁלָּכֵן שַׁיָּךְ שֶׁתִּתְגַּלֶּה לְמַטָּה ה"יצירה" בעלת הצורה לְמַטָּה, וְלָכֵן הֲרֵי זֶה בְּחִינַת אוֹר וגילוי. אָמְנָם בְּרִיאָה הוּא עִנְיָן שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם צִיּוּר כי הוא כל כך נעלה שאין לו צורה והגדרה, וְאֵינוֹ שַׁיָּךְ שֶׁתִּתְגַּלֶּה לְמַטָּה כי ה"למטה" אינו מסוגל לקבל ולהכיל דבר כל כך נעלה, וְלָכֵן הֲרֵי זֶה בְּחִינַת חֹשֶׁךְ וְהֶעְלֵם.

ג) אָמְנָם צָרִיךְ לְהָבִין אֵיךְ אֶפְשָׁר לִקְרֹא עִנְיָן זֶה שנעלם מפני שהוא נעלה מכדי להתגלות למטה בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ, הֲרֵי כָּל עִנְיַן הֶעְלֵם ואי ההתגלות של אותה בחינה נעלית הוּא רַק לְגַבֵּי הַזּוֹלַת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל זֹאת, וְאֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁמִּצַּד טַעַם זֶה יֵקָבַע שֵׁם חֹשֶׁךְ עַל עֶצֶם הַמַּדְרֵגָה, אַף שֶׁעֶצֶם עִנְיָנוֹ ומעמדו ומדריגתו שֶׁל הֶעְלֵם הוּא לְמַעְלָה מֵהַגִּלּוּי ואם כן איך אפשר לקרוא "חושך" שמשמעו למטה מן האור?. ומוסיף ומבאר את השאלה בעומק יותר: דְּהִנֵּה, עִנְיַן הֶעְלֵם וְגִלּוּי אֵינוֹ

**ביאור בדרך אפשר**

1 שֶׁאָכְלוּ וְשָׁתוּ עָמְדוּ לְבָרְכוֹ, אָמַר לָהֶם וְכִי מִשֶּׁלִּי
2 אֲכַלְתֶּם, מִשֶּׁל אֱלֹקֵי עוֹלָם אֲכַלְתֶּם, הוֹדוּ וְשַׁבְּחוּ
3 וּבָרְכוּ לְמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם[8], וַהֲיִנוּ,
4 שֶׁעֲבוֹדָתוֹ הָיְתָה לְהַמְשִׁיךְ וּלְגַלּוֹת אֱלֹקוּת
5 בָּעוֹלָם. אָמְנָם, יִצְחָק הָיָה מֻרְכָּבָה לְמִדַּת
6 הַגְּבוּרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[9] וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי, לְפִי
7 שֶׁעֲבוֹדָתוֹ הָיְתָה בְּקַו הַגְּבוּרָה.
8 וְהִנֵּה ב' הָעִנְיָנִים דְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק שֶׁהֵם חֶסֶד
9 וּגְבוּרָה, הֵם אוֹר וָחֹשֶׁךְ[10], כִּדְאִיתָא
10 בַּזֹּהַר[11] "לָאוֹר" דָּא אַבְרָהָם "וְלַחֹשֶׁךְ" דָּא יִצְחָק,
11 וַהֲיִנוּ, שֶׁאַבְרָהָם שֶׁהוּא חֶסֶד שִׁעְנְּנוּ הַמְשָׁכָה
12 וְגִלּוּי, הֲרֵי זֶה בְּחִינַת אוֹר, וְיִצְחָק שֶׁהוּא גְּבוּרָה
13 שֶׁעְנְּנָה הֶעְלֵם, הֲרֵי זֶה בְּחִינַת חֹשֶׁךְ. וְהָעִנְיָן
14 בָּזֶה, דְּהִנֵּה בְּעִנְיַן הַבְּרִיאָה יֶשְׁנָם ב' הָעִנְיָנִים
15 דְּאוֹר וָחֹשֶׁךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[12] יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא
16 חֹשֶׁךְ. וְהַיְנוּ, שֶׁבְּחִינַת אוֹר הִיא מַדְרֵגָה שֶׁיְּכוֹלָה
17 לְהִתְגַּלּוֹת לְמִי שֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנָּה, וְלָכֵן נִקְרֵאת בְּשֵׁם
18 אוֹר שֶׁהוּא עִנְיַן הַגִּלּוּי, וּבְחִינַת חֹשֶׁךְ הִיא מַדְרֵגָה
19 שֶׁאִי־אֶפְשָׁר שֶׁתִּתְגַּלֶּה לְמַטָּה, וְלָכֵן נִקְרֵאת בְּשֵׁם
20 חֹשֶׁךְ, שֶׁהוּא עִנְיַן הֶעְלֵם. וְזֶהוּ יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא
21 חֹשֶׁךְ[13], דְּיִצִירָה הִיא עִנְיָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּבָר אֵיזֶה
22 צוּרָה, שֶׁלָּכֵן שַׁיָּךְ שֶׁתִּתְגַּלֶּה לְמַטָּה, וְלָכֵן הֲרֵי זֶה
23 בְּחִינַת אוֹר. אָמְנָם בְּרִיאָה הוּא עִנְיָן שֶׁאֵין בּוֹ
24 שׁוּם צִיּוּר, וְאֵינוֹ שַׁיָּךְ שֶׁתִּתְגַּלֶּה לְמַטָּה, וְלָכֵן הֲרֵי
25 זֶה בְּחִינַת חֹשֶׁךְ.
26 ג) אָמְנָם צָרִיךְ לְהָבִין אֵיךְ אֶפְשָׁר לִקְרֹא עִנְיָן
27 זֶה בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ, הֲרֵי כָּל עִנְיַן הֶעְלֵם הוּא רַק לְגַבֵּי הַזּוֹלַת שֶׁאֵינוֹ
28 יָכוֹל לְקַבֵּל זֹאת, וְאֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁמִּצַּד טַעַם זֶה יֵקָבַע שֵׁם חֹשֶׁךְ עַל עֶצֶם
29 הַמַּדְרֵגָה, אַף שֶׁעֶצֶם עִנְיָנוֹ שֶׁל הֶעְלֵם הוּא לְמַעְלָה מֵהַגִּלּוּי. דְּהִנֵּה, עִנְיַן הֶעְלֵם

8) סוטה י, סע"א ואילך (הובא בפרש"י וירא שם). 9) ויצא לא, מב. 10) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' תקלח ואילך. אוה"ת ברכה ע' א'תתצד ואילך. ד"ה ויאמר לו יהונתן דש"פ תולדות פר"ת (סה"מ פר"ת ע' קנט ואילך). 11) ח"א קמא, ב. 12) בברכת ק"ש – מישעי' מה, ז. 13) ראה גם סה"מ תרס"ב ע' שנז ואילך. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

בְּאֹפֶן שֶׁעִנְיָן זֶה עַצְמוֹ שֶׁהָיָה קֹדֶם בְּהֶעְלֵם בָּא אַחַר־כָּךְ לְגִלּוּי, וּכְמוֹ הִתְגַּלּוּת דָּבָר שֶׁהָיָה מֻנָּח בְּתֹכָהּ סְגוּרָה, שֶׁהַדָּבָר עַצְמוֹ בָּא לְגִלּוּי [שֶׁבְּאֹפֶן כָּזֶה אֲזַי הַגִּלּוּי הוּא לְמַעְלָה מֵעִנְיַן הַהֶעְלֵם והמצב שבו הדבר הוצא מהתיבה הסגורה ונראה לעין הוא מצב יותר נעלה ועדיף לעומת המצב שבו היה הדבר סגור בקופסא, כֵּיוָן שֶׁאָז לאחר שהדבר גלוי ונראה יֶשְׁנָן בְּגִלּוּי ב׳ הַמַּעֲלוֹת, הֵן מַעֲלַת הַהֶעְלֵם (עֶצֶם הַדָּבָר שֶׁהָיָה בְּהֶעְלֵם) וְהֵן מַעֲלַת הַגִּלּוּי], אֶלָּא העלם וגילוי ברוחניות הוא בְּאֹפֶן שֶׁהַהֶעְלֵם הדרגות הגבוהות הנעלמות עקב כך שה״למטה״ נמוך מכדי לקלוט אותן נִשְׁאָר בִּבְחִינַת הֶעְלֵם והעובדה שאותה דרגה באה לידי גילוי אין משמעה שהיא יורדת ממעלתה, וְהַיְנוּ, שֶׁנִּמְשָׁךְ רַק גִּלּוּי אור מסויים מִן הַהֶעְלֵם הנעלה, אֲבָל הַהֶעְלֵם המאור עַצְמוֹ נִשְׁאָר בְּהֶעְלְמוֹ ולא התגלה, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּמַּאֲמָרִים הַקּוֹדְמִים[14]. במאמר שהופיע ב״דבר מלכות״ לחג הסוכות שנה זו (עם ביאור בדרך אפשר) מבואר בהרחבה שכאשר ״חכמה סתימאה״ (החכמה הנעלמת) נעשית שורש ומקור לחכמה הגלויה, אין פירושו של דבר ש״חכמה סתימאה״ עצמה באה לידי גילוי אלא רק שהחכמה הגלויה התגלתה ממנה ואילו היא עצמה נשארה בהעלם. ולמרות שהחכמה הסתומה והנעלמת היא השורש לחכמה הגלויה, היא עצמה, החכמה הסתומה, נשארת תמיד חכמה נעלמה כשם ש׳כח המשכיל׳ שבעמקי הנפש מפעיל את החכמה הגלויה אבל התגלות חכמה אין פירושה התגלות ׳כח המשכיל׳ שנשאר בהעלם.

וְאִם כֵּן מוּבָן שֶׁההֶעְלֵם הוּא בדרגה שהיא לְמַעְלָה מֵהַגִּלּוּי, וּמַה שֶׁנִּקְרָא הֶעְלֵם חֲרֵי זֶה לא בגלל חסרון בו עצמו, אלא רַק לְפִי

ביאור בדרך אפשר

וְגִלּוּי אֵינוֹ בְּאֹפֶן שֶׁעִנְיָן זֶה עַצְמוֹ שֶׁהָיָה קֹדֶם בְּהֶעְלֵם בָּא אַחַר־כָּךְ לְגִלּוּי, וּכְמוֹ הִתְגַּלּוּת דָּבָר שֶׁהָיָה מֻנָּח בְּתֹכָהּ סְגוּרָה, שֶׁהַדָּבָר עַצְמוֹ בָּא לְגִלּוּי [שֶׁבְּאֹפֶן כָּזֶה אֲזַי הַגִּלּוּי הוּא לְמַעְלָה מֵעִנְיַן הַהֶעְלֵם, כֵּיוָן שֶׁאָז יֶשְׁנָן בְּגִלּוּי ב׳ הַמַּעֲלוֹת, הֵן מַעֲלַת הַהֶעְלֵם (עֶצֶם הַדָּבָר שֶׁהָיָה בְּהֶעְלֵם) וְהֵן מַעֲלַת הַגִּלּוּי], אֶלָּא בְּאֹפֶן שֶׁשְּׁאָר בִּבְחִינַת הֶעְלֵם, וְהַיְנוּ, שֶׁנִּמְשָׁךְ רַק גִּלּוּי מִן הַהֶעְלֵם, אֲבָל הַהֶעְלֵם עַצְמוֹ נִשְׁאָר בְּהֶעְלְמוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּמַּאֲמָרִים הַקּוֹדְמִים[14]. וְאִם כֵּן מוּבָן שֶׁההֶעְלֵם הוּא לְמַעְלָה מֵהַגִּלּוּי, וּמַה שֶׁנִּקְרָא הֶעְלֵם חֲרֵי זֶה רַק לְפִי שֶׁהוּא הֶעְלֵם לְגַבֵּי זוּלָתוֹ. וְכֵיוָן שֶׁבְּעֶצֶם עִנְיָנוֹ חֲרֵי הוּא לְמַעְלָה מֵהַגִּלּוּי, אֵינוֹ מוּבָן, לָמָּה יִקָּרֵא בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ - ביטוי שמשמעו העדר וחסרון לעומת האור, והרי הוא נעלם מפני מעלתו? וְכֵיוָן שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ, חֲרֵי מוּבָן, שֶׁעִנְיַן הַהֶעְלֵם הוּא לֹא רַק הֶעְלֵם לְגַבֵּי זוּלָתוֹ, אֶלָּא שֶׁבְּעֶצֶם עִנְיָנוֹ הוּא בִּבְחִינַת חֹשֶׁךְ וְהֶעְלֵם.

וְהָעִנְיָן הוּא, שֶׁבְּחִינַת הַהֶעְלֵם הוּא בְּקֶרוּב וּדְבֵקוּת בְּמְקוֹרוֹ, וְלִהְיוֹתוֹ בְּקֶרוּב לְמְקוֹרוֹ חֲרֵי הוּא בְּהֶעְדֵּר הַהִתְפַּשְׁטוּת, וְלָכֵן הוּא בִּבְחִינַת חֹשֶׁךְ בְּעֶצֶמוֹ שֶׁאֵינוֹ מִבְּחִינַת מְצִיאוּת אוֹר. וְזוֹהִי גַּם כֵּן הַסִּבָּה לְכָךְ שֶׁאֵינוֹ מִתְגַּלֶּה גַּם לְזוּלָתוֹ, אֶלָּא שֶׁבְּעֶצֶם עִנְיָנוֹ הוּא בִּבְחִינַת חֹשֶׁךְ וְהֶעְלֵם.

וְהָעִנְיָן הוּא, שֶׁבְּחִינַת הַהֶעְלֵם הוּא בְּקֶרוּב וּדְבֵקוּת בְּמְקוֹרוֹ, וְלִהְיוֹתוֹ בְּקֶרוּב לְמְקוֹרוֹ חֲרֵי הוּא בְּהֶעְדֵּר הַהִתְפַּשְׁטוּת, וְלָכֵן הוּא בִּבְחִינַת חֹשֶׁךְ בְּעֶצֶמוֹ שֶׁאֵינוֹ מִבְּחִינַת מְצִיאוּת אוֹר. וְזוֹהִי גַּם כֵּן הַסִּבָּה לְכָךְ שֶׁאֵינוֹ מִתְגַּלֶּה גַּם לְזוּלָתוֹ. וְעַל־דֶּרֶךְ זֶה יֶשְׁנָן בְּגִלּוּי ב׳ הַמַּעֲלוֹת, הֵן מַעֲלַת הַהֶעְלֵם (עֶצֶם הַדָּבָר שֶׁהָיָה בְּהֶעְלֵם) וְהֵן מַעֲלַת הַגִּלּוּי], אֶלָּא שֶׁבְּחִינַת הַהֶעְלֵם נִשְׁאָר בִּבְחִינַת הֶעְלֵם, וְהַיְנוּ, שֶׁנִּמְשָׁךְ רַק גִּלּוּי מִן הַהֶעְלֵם, אֲבָל הַהֶעְלֵם עַצְמוֹ נִשְׁאָר בְּהֶעְלְמוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּמַּאֲמָרִים הַקּוֹדְמִים[14]. וְאִם כֵּן מוּבָן שֶׁההֶעְלֵם הוּא לְמַעְלָה מֵהַגִּלּוּי, וּמַה שֶׁנִּקְרָא הֶעְלֵם חֲרֵי זֶה רַק לְפִי שֶׁהוּא הֶעְלֵם לְגַבֵּי זוּלָתוֹ. וְכֵיוָן שֶׁבְּעֶצֶם עִנְיָנוֹ הוּא בִּבְחִינַת חֹשֶׁךְ וְהֶעְלֵם.

וְהָעִנְיָן הוּא, שֶׁבְּחִינַת הַהֶעְלֵם הוּא בְּקֶרוּב וּדְבֵקוּת בְּמְקוֹרוֹ, וְלִהְיוֹתוֹ בְּקֶרוּב לְמְקוֹרוֹ חֲרֵי הוּא בְּהֶעְדֵּר הַהִתְפַּשְׁטוּת, וְלָכֵן הוּא בִּבְחִינַת חֹשֶׁךְ בְּעֶצֶמוֹ שֶׁאֵינוֹ מִבְּחִינַת מְצִיאוּת אוֹר. וְזוֹהִי גַּם כֵּן הַסִּבָּה לְכָךְ שֶׁאֵינוֹ מִתְגַּלֶּה גַּם לְזוּלָתוֹ. וְעַל־דֶּרֶךְ אַיְידֵי דְּטָרִיד לְמִבְלַע לֹא פָּלִיט[15] כיוון שטרוד לבלוע אינו פולט, כי מְטֻבָּע הדברים אין מקום לשתי פעולות סותרות בו זמנית. וכך גם בעניינים רוחניים דְּכֵיוָן שֶׁהוּא ההעלם טָרִיד לְמִבְלַע ונמצא ב׳תנועה׳ ובנטייה של ׳בליעה׳, היינו התעלמות וחוסר התפשטות והתגלות, חֲרֵי הוּא בִּבְטוּל כָּל חוּשָׁיו, וְאֵינוֹ שַׁיָּךְ לְהַשְׁפִּיעַ כְּלָל ולכן הדרגות שהן בהעלם ראויות להקרא ״חושך״ כי הן ב׳תנועה׳ של הסתרות ואי־התגלות, וּכְמוֹ בְּרַב וְתַלְמִיד, מַשְׁפִּיעַ וּמְקַבֵּל, שֶׁמַּאֲשֶׁר הַתַּלְמִיד טָרוּד ועסוק שֶׁהוּא הֶעְלֵם לְגַבֵּי זוּלָתוֹ. וְכֵיוָן שֶׁבְּעֶצֶם עִנְיָנוֹ חֲרֵי הוּא לְמַעְלָה מֵהַגִּלּוּי, אֵינוֹ מוּבָן, לָמָּה יִקָּרֵא בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ - וְכֵיוָן שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ, חֲרֵי מוּבָן, שֶׁעִנְיַן הַהֶעְלֵם הוּא לֹא רַק הֶעְלֵם לְגַבֵּי זוּלָתוֹ, אֶלָּא שֶׁבְּעֶצֶם עִנְיָנוֹ הוּא בִּבְחִינַת חֹשֶׁךְ וְהֶעְלֵם. וְדבר זה צריך ביאור. וְהָעִנְיָן הוּא שאמנם העדר הגילוי הוא בגלל גודל המעלה של ההעלם ודרגתו היא למעלה מדרגת הגילוי, אבל בכל זאת יש בהעלם חיסרון מסויים (שבגללו הוא נקרא ״חושך״), וחיסרון זה נובע מכך שֶׁבְּחִינַת הַהֶעְלֵם אינו בא לידי גילוי וביטוי אלא הוּא נשאר בְּקֶרוּב וּדְבֵקוּת בְּמְקוֹרוֹ, וְלִהְיוֹתוֹ בְּקֶרוּב לְמְקוֹרוֹ חֲרֵי הוּא בְּהֶעְדֵּר הַהִתְפַּשְׁטוּת כלפי חוץ, וְלָכֵן הוּא בִּבְחִינַת חֹשֶׁךְ בְּעֶצֶמוֹ מצד מהותו, ולא רק ביחס להתגלות אל הזולת שֶׁאֵינוֹ בִּבְחִינַת מְצִיאוּת אוֹר שעניינו הוא להתפשט ולהאיר. וְזוֹהִי גַּם כֵּן הַסִּבָּה לְכָךְ שֶׁאֵינוֹ מִתְגַּלֶּה גַּם לְזוּלָתוֹ כלומר, שאי־ההתגלות איננה הגדרה של המצב אלא תוצאה – מאחר שההעלם דבוק במקורו ואיננו מתפשט ומתגלה (כמו האור), לכן איננו מתגלה גם לזולת. וְעַל־דֶּרֶךְ המושג ההלכתי האמור לענין בליעת איסור בכלים וכדומה אַיְידֵי דְּטָרִיד לְמִבְלַע לֹא פָּלִיט[15] כיוון שטרוד לבלוע אינו פולט, כי מְטֻבָּע הדברים אין מקום לשתי פעולות סותרות בו זמנית. וכך גם בעניינים רוחניים דְּכֵיוָן שֶׁהוּא ההעלם טָרִיד לְמִבְלַע ונמצא ב׳תנועה׳ ובנטייה של ׳בליעה׳, היינו התעלמות וחוסר התפשטות והתגלות, חֲרֵי הוּא בִּבְטוּל כָּל חוּשָׁיו, וְאֵינוֹ שַׁיָּךְ לְהַשְׁפִּיעַ כְּלָל ולכן הדרגות שהן בהעלם ראויות להקרא ״חושך״ כי הן ב׳תנועה׳ של הסתרות ואי־התגלות, וּכְמוֹ בְּרַב וְתַלְמִיד, מַשְׁפִּיעַ וּמְקַבֵּל, שֶׁמַּאֲשֶׁר הַתַּלְמִיד טָרוּד ועסוק

14) ד״ה תקעו דיום ב׳ דר״ה פ״ה ואילך; ד״ה ועמדו רגליו דיום ב׳ דחה״ס פ״ב (לעיל ע׳ 8 ואילך; ס״ע 34 ואילך).
15) ע״פ לשון חז״ל – חולין ח, ב.

ביאור בדרך אפשר

בְּקַקְבָּלַת הַשֵּׂכֶל מֵהָרַב, אֲזַי הוּא בְּבִטּוּל וְהֶעְדֵּר הַמְצִיאוּת
ומצבו הנפשי הוא שכל כולו נמצא בהתבטלות וחוסר ביטוי של המציאות
שלו, עַד שֶׁאֵינוֹ שַׂיָּךְ לְהַשְׁפִּיעַ כְּלָל כי 'קבלה' ו'השפעה' הן שתי
'תנועות' סותרות שלא יכולות לבוא בבת אחת.

וְכֵן הוּא בְּתַחְלַת עִנְיַן
הַמְקַבְּלִים, דְּהַיְנוּ סְפִירַת
הַמַּלְכוּת שכל עניינה הוא שהיא
מקבלת מהספירות שלמעלה ממנה,
שֶׁהַדִּגְמָא לְזֶה בַּבְּרִיאָה לְמַטָּה
בעולם הזה הוּא עִנְיַן הַלְּבָנָה
שאין לה כל אור משל עצמה (בלשון
הזוהר המובא בחסידות: "לית לה
מגרמה כלום", אין לה מֵעַצְמָהּ כלום),
כדלהלן. דְּהֵנָּה, עִנְיָנוֹ שֶׁל הַיָּרֵחַ
הוּא לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ (דְּאַף
שֶׁנֶּאֱמַר[16] וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת
שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים גו'
וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹקִים בִּרְקִיעַ
הַשָּׁמָיִם ואם כן השפעת האור לארץ
היא דבר נוסף על עצם המציאות של
השמש והירח, הֲרֵי סִיּוּמָא דִּקְרָא
סיום הפסוק הוּא לְהָאִיר עַל
הָאָרֶץ ומכאן שהשפעת אור על הארץ
היא העיקר והתכלית של שני המאורות,
השמש והירח), וּבְאוֹר הַיָּרֵחַ
המאיר על הארץ יֵשׁ כַּמָּה חִלּוּקִים
הבדלים וְשִׁנּוּיִים, לְפָעָמִים
באמצע החודש הוּא בְּתַכְלִית
הַמִּלּוּי וְהַשְׁלֵמוּת, וְלִפְעָמִים
מאמצע החודש ואילך נִתְמַעֵט
אוֹרָהּ, וְעַד שֶׁלִּפְעָמִים בסוף
החודש הִיא מִתְעַלֶּמֶת לְגַמְרֵי,
וּכְמוֹ בְּעֶרֶב רֹאשׁ־חֹדֶשׁ
וְרֹאשׁ־חֹדֶשׁ שֶׁאָז הִיא בְּהֶעְלֵם
לְגַמְרֵי, ואור הירח לא נראה כלל,
וְגַם בְּרֶגַע הַמּוֹלָד הֲרֵי למרות
שהלבנה נולדה מחדש ומתחילה להאיר
הִיא רַק נְקוּדָה בִּלְבַד ואורה
כמעט שאינו ניכר. וְשִׁנּוּיִים אֵלֶּה
בלבנה הֵם לְפִי אֹפֶן קֵרוּבָהּ
וְרִחוּקָהּ מִמְּקוֹרָהּ שֶׁהוּא אוֹר
הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה אֵין לָהּ

ביאור בדרך אפשר

אוֹר מֵעַצְמָהּ, אֶלָּא שֶׁאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר עַל־יָדָהּ באמצעותה, 43
וְלָכֵן, כַּאֲשֶׁר הַלְּבָנָה הִיא בְּקֵרוּב לַשֶּׁמֶשׁ, הֲרֵי הִיא בטלה 44
לחלוטין אל מול השמש והיא בְּהֶעְדֵּר הַהִתְפַּשְׁטוּת והתגלות, וְכָל מַה 45
שֶּׁהִיא מִתְרַחֶקֶת יוֹתֵר מֵהַשֶּׁמֶשׁ מִתְפַּשֶּׁטֶת יוֹתֵר מְצִיאוּתָהּ 46
בדומה לאמור לעיל לגבי רב ותלמיד 47
שבשעה שהתלמיד יושב לפני רבו 48
וטרוד 'לבלוע' היינו לקבל ולקלוט, הוא 49
איננו מסוגל 'לפלוט', היינו להשפיע. 50
וּכְשֶׁם שֶׁהוּא בְּאוֹר הַלְּבָנָה 51
שֶׁהוּא הַמְקַבֵּל, כֵּן הוּא גַּם 52
בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁהוּא הַמַּשְׁפִּיעַ, 53
דְּהֵנָּה, בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ יֵשׁ אוֹר 54
הַמִּתְפַּשֵּׁט מהשמש החוצה וְאוֹר 55
הַכָּלוּל בשמש עצמה ואיננו מתגלה, 56
וַהֲרֵי דַּוְקָא כַּאֲשֶׁר הָאוֹר יוֹצֵא 57
מִחוּץ לִמְקוֹרוֹ בְּעֶצֶם הַשֶּׁמֶשׁ 58
אֲזַי הוּא מֵאִיר וּמִתְפַּשֵּׁט, מַה־ 59
שֶּׁאֵין־כֵּן כְּשֶׁהוּא כָּלוּל 60
בִּמְקוֹרוֹ בְּעֶצֶם הַשֶּׁמֶשׁ אֲזַי 61
אֵינוֹ עוֹלֶה בְּשֵׁם אוֹר כְּלָל ואי 62
אפשר להגדיר אותו כאור של השמש כי 63
הוא חלק בלתי נפרד מהשמש עצמה 64
ולא מהות בפני עצמה. 65
וְהַדִּגְמָא מִזֶּה יוּבָן בִּסְפִירַת 66
הַמַּלְכוּת, דְּלֵית לָהּ מִגַּרְמָהּ 67
כְּלוּם[17] שאין לה שום דבר (אורות 68
מיוחדים לה) מעצמה, וְרַק מְקַבֶּלֶת 69
אורות והשפעות מִבְּחִינַת זְעֵיר־ 70
אַנְפִּין פנים זעירות הם המידות חסד 71
וגבורה וכו', שֶׁכַּאֲשֶׁר הִיא 72
בְּקֵרוּב לִ'זְעֵיר אַנְפִּין' וקרובה 73
למקור השפע שלה ודבוקה בו, אֲזַי 74
הִיא בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל, וְנַעֲשֵׂית 75
נְקוּדָה תַּחַת הַיְסוֹד[18] מבואר 76
בקבלה וחסידות שבביטול של ספירת 77
המלכות לספירות שלמעלה ממנה 78
(המידות) יש כמה אופנים ועניינים, 79
ואחד מהם הוא שהמלכות מבטלת את 80
עצמה שתהיה בבחינת 'נקודה' בלבד 81

1 הַתַּלְמִיד טָרוּד בְּקַקְבָּלַת הַשֵּׂכֶל מֵהָרַב, אֲזַי הוּא
2 בְּבִטּוּל וְהֶעְדֵּר הַמְצִיאוּת, עַד שֶׁאֵינוֹ שַׂיָּךְ
3 לְהַשְׁפִּיעַ כְּלָל. וְכֵן הוּא בִּתְחִלַּת עִנְיַן הַמְקַבְּלִים,
4 דְּהַיְנוּ סְפִירַת הַמַּלְכוּת, שֶׁהַדִּגְמָא לְזֶה בַּבְּרִיאָה
5 לְמַטָּה הוּא עִנְיַן הַלְּבָנָה. דְּהֵנָּה, עִנְיָנוֹ שֶׁל הַיָּרֵחַ
6 הוּא לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ (דְּאַף שֶׁנֶּאֱמַר[16] וַיַּעַשׂ
7 אֱלֹקִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים גו' וַיִּתֵּן
8 אוֹתָם אֱלֹקִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, הֲרֵי סִיּוּמָא דִּקְרָא
9 הוּא לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ), וּבְאוֹר הַיָּרֵחַ יֵשׁ כַּמָּה
10 חִלּוּקִים וְשִׁנּוּיִים, לְפָעָמִים הוּא בְּתַכְלִית הַמִּלּוּי
11 וְהַשְׁלֵמוּת, וְלִפְעָמִים נִתְמַעֵט אוֹרָהּ, וְעַד
12 שֶׁלִּפְעָמִים הִיא מִתְעַלֶּמֶת לְגַמְרֵי, וּכְמוֹ בְּעֶרֶב
13 רֹאשׁ־חֹדֶשׁ וְרֹאשׁ־חֹדֶשׁ שֶׁאָז הִיא בְּהֶעְלֵם לְגַמְרֵי,
14 וְגַם בְּרֶגַע הַמּוֹלָד הֲרֵי הִיא רַק נְקוּדָה בִּלְבַד.
15 וְשִׁנּוּיִים אֵלֶּה הֵם לְפִי אֹפֶן קֵרוּבָהּ וְרִחוּקָהּ
16 מִמְּקוֹרָהּ שֶׁהוּא אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה אֵין
17 לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ, אֶלָּא שֶׁאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר
18 עַל־יָדָהּ, וְלָכֵן, כַּאֲשֶׁר הַלְּבָנָה הִיא בְּקֵרוּב
19 לַשֶּׁמֶשׁ, הֲרֵי הִיא בְּהֶעְדֵּר הַהִתְפַּשְׁטוּת, וְכָל מַה
20 שֶׁהִיא מִתְרַחֶקֶת יוֹתֵר מֵהַשֶּׁמֶשׁ מִתְפַּשֶּׁטֶת יוֹתֵר
21 מְצִיאוּתָהּ. וּכְשֶׁם שֶׁהוּא בְּאוֹר הַלְּבָנָה שֶׁהוּא
22 הַמְקַבֵּל, כֵּן הוּא גַּם בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁהוּא
23 הַמַּשְׁפִּיעַ, דְּהֵנָּה, בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ יֵשׁ אוֹר הַמִּתְפַּשֵּׁט
24 וְאוֹר הַכָּלוּל, וַהֲרֵי דַּוְקָא כַּאֲשֶׁר הָאוֹר יוֹצֵא
25 מִחוּץ לִמְקוֹרוֹ בְּעֶצֶם הַשֶּׁמֶשׁ אֲזַי הוּא מֵאִיר
26 וּמִתְפַּשֵּׁט, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן כְּשֶׁהוּא כָּלוּל בִּמְקוֹרוֹ
27 בְּעֶצֶם הַשֶּׁמֶשׁ אֲזַי אֵינוֹ עוֹלֶה בְּשֵׁם אוֹר כְּלָל.
28 וְהַדִּגְמָא מִזֶּה יוּבָן בִּסְפִירַת הַמַּלְכוּת, דְּלֵית לָהּ
29 מִגַּרְמָהּ כְּלוּם[17], וְרַק מְקַבֶּלֶת מִבְּחִינַת זְעֵיר־
30 אַנְפִּין, שֶׁכַּאֲשֶׁר הִיא בְּקֵרוּב לִ'זְעֵיר אַנְפִּין', אֲזַי
31 הִיא בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל, וְנַעֲשֵׂית נְקוּדָה תַּחַת הַיְסוֹד[18], וְכַאֲשֶׁר הִיא מִתְרַחֶקֶת

16) בראשית א, טז־יז. 17) זח"א לג, ב. רמט, ב. זח"ג רטו, א. ועוד. 18) ראה זח"ג קצא, א ובהגהת הרח"ו שם. עץ חיים

ביאור בדרך אפשר

(ללא כל התפשטות) ואז היא קרובה ודבוקה למידה האחרונה מהמידות העליונות, מידת היסוד, ומובן שבמצב הזה היא אך ורק 'מקבל' ולא 'משפיע' **וְכַאֲשֶׁר הִיא מִתְרַחֶקֶת מִ'זְעֵיר אַנְפִּין'**, היינו המידות, ואיננה דבוקה וקרובה למקורה כל כך **אֲזַי נַעֲשֵׂית** ספירת המלכות שבעולם האצילות **רֹאשׁ לַשּׁוֹעָלִים** (ביטוי מליצי על פי לשון המשנה בפרקי אבות פרק ד: "הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים") היינו אמצעי להעברת השפעה וחיות מהספירות שלמעלה ממנה **לְהַשְׁפִּיעַ אוֹר בִּבְרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה** שהם העולמות שלמטה מעולם האצילות. **וּכְשֶׁם שֶׁהוּא בִּסְפִירַת הַמַּלְכוּת, כָּךְ הוּא גַּם בִּמַּדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת יוֹתֵר, שֶׁכָּל שֶׁהוּא בִּבְחִינַת קָרוֹב יוֹתֵר לְבְחִינַת עַצְמוּת אֵין־סוֹף** שהוא הראש והשורש לכל הבחינות ולכל הדרגות, **הֲרֵי הוּא יוֹתֵר בִּבְחִינַת בְּטוּל הַמְּצִיאוּת** העצמית שלו **וּבִבְחִינַת חֹשֶׁךְ** והעלם **בְּעַצְמוֹ** ולא ב'תנועה' של התפשטות והארה והשפעה אלא בהתבטלות, ואיננו 'משפיע' אלא רק 'מקבל'. **וּכְמַאֲמַר**[19] הזוהר **כֶּתֶר עֶלְיוֹן אַף־עַל־גַּב דְּאִיהוּ אוֹר צַח מְצַחְצָח** היינו אור זך, בהיר ומאיר, בכל זאת **אוֹכֶם** אפלולי ועכור **הוּא קָדֶם** לגבי **עַלַּת הָעֲלוֹת, וְהַיְנוּ שֶׁעִם הֱיוֹתוֹ כֶּתֶר עֶלְיוֹן, רֵאשִׁית לְכָל הַסְּפִירוֹת** בשונה מהמלכות שהיא סוף כל הספירות, **וּבָזֶה גּוּפָא הוּא בְּחִינַת אוֹר צַח וּמְצַחְצָח, מִכָּל־מָקוֹם, "אוֹכֶם הוּא", שֶׁזֶּהוּ מִצַּד הַבִּטּוּל וּבְחִינַת חֹשֶׁךְ בְּעַצְמוֹ. וּכְמַאֲמַר**[19] **כֶּתֶר עֶלְיוֹן אַף־עַל־גַּב דְּאִיהוּ אוֹר צַח מְצַחְצָח, אוֹכֶם הוּא קָדֶם עַלַּת הָעֲלוֹת, וְהַיְנוּ שֶׁעִם הֱיוֹתוֹ כֶּתֶר עֶלְיוֹן, רֵאשִׁית לְכָל הַסְּפִירוֹת, וּבָזֶה גּוּפָא הוּא בְּחִינַת אוֹר צַח וּמְצַחְצָח, מִכָּל־מָקוֹם, "אוֹכֶם הוּא", שֶׁזֶּהוּ מִצַּד הַבִּטּוּל וּבְחִינַת חֹשֶׁךְ בְּעַצְמוֹ. וּכְמַאֲמַר**[20] **כָּל נֶהוֹרִין דַּוְקָא. וְכֵן הוּא בִּבְחִינַת עִנְיַן הָאוֹר לְמַעְלָה, שֶׁדַּוְקָא כַּאֲשֶׁר מִתְרַחֵק מִמְּקוֹרוֹ אֲזַי נַעֲשֶׂה בִּבְחִינַת מְצִיאוּת אוֹר, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן כְּשֶׁהוּא בְּקִרוּב וְכָלוּל בְּמְקוֹרוֹ אֲזַי אֵינוֹ בִּבְחִינַת מְצִיאוּת אוֹר כְּלָל, וְכִדְאִיתָא בַּזֹּהַר**[21] **לָאו אינון נְהוֹרִין** אין אלו אורות (וזאת למרות שכאשר הם יוצאים ממקורם ומתגלים הרי הם אורות נעלים ביותר, כמו הכתר העליון שאורו זך ובהיר במיוחד). **וְאֵין זֶה סוֹתֵר לְהַיָּדוּעַ בְּעִנְיַן עוֹלָם הָאֲצִילוּת שֶׁפְּרוּשׁ תֵּבֵת אֲצִילוּת הוּא מִלְּשׁוֹן נָסְמוּךְ**[22]**, וּמִכָּל־מָקוֹם עִנְיַן הָאֲצִילוּת הוּא גִּלּוּי הֶהָעֲלֵם**[23] לכאורה יש מקום לשאול על האמור לעיל: לגבי מהותו וענייניו של עולם האצילות מבואר בחסידות ש"אצילות" הוא מלשון "אצלו וסמוך", כלומר קרוב וסמוך לקדוש־ברוך־הוא בעצמו (ועוד מבואר שבאופן כללי אצילות שייך יותר לבורא מאשר לנבראים כי האורות שבאצילות הם בבחינת 'אין'. ורק בעולמות בי"ע (בריאה, יצירה, עשיה) שלמטה מאצילות) יש נבראים שהם בבחינת 'יש' ומציאות ולפי האמור לעיל שככל שבחינה מסוימת קרובה יותר למקורה ודבוקה בו, היא פחות מתפשטת ופחות מאירה ועד כדי כך שהיא נחשבת 'חושך', מדוע מוגדר עולם האצילות כ"גילוי ההעלם" ולא כ'העלם' ר'חושך'? **דְּהִנֵּה יָדוּעַ הֶהָפְרֵשׁ בֵּין הַלָּשׁוֹן אוֹר לְהַלָּשׁוֹן אֲצִילוּת** שני הביטויים, להאיר ולהאציל, מתייחסים להתגלות והארה והתפשטות ממקור של אור והשפעה, אבל יש ביניהם הבדל משמעותי, **שֶׁהַלָּשׁוֹן אוֹר מוֹרֶה עַל הַגִּלּוּי כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצַּד הַמָּקוֹר** כי לחלוטין ומתעלמת (בחינת "חושך") כשהיא קרובה לדרגות שלמעלה ממנה ודבוקה במקור השפע שלה אלא אפילו בחינת הכתר שלמעלה מהספירות (ומצד מהותה היא אור זך ובהיר), כאשר היא קרובה למקור השפע וניצבת מול ה'אין סוף', גם היא מתבטלת מכל וכל ואינה מאירה אלא נעלמת ("חושך").

ביאור בדרך אפשר

**מִ'זְעֵיר אַנְפִּין', אֲזַי נַעֲשֵׂית רֹאשׁ לַשּׁוֹעָלִים לְהַשְׁפִּיעַ אוֹר בִּבְרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה. וּכְשֶׁם שֶׁהוּא בִּסְפִירַת הַמַּלְכוּת, כָּךְ הוּא גַּם בִּמַּדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת יוֹתֵר, שֶׁכָּל שֶׁהוּא בִּבְחִינַת קָרוֹב יוֹתֵר לְבְחִינַת עַצְמוּת אֵין־סוֹף, הֲרֵי הוּא יוֹתֵר בִּבְחִינַת בְּטוּל הַמְּצִיאוּת וּבִבְחִינַת חֹשֶׁךְ בְּעַצְמוֹ. וּכְמַאֲמַר**[19] **כֶּתֶר עֶלְיוֹן אַף־עַל־גַּב דְּאִיהוּ אוֹר צַח מְצַחְצָח, אוֹכֶם הוּא קָדֶם עַלַּת הָעֲלוֹת, וְהַיְנוּ שֶׁעִם הֱיוֹתוֹ כֶּתֶר עֶלְיוֹן, רֵאשִׁית לְכָל הַסְּפִירוֹת, וּבָזֶה גּוּפָא הוּא בְּחִינַת אוֹר צַח וּמְצַחְצָח, מִכָּל־מָקוֹם, "אוֹכֶם הוּא", שֶׁזֶּהוּ מִצַּד הַבִּטּוּל וּבְחִינַת חֹשֶׁךְ בְּעַצְמוֹ. וּכְמַאֲמַר**[20] **כָּל נֶהוֹרִין דַּוְקָא. וְכֵן הוּא בִּבְחִינַת עִנְיַן הָאוֹר לְמַעְלָה, שֶׁדַּוְקָא כַּאֲשֶׁר מִתְרַחֵק מִמְּקוֹרוֹ אֲזַי נַעֲשֶׂה בִּבְחִינַת מְצִיאוּת אוֹר, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן כְּשֶׁהוּא בְּקִרוּב וְכָלוּל בְּמְקוֹרוֹ אֲזַי אֵינוֹ בִּבְחִינַת מְצִיאוּת אוֹר כְּלָל, וְכִדְאִיתָא בַּזֹּהַר**[21] **לָאו אינון נְהוֹרִין. וְאֵין זֶה סוֹתֵר לְהַיָּדוּעַ בְּעִנְיַן עוֹלָם הָאֲצִילוּת שֶׁפְּרוּשׁ תֵּבֵת אֲצִילוּת הוּא מִלְּשׁוֹן נָסְמוּךְ**[22]**, וּמִכָּל־מָקוֹם עִנְיַן הָאֲצִילוּת הוּא גִּלּוּי הֶהָעֲלֵם**[23]**. דְּהִנֵּה יָדוּעַ הֶהָפְרֵשׁ בֵּין הַלָּשׁוֹן אוֹר לְהַלָּשׁוֹן אֲצִילוּת, שֶׁהַלָּשׁוֹן אוֹר מוֹרֶה עַל הַגִּלּוּי כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצַּד הַמָּקוֹר, מַה־**

---

שער לד (שער תיקון הנוקבא) פ"ד. 19) תקו"ז ת"ע קרוב לסופו (קלה, ב). 20) זח"א כג, א. 21) ח"א סה, א. 22) ראה פרדס שער טז (שער אבי"ע) פ"א. מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' שיא. מקומות שנסמנו בהערה הבאה. 23) ראה תו"א משפטים עו, א. אוה"ת על מארז"ל ס"ע רא ואילך. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

"אור" פירושו הארה של מקור האור, **הַיְינוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּקֵרוּב לִמְקוֹרוֹ, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן אֲצִילוּת עִנְיָנוֹ הוּא הַגִּלּוּי כְּמוֹ שֶׁהוּא מְרֻחָק דַּוְקָא** ונבדל ממקורו, **שֶׁלָּכֵן נִקְרָא אֲצִילוּת בְּשֵׁם עוֹלָם, עוֹלָם הָאֲצִילוּת** כלומר: אין להתפלא על כך שמצד אחד עולם האצילות נקרא 'אצלו', היינו סמוך וקרוב למקורו ומצד שני הוא נקרא 'גילוי ההעלם', דבר שאפשרי רק במצב של ריחוק מסויים מהמקור (כאמור), כי עצם העובדה שעולם האצילות נקרא 'אצילות' ולא 'אור' מוכיחה שלא מדובר בהארה ו'גילוי' ממקום קרוב למקור האור, שהרי 'אור' הוא התגלות והתפשטות של המקור מקרוב ואילו 'אצילות' היא התגלות של מקור האור מרחוק. ולכן, למרות שביחס לעולמות שלמטה ממנו, אצילות נחשב 'אצלו' וסמוך למקור האור, הרי ביחס ל'אור' שהוא התגלות מתוך קירבה למקור האור, גם עולם האצילות הוא 'עולם', כי סוף סוף גם אצילות הוא לא בקירוב (כל כך) למקורו באור אין סוף - **אָמְנָם אֲמִתִּית עִנְיַן הָאוֹר הוּא בִּהְיוֹתוֹ בְּקֵרוּב וְכָלוּל בִּמְקוֹרוֹ** מבלי להתגלות כלל, כאמור, **שֶׁאָז אֵינוֹ בִּבְחִינַת מְצִיאוּת אוֹר כְּלָל** אלא נכלל ונעלם בתוך מקורו. **וּמִכָּל זֶה יוּבָן בְּעִנְיַן** דרגות אלה שנקראות **בְּחִינַת חֹשֶׁךְ** והעלם מאחר שאינן מאירות בהתפשטות וגילוי, **שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ לֹא רַק מִצַּד הַהֶעְלֵם** ואי־ההתגלות **לְגַבֵּי הַזּוּלַת, אֶלָּא הוּא בִּבְחִינַת הֶעְלֵם וְחֹשֶׁךְ מִצַּד עַצְמוֹ** מבחינת מהותו, **וְהוּא עִנְיַן הַבִּטּוּל וְהֶעְדֵּר הַמְּצִיאוּת מִצַּד הַקֵּרוּב** והדבקות **לִמְקוֹרוֹ** שגורמים לבחינה זו להיות 'מקבל' בלבד ולא 'משפיע' ולא להתגלות כלל, כמבואר לעיל בהרחבה.

**וְזֶהוּ** הפירוש הפנימי של הנאמר בברכות קריאת שמע **יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ, דִּיצִירָה שֶׁהִיא** אפשרית כאשר הדבר הנוצר מתגלה ממקורו החוצה ונמצא **בְּרִחוּק הִיא בְּחִינַת אוֹר, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן הַבְּרִיאָה שֶׁעִנְיָנָהּ הוּא הַיֵּשׁ הָרִאשׁוֹן** השלב הראשון של המציאות **שֶׁקָּרוֹב אֶל הָאַיִן וּמֵאִיר** ונרגש **בּוֹ הָאַיִן, הִנֵּה הַיֵּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁנּוֹשֵׂא הָאַיִן הָאֱלֹקִי עָלָיו** והאין ניכר ונרגש בו, **אֵינוֹ בִּבְחִינַת יֵשׁוּת כְּלָל, דְּמֵאַחַר שֶׁהוּא בְּקֵרוּב לְהָאַיִן, הֲרֵי לֹא שַׁיָּךְ שָׁם שׁוּם הִתְפַּשְּׁטוּת כְּלָל** מצד עצמו וכל מציאותו היא רק האין שמעליו שהוא מקורו, **וְלָכֵן הוּא** נעלם ולא מאיר והוא **בְּחִינַת חֹשֶׁךְ.**

**וְעַל־פִּי כָּל זֶה יוּבָן בְּעִנְיַן אַבְרָהָם וְיִצְחָק, "אוֹר" דָּא** זה **אַבְרָהָם וְ"חֹשֶׁךְ"** זה **דָּא יִצְחָק, שֶׁעֲבוֹדַת יִצְחָק בִּבְחִינַת חֹשֶׁךְ** והעלם, מבלי לתת ביטוי למציאותו **הִיא נַעֲלֵית יוֹתֵר מֵעֲבוֹדַת אַבְרָהָם בִּבְחִינַת אוֹר** שבא לידי גילוי וביטוי, **כִּי עִנְיַן הָאוֹר וְהַגִּלּוּי מוֹרֶה עַל הָרִחוּק, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן עִנְיַן הַחֹשֶׁךְ** וההעלם **הוּא מִצַּד הַקֵּרוּב** כמבואר לעיל. **וְהַיְנוּ, שֶׁעֲבוֹדַת אַבְרָהָם וְיִצְחָק הִיא בִּבְחִינַת "רָצוֹא וָשׁוֹב".** במעשה המרכבה שראה יחזקאל הנביא נאמר שחיות הקודש לא עומדות במקום אחד אלא נמצאות כל העת בתנועה באופן של 'רצוא' ו'שוב'. עניין זה - 'רצוא ושוב' - הוא נושא כללי הן בהמשכת אלוקות לעולמות והן בעבודת האדם (למשל, על האדם לשלב בעבודתו שתי תנועות שנראות כסותרות כך שיהיה לו בו־זמנית גם "רצוא" - רצון ותשוקה להתקרב ולהיכלל בהקדוש־ברוך־הוא, וגם "שוב" - להימנע מכלות הנפש לגמרי ולוודא שעבודתו היא 'בהתיישבות' ובהתלבשות בכלים המתאימים. למעשה, הדבר קיים גם בהלכי נפש האדם באופן כללי: לעתים האדם מתלהב מאד מדבר שמחוץ למציאותו האישית ושואף לדבוק בו גם במחיר ויתור על מציאותו ומהותו הפרטית (ולפעמים עד כדי איבוד העשתונות) — "רצוא", והשלב שבו הוא נרגע, חוזר לעצמו ולמרות הקליטה של הדבר שמחוץ לו אל תוכו, הוא נשאר שקול ומיושב נקרא "שוב"). ובענייננו - **עֲבוֹדַת אַבְרָהָם הִיא בִּבְחִינַת שׁוֹב, וְהַמְשָׁכַת אֱלֹקוּת** מלמעלה **לְמַטָּה בִּמְקוֹם הָרִחוּק** שגם במקום הרחוק מבחינה רוחנית תהיה המשכת וגילוי אלקות. **וַעֲבוֹדַת יִצְחָק הִיא בִּבְחִינַת הַגְּבוּרוֹת וְהָ"רָצוֹא"** משיכה ותשוקה **לָצֵאת מִגֶּדֶר הַכֵּלִים** שהאור מלובש בהם והם מגבילים את מידת ההארה וההתפשטות, **שֶׁזֶּה** המשיכה והרצון להתעלות ולהכלל במקור **מוֹרֶה עַל הַקֵּרוּב לִמְקוֹרוֹ, וּמִצַּד הֶרְגֵּשׁ מְקוֹרוֹ הֲרֵי הוּא בִּבְחִינַת בִּטּוּל וָחֹשֶׁךְ.**

שֶׁאֵין־כֵּן אֲצִילוּת עִנְיָנוֹ הוּא הַגִּלּוּי כְּמוֹ שֶׁהוּא מְרֻחָק דַּוְקָא, שֶׁלָּכֵן נִקְרָא אֲצִילוּת בְּשֵׁם עוֹלָם, עוֹלָם הָאֲצִילוּת. אָמְנָם אֲמִתִּית עִנְיַן הָאוֹר הוּא בִּהְיוֹתוֹ בְּקֵרוּב וְכָלוּל בִּמְקוֹרוֹ, שֶׁאָז אֵינוֹ בִּבְחִינַת מְצִיאוּת אוֹר כְּלָל. וּמִכָּל זֶה יוּבָן בְּעִנְיַן בְּחִינַת חֹשֶׁךְ, שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ לֹא רַק מִצַּד הַהֶעְלֵם לְגַבֵּי הַזּוּלַת, אֶלָּא הוּא בִּבְחִינַת הֶעְלֵם וְחֹשֶׁךְ מִצַּד עַצְמוֹ, וְהוּא עִנְיַן הַבִּטּוּל וְהֶעְדֵּר הַמְּצִיאוּת מִצַּד הַקֵּרוּב לִמְקוֹרוֹ. וְזֶהוּ יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ, דִּיצִירָה שֶׁהִיא בְּרִחוּק הִיא בְּחִינַת אוֹר, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן הַבְּרִיאָה שֶׁעִנְיָנָהּ הוּא הַיֵּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁקָּרוֹב אֶל הָאַיִן וּמֵאִיר בּוֹ הָאַיִן, הִנֵּה הַיֵּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁנּוֹשֵׂא הָאַיִן הָאֱלֹקִי עָלָיו, אֵינוֹ בִּבְחִינַת יֵשׁוּת כְּלָל, דְּמֵאַחַר שֶׁהוּא בְּקֵרוּב לְהָאַיִן, הֲרֵי לֹא שַׁיָּךְ שָׁם שׁוּם הִתְפַּשְּׁטוּת כְּלָל, וְלָכֵן הוּא בְּחִינַת חֹשֶׁךְ.

**וְעַל־פִּי** כָּל זֶה יוּבָן בְּעִנְיַן אַבְרָהָם וְיִצְחָק, "אוֹר" דָּא אַבְרָהָם וְ"חֹשֶׁךְ" דָּא יִצְחָק, שֶׁעֲבוֹדַת יִצְחָק בִּבְחִינַת חֹשֶׁךְ הִיא נַעֲלֵית יוֹתֵר מֵעֲבוֹדַת אַבְרָהָם בִּבְחִינַת אוֹר, כִּי עִנְיַן הָאוֹר וְהַגִּלּוּי מוֹרֶה עַל הָרִחוּק, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן עִנְיַן הַחֹשֶׁךְ הוּא מִצַּד הַקֵּרוּב. וְהַיְנוּ, שֶׁעֲבוֹדַת אַבְרָהָם וְיִצְחָק הִיא בִּבְחִינַת "רָצוֹא וָשׁוֹב". עֲבוֹדַת אַבְרָהָם הִיא בִּבְחִינַת "שׁוֹב", וְהַמְשָׁכַת אֱלֹקוּת לְמַטָּה בִּמְקוֹם הָרִחוּק. וַעֲבוֹדַת יִצְחָק הִיא בִּבְחִינַת הַגְּבוּרוֹת וְהָ"רָצוֹא" לָצֵאת מִגֶּדֶר הַכֵּלִים, שֶׁזֶּה מוֹרֶה עַל הַקֵּרוּב לִמְקוֹרוֹ, וּמִצַּד הֶרְגֵּשׁ מְקוֹרוֹ הֲרֵי הוּא בִּבְחִינַת בִּטּוּל וָחֹשֶׁךְ.

ביאור בדרך אפשר

ד) **אָמְנָם** עַל־פִּי־זֶה צָרִיךְ לְהָבִין מַה שֶּׁכָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם, שֶׁמִּזֶּה מוּבָן שֶׁהָעֲבוֹדָה דְּאַבְרָהָם קוֹדֶמֶת לְהָעֲבוֹדָה דְּיִצְחָק כך שעבודת אברהם היא ההתחלה והסיבה, ועבודת יצחק באה כהמשך וכתוצאה לעבודתו של אברהם, **וַהֲרֵי עַל־פִּי מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל שֶׁאַבְרָהָם הוּא בְּחִינַת שׁוֹב** המשכה מלמעלה למטה **וְיִצְחָק הוּא בְּחִינַת רָצוֹא** העלאה מלמטה למעלה, **נִמְצָא שֶׁעֲבוֹדַת יִצְחָק קוֹדֶמֶת לַעֲבוֹדַת אַבְרָהָם, כַּיָּדוּעַ שֶׁבְּתְחִלָּה צְרִיכָה לִהְיוֹת** בעבודת האדם **הָעֲבוֹדָה דְּ"רָצוֹא"** תשוקה לצאת מהגדרים וההגבלות של העולם והגוף הגשמי ולהתקרב לאלוקות **וְאַחַר־כָּךְ הָעֲבוֹדָה דְּשׁוֹב** שנובעת מהכרה שתכלית העבודה היא דווקא בעולם הזה וכך גם ב"רצוא" ו"שוב" ברוחניות. תחילה צריך להיות "רצוא", ואחר כך "שוב". ואם כן, מדוע נאמר "תולדות יצחק בן אברהם" שמשמעו כי אברהם ("שוב") הוא המקור והסיבה, ויצחק ("רצוא") הוא התוצאה, והרי הסדר הרגיל הוא "רצוא" ורק אחר כך "שוב"?

**אַךְ הָעִנְיָן הוּא, שֶׁהַסֵּדֶר** האמור לעיל **הַמְבֹאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁהִתְחָלָה הוּא רָצוֹא** והעלם **וְאַחַר־כָּךְ שׁוֹב** והתגלות, **הֵרֵי זֶה מִצַּד הַנִּבְרָאִים דַּוְקָא, דְּסֵדֶר עֲבוֹדַת הַנִּבְרָאִים הוּא תְּחִלָּה רָצוֹא** התעוררות מלמטה **וְתשׁוּקָה לְהִתְעַלּוֹת וְאַחַר־כָּךְ שׁוֹב** המשכה וגילוי מלמעלה. **אָמְנָם סֵדֶר הַמְשָׁכַת הָאֱלֹקוּת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה** שלא בעקבות התעוררות מצד הנבראים **הוּא בְּאֹפֶן שֶׁהִתְחָלָה הוּא הַגְלוּי וְאַחַר־כָּךְ הוּא הַהֶעְלֵם, וְכִדְאִיתָא בְּ׳עֵץ חַיִּים׳[24] שֶׁבַּעֲקָדִים** עולם הנקרא "עקודים" על שם שהאורות של עשר הספירות העליונות נמצאים בו כפי שהם 'עקודים' וקשורים בכלי אחד, בשונה ממצבם כפי שהם מאירים בסדר ההשתלשלות שם יש לכל ספירה 'ציור' והגדרה משלה, והן מחולקות כל אחת בפני עצמה ולכל אור יש כלי משלו **הוּא בְּחִינַת מָטִי** מגיע ונוגע **וְלֹא מָטִי[25], וְהֵינוּ שֶׁהִתְחָלָה הוּא הַגְלוּי (מָטִי) וְאַחַר־כָּךְ הוּא הַהֶעְלֵם (לֹא מָטִי). וְכֵיוָן שֶׁעִנְיָנָם שֶׁל אֲבוֹת הוּא הַמְשָׁכַת הָאֱלֹקוּת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, שֶׁזֶּהוּ שֶׁבִּתְחִלָּה צִמְצֵם אוֹרוֹ הַגָּדוֹל עַל הַצַּד, וְאַחֲרֵי הַצִּמְצוּם נִמְשָׁךְ גִּלּוּי אוֹר הַקַּו** כמבואר בקבלה וחסידות שלאחר ההעלם והסילוק של אור האין־סוף, חזר וגילה הקדוש־ברוך־הוא אור מהאין־סוף אלא שהפעם היה זה אור מופחת בהרבה מאשר האור האין־סוף שהאיר לפני הצמצום והאור הזה הוא מועט כמו קו דק. מכאן שגם סדר הגילוי וההמשכה של האור האלקי מלמעלה למטה הוא בדרך של גילוי תחילה ואחר כך העלם, ואם כן הביאור האמור שאברהם שעניינו "שוב" וגילוי (חסד) קודם ליצחק שעניינו רצוא והעלם (גבורה), כי למעלה הגילוי ("מטי") קודם להעלם ("לא מטי"), איננו מספק מענה הולם לשאלה מדוע אברהם קודם ליצחק?

ביאור בדרך אפשר

ד) **אָמְנָם** עַל־פִּי־זֶה צָרִיךְ לְהָבִין מַה שֶּׁכָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם, שֶׁמִּזֶּה מוּבָן שֶׁהָעֲבוֹדָה דְּאַבְרָהָם קוֹדֶמֶת לְהָעֲבוֹדָה דְּיִצְחָק, וַהֲרֵי עַל־פִּי מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל שֶׁאַבְרָהָם הוּא בְּחִינַת "שׁוֹב" וְיִצְחָק הוּא בְּחִינַת רָצוֹא, נִמְצָא שֶׁעֲבוֹדַת יִצְחָק קוֹדֶמֶת לַעֲבוֹדַת אַבְרָהָם, כַּיָּדוּעַ שֶׁבְּתְחִלָּה צְרִיכָה לִהְיוֹת הָעֲבוֹדָה דְּ"רָצוֹא" וְאַחַר־כָּךְ הָעֲבוֹדָה דְּ"שׁוֹב". אַךְ הָעִנְיָן הוּא, שֶׁהַסֵּדֶר הַמְבֹאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁהִתְחָלָה הוּא רָצוֹא וְאַחַר־כָּךְ שׁוֹב, הֵרֵי זֶה מִצַּד הַנִּבְרָאִים דַּוְקָא, דְּסֵדֶר עֲבוֹדַת הַנִּבְרָאִים הוּא תְּחִלָּה רָצוֹא וְאַחַר־כָּךְ שׁוֹב. אָמְנָם סֵדֶר הַמְשָׁכַת הָאֱלֹקוּת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה הוּא בְּאֹפֶן שֶׁהִתְחָלָה הוּא הַגְלוּי וְאַחַר־כָּךְ הוּא הַהֶעְלֵם, וְכִדְאִיתָא בְּ׳עֵץ חַיִּים׳[24] שֶׁבַּעֲקָדִים הוּא בְּחִינַת מָטִי וְלֹא מָטִי[25], וְהֵינוּ שֶׁהִתְחָלָה הוּא הַגְלוּי (מָטִי) וְאַחַר־כָּךְ הוּא הַהֶעְלֵם (לֹא מָטִי). וְכֵיוָן שֶׁעִנְיָנָם שֶׁל אֲבוֹת הוּא הַמְשָׁכַת הָאֱלֹקוּת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, שֶׁזֶּהוּ שֶׁבִּתְחִלָּה צִמְצֵם אוֹרוֹ הַגָּדוֹל עַל הַצַּד, וְאַחֲרֵי הַצִּמְצוּם נִמְשָׁךְ גִּלּוּי אוֹר

ביאור בדרך אפשר

**מָטִי)** ענין זה של "רצוא" ו"שוב" באור האלוקי דומה (במידה מסוימת) למושג (שקיים בעיקר בעולמות שלמעלה מסדר ההשתלשלות) "מטי", היינו מגיע ונמשך, בדומה לבחינת "שוב", ו"לא מטי", היינו שאינו נמשך מלמעלה למטה אלא דומה לבחינת "רצוא" והעלאה. נמצא שאף כי בעבודת האדם ההעלם ("רצוא") קודם לגילוי ("שוב"), סדר הדברים בהתגלות מלמעלה למטה הוא להיפך, כך שהגילוי ("שוב" – "מטי") קודם להעלם ("רצוא" - "לא מטי") **וְכֵיוָן שֶׁעִנְיָנָם שֶׁל הָאָבוֹת הוּא הַמְשָׁכַת הָאֱלֹקוּת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, לָכֵן נֶאֱמַר יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם, שֶׁתְּחִלָּה הוּא עִנְיָנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, גִּלּוּי, וְאַחַר־כָּךְ עִנְיָנוֹ שֶׁל יִצְחָק, הֶעְלֵם.**

**אַךְ עֲדַיִן צָרִיךְ לְהָבִין** לכאורה הביאור האמור אינו מספיק כי, **הֲרֵי גַּם בְּעִנְיַן הַמְשָׁכַת אֱלֹקוּת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה מָצִינוּ שֶׁהַהֶעְלֵם קוֹדֵם** לגילוי וסדר התגלות האור האלוקי מלמעלה למטה הוא העלם תחילה ואחר כך גילוי, **שֶׁזֶּהוּ שֶׁבִּתְחִלָּה צִמְצֵם אוֹרוֹ הַגָּדוֹל עַל הַצַּד** כמבואר בספרי קבלה וחסידות שכאשר עלה ברצונו של הקדוש־ברוך־הוא לברוא עולמות ונבראים הרי השלב הראשון בהמשכת והתגלות האור ממנו יתברך למטרה זו היה העלם גדול, הוא הצמצום הראשון שהעלים את האור במידה רבה כל כך עד שהוא מוגדר כ"סילוק" של האור הצידה כדי שלא יאיר, **וְאַחֲרֵי הַצִּמְצוּם** הראשון **נִמְשָׁךְ גִּלּוּי אוֹר הַקַּו** כמבואר בקבלה וחסידות שלאחר ההעלם והסילוק של אור האין־סוף, חזר וגילה הקדוש־ברוך־הוא אור מהאין־סוף אלא שהפעם היה זה אור מופחת בהרבה מאשר האור האין־סוף שהאיר לפני הצמצום והאור הזה הוא מועט כמו קו דק. מכאן שגם סדר הגילוי וההמשכה של האור האלקי מלמעלה למטה הוא בדרך של גילוי תחילה ואחר כך העלם, ואם כן הביאור האמור שאברהם שעניינו "שוב" וגילוי (חסד) קודם ליצחק שעניינו רצוא והעלם (גבורה), כי למעלה הגילוי ("מטי") קודם להעלם ("לא מטי"), איננו מספק מענה הולם לשאלה מדוע אברהם קודם ליצחק?

24) שער ז (שער מטי ולא מטי). 25) ראה זח"א טז, ב. סה, א.

**ביאור בדרך אפשר**

**אַךְ הָעִנְיָן הוּא, שֶׁקְּדִימַת הַצִּמְצוּם** הראשון בתחילת הבריאה **אֶל הַגִּלּוּי** של אור הקו **הוּא בְּעִנְיַן הַהַמְשָׁכָה מִבְּחִינַת הָאוֹר הַכָּלוּל בְּעַצְמוּתוֹ**, ועדיין לא התגלה כלל כמציאות נפרדת ממקורו, והתגלותו היא השלב הראשון בהתגלות כלשהי מעצמותו ומהותו של הקדוש־ברוך־הוא, **וְהַיְנוּ, שֶׁבִּכְדֵי שֶׁיִּתְחַדֵּשׁ כָּל עִנְיַן הַגִּלּוּיִים** כדי לחדש לראשונה את עצם העובדה שתהיה הארה והתפשטות מסוימת מעצמותו של הקדוש־ברוך־הוא, **הֶצְרֵךְ לִהְיוֹת הַצִּמְצוּם** הראשון **תְּחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ עִנְיַן הַגִּלּוּי** של אור הקו אבל בדרגות נמוכות יותר, לאחר שעצם ענין הגילוי כבר התחדש, הסדר שונה ותחילה בא הגילוי ואחר כך ההעלם **[וְאַף־עַל־פִּי שֶׁגַּם בְּמַדְרֵגָה זוֹ** של תחילת ההארה מעצמותו והתחדשות עצם עניין הגילויים **קֹדֶם הָאוֹר וְהַגִּלּוּי אֶל הַצִּמְצוּם וְהִתְעַלְּמוּת הָאוֹר** שלא כאמור שכדי לחדש את ההארה הראשונה חייב להיות תחילה העלם וצמצום ורק אחר כך יכול להיות גילוי, והראייה שגם בענין זה הגילוי קדם להעלם -, **דְּמִזֶּה גּוּפָא** הראשון **הָיָה בָּאוֹר** שהאיר לפני הצמצום, **מוּבָן שֶׁהָאוֹר וְהַגִּלּוּי קֹדֶם אֶל הַצִּמְצוּם** ואם כן נמצא שגם האור הראשון התחדש והתגלה בדרך של גילוי תחילה ורק אחר כך העלם, וזאת בניגוד למבואר לעיל, הרי לאמיתו של דבר אין זו קושיא כמבואר לעיל שהתחלת ההארה היתה בדרך של צמצום ואחר כך גילוי, וזאת משום שאמנם לפני הצמצום הראשון היה אור וגילוי אך **מִכָּל־מָקוֹם, חֲרֵי כְּלָלוּת הָאוֹר שֶׁקֹּדֶם הַצִּמְצוּם שֶׁהוּא אוֹר הַכָּלוּל בְּעַצְמוּתוֹ, אֵינוֹ בְּבְחִינַת אוֹר וְגִלּוּי כְּלָל** אמנם היה אור גדול שהצמצום הראשון העלים וסילק, אבל כיוון שמדובר באור כפי שהוא כלול בעצמותו ומהותו של הקדוש־ברוך־הוא ואיננו מאיר ומתפשט מחוץ למקורו, אין זה 'אור' ו'גילוי' במובן הרגיל. וקיומו והעובדה שהיה צורך לצמצם אותו אינו מהווה הוכחה שסדר ההתגלות מלמעלה למטה הוא גילוי תחילה ואחר כך ההעלם, **וְכַנַּ"ל** מדברי הזוהר לגבי אורות הכלולים במקורם **דְּלָאו אֵינוֹן נְהוֹרִין** שאינם מוגדרים כאורות וגילויים. **וְעוֹד זֹאת** קיים הסבר נוסף מדוע למרות שהצמצום הראשון היה באור שהיה קיים לפני הצמצום אין זו הוכחה שסדר ההמשכה הוא קודם גילוי ואחר כך העלם – לא זו בלבד שהאור לפני הצמצום איננו אור במובן הרגיל מאחר שהיה כלול בעצמותו, הרי **שֶׁגַּם הָאוֹר** הכלול בעצמותו **שֶׁשַּׁיָּךְ לַגִּלּוּי** ועתיד להתגלות ולכאורה יש להחשיבו כאור וגילוי שקודם להעלם, **הָיָה כָּלוּל בּוֹ** באור עצמו **כַּוָּנַת הַצִּמְצוּם, וְהַיְנוּ, שֶׁזֶּה גּוּפָא שֶׁנִּמְשַׁךְ הָאוֹר בְּאֹפֶן כָּזֶה שֶׁיִּתְעַלֵּם** אחר כך **עַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם, חֲרֵי זֶה לְפִי שֶׁכַּוָּנַת הַצִּמְצוּם קֹדֶם אֶל הָאוֹר וְהַגִּלּוּי**[26] כלומר, אמנם למעשה הצמצום היה באור ומבחינת העובדות קודם היה אור ואחר כך היה צמצום והעלם, אבל מבחינת התוכן והכוונה הרי כוונת ("תכנית") הצמצום היתה טבועה וקיימת באור מתחילתו וגם בפועל האור נמשך מלכתחילה באופן כזה שהצמצום יַעֲלים ויסלק אותו ולכן בהחלט ניתן לומר שסדר ההתגלות למעלה הוא קודם צמצום והעלם, ואחר כך גילוי. **וְזֶהוּ שֶׁהַגְּבוּרוֹת** שעניינם צמצום והעלם **בְּשָׁרְשָׁם קוֹדְמוֹת לַחֲסָדִים** שעניינם המשכה וגילוי כשם שכוונת הצמצום קדמה לכוונה להאיר[27]. **אֲבָל לְאַחֲרֵי שֶׁהָאוֹר בָּא בְּכָבָר לִכְלָל עִנְיַן הַגִּלּוּיִים, אֲזַי הַסֵּדֶר הוּא בְּאֹפֶן דְּמָטֵי וְלֹא מָטֵי, תְּחִלָּה גִּלּוּי וְאַחַר־כָּךְ הֶעְלֵם** כמבואר לעיל.

**וְלָכֵן, אֲצֶל הָאָבוֹת שֶׁעִנְיָנָם הוּא הַמְשָׁכַת וְגִלּוּי אֱלֹקוּת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה** באופן גלוי וניכר ולא רק כפי שהוא בשורש ובכוונת הדברים, **הַסֵּדֶר הוּא יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם, תְּחִלָּה אַבְרָהָם** שעניינו חסד וגילוי **וְאַחַר־כָּךְ יִצְחָק** שעניינו גבורה והעלם.

**ה) וּבְאוֹר עִנְיַן עֲבוֹדַת אַבְרָהָם וְיִצְחָק כְּמוֹ שֶׁהוּא בַּעֲבוֹדַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל**, הוּא עִנְיַן הָעֲבוֹדָה דְּאַהֲבָה וְהָעֲבוֹדָה

**ביאור בדרך אפשר**

1 אַךְ הָעִנְיָן הוּא, שֶׁקְּדִימַת הַצִּמְצוּם הראשון בתחילת הבריאה אֶל
2 הַגִּלּוּי של אור הקו הוּא בְּעִנְיַן הַהַמְשָׁכָה מִבְּחִינַת הָאוֹר
3 הַכָּלוּל בְּעַצְמוּתוֹ ועדיין לא התגלה כלל כמציאות נפרדת ממקורו,
4 והתגלותו היא השלב הראשון בהתגלות כלשהי מעצמותו ומהותו של
5 הקדוש־ברוך־הוא, וְהַיְנוּ, שֶׁבִּכְדֵי
6 שֶׁיִּתְחַדֵּשׁ כָּל עִנְיַן הַגִּלּוּיִים
7 כדי לחדש לראשונה את עצם העובדה
8 שתהיה הארה והתפשטות מסוימת
9 מעצמותו של הקדוש־ברוך־הוא,
10 הֶצְרֵךְ לִהְיוֹת הַצִּמְצוּם הראשון
11 תְּחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ עִנְיַן הַגִּלּוּי
12 של אור הקו אבל בדרגות נמוכות יותר,
13 לאחר שעצם ענין הגילוי כבר התחדש,
14 הסדר שונה ותחילה בא הגילוי ואחר
15 כך ההעלם [וְאַף־עַל־פִּי שֶׁגַּם
16 בְּמַדְרֵגָה זוֹ של תחילת ההארה
17 מעצמותו והתחדשות עצם עניין
18 הגילויים קֹדֶם הָאוֹר וְהַגִּלּוּי אֶל
19 הַצִּמְצוּם וְהִתְעַלְּמוּת הָאוֹר
20 שלא כאמור שכדי לחדש את ההארה
21 הראשונה חייב להיות תחילה העלם
22 וצמצום ורק אחר כך יכול להיות גילוי,
23 והראייה שגם בענין זה הגילוי קדם
24 להעלם -, דְּמִזֶּה גּוּפָא
25 שֶׁהַצִּמְצוּם הראשון הָיָה בָּאוֹר
26 שהאיר לפני הצמצום, מוּבָן
27 שֶׁהָאוֹר וְהַגִּלּוּי קֹדֶם אֶל
28 הַצִּמְצוּם ואם כן נמצא שגם האור
29 הראשון התחדש והתגלה בדרך של
30 גילוי תחילה ורק אחר כך העלם, וזאת
31 בניגוד למבואר לעיל, הרי לאמיתו של
32 דבר אין זו קושיא כמבואר לעיל
33 שהתחלת ההארה היתה בדרך של
34 צמצום ואחר כך גילוי, וזאת משום
35 שאמנם לפני הצמצום הראשון היה
36 אור וגילוי אך מִכָּל־מָקוֹם, חֲרֵי כְּלָלוּת הָאוֹר שֶׁקֹּדֶם הַצִּמְצוּם
37 שֶׁהוּא אוֹר הַכָּלוּל בְּעַצְמוּתוֹ, אֵינוֹ בְּבְחִינַת אוֹר וְגִלּוּי כְּלָל
38 אמנם היה אור גדול שהצמצום הראשון העלים וסילק, אבל כיוון שמדובר
39 באור כפי שהוא כלול בעצמותו ומהותו של הקדוש־ברוך־הוא ואיננו מאיר
40 ומתפשט מחוץ למקורו, אין זה 'אור' ו'גילוי' במובן הרגיל. וקיומו והעובדה
41 שהיה צורך לצמצם אותו אינו מהווה הוכחה שסדר ההתגלות מלמעלה למטה
42 הוא גילוי תחילה ואחר כך ההעלם, וְכַנַּ"ל מדברי הזוהר לגבי אורות

הַקּוֹ. אַךְ הָעִנְיָן הוּא, שֶׁקְּדִימַת הַצִּמְצוּם אֶל הַגִּלּוּי הוּא בְּעִנְיַן הַהַמְשָׁכָה מִבְּחִינַת הָאוֹר הַכָּלוּל בְּעַצְמוּתוֹ, וְהַיְנוּ, שֶׁבִּכְדֵי שֶׁיִּתְחַדֵּשׁ כָּל עִנְיַן הַגִּלּוּיִים, הֶצְרֵךְ לִהְיוֹת הַצִּמְצוּם תְּחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ עִנְיַן הַגִּלּוּי [וְאַף־עַל־פִּי שֶׁגַּם בְּמַדְרֵגָה זוֹ עִנְיַן הַגִּלּוּי קֹדֶם הָאוֹר וְהַגִּלּוּי אֶל הַצִּמְצוּם וְהִתְעַלְּמוּת הָאוֹר, דְּמִזֶּה גּוּפָא שֶׁהַצִּמְצוּם הָיָה בָּאוֹר, מוּבָן שֶׁהָאוֹר וְהַגִּלּוּי קֹדֶם אֶל הַצִּמְצוּם, מִכָּל־מָקוֹם, חֲרֵי כְּלָלוּת הָאוֹר שֶׁקֹּדֶם הַצִּמְצוּם שֶׁהוּא אוֹר הַכָּלוּל בְּעַצְמוּתוֹ, אֵינוֹ בְּבְחִינַת אוֹר וְגִלּוּי כְּלָל, וְכַנַּ"ל דְּלָאו אֵינוֹן נְהוֹרִין. וְעוֹד זֹאת, שֶׁגַּם הָאוֹר שֶׁשַּׁיָּךְ לַגִּלּוּי, הָיָה כָּלוּל בּוֹ כַּוָּנַת הַצִּמְצוּם, וְהַיְנוּ, שֶׁזֶּה גּוּפָא שֶׁנִּמְשַׁךְ הָאוֹר בְּאֹפֶן כָּזֶה שֶׁיִּתְעַלֵּם עַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם, חֲרֵי זֶה לְפִי שֶׁכַּוָּנַת הַצִּמְצוּם קֹדֶם אֶל הָאוֹר וְהַגִּלּוּי[26]. וְזֶהוּ שֶׁהַגְּבוּרוֹת בְּשָׁרְשָׁם קוֹדְמוֹת לַחֲסָדִים[27]]. אֲבָל לְאַחֲרֵי שֶׁהָאוֹר בָּא בְּכָבָר לִכְלָל עִנְיַן הַגִּלּוּיִים, אֲזַי הַסֵּדֶר הוּא בְּאֹפֶן דְּמָטֵי וְלֹא מָטֵי, תְּחִלָּה גִּלּוּי וְאַחַר־כָּךְ הֶעְלֵם. וְלָכֵן, אֲצֶל הָאָבוֹת שֶׁעִנְיָנָם הוּא הַמְשָׁכַת וְגִלּוּי אֱלֹקוּת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה וְלֹא מָטֵי' לא מגיע ולא מתגלה, תְּחִלָּה גִּלּוּי וְאַחַר־כָּךְ הֶעְלֵם כמבואר לעיל.

ה) וּבְאוֹר עִנְיַן עֲבוֹדַת אַבְרָהָם וְיִצְחָק כְּמוֹ שֶׁהוּא בַּעֲבוֹדַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, הוּא עִנְיַן הָעֲבוֹדָה דְּאַהֲבָה וְהָעֲבוֹדָה

26) ראה ד"ה וכל העם רואים תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע' א'ב ואילך). 27) ראה אוה"ת קרח ע' תשיח. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

כל אחד מישראל" (שהרי "בחינת האבות צריך להיות בכל אדם"), **הוא עִנְיַן הָעֲבוֹדָה דְּאַהֲבָה וְהָעֲבוֹדָה דְּיִרְאָה, שֶׁהֲרֵי אַהֲבָה וְיִרְאָה הֵם הַפְּנִימִיּוּת דְּחֶסֶד וּגְבוּרָה**[28] כמבואר באגרת הקודש שבתניא (סימן טו): "מידות אלו (חסד וגבורה) הן בחינת חיצוניות שבנפש ובתוכן מלובשות מידות פנימיות שהן בחינת אהבה ויראה... על־דרך־משל באב המשפיע לבנו מחמת אהבתו ומונע השפעתו מפחדו ויראתו שלא יבא לידי מכשול חס־ושלום",

**דְּאַהֲבָה הִיא פְּנִימִיּוּת הַחֶסֶד, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁסִּבַּת הַמְשָׁכַת הַחֶסֶד הִיא מִצַּד הֶרְגֵּשׁ הָאַהֲבָה לַדָּבָר הַנֶּאֱהָב, וּכְמוֹ כֵּן הוּא גַּם בְּעִנְיַן הַיִּרְאָה. וְלָכֵן, עִנְיָנָם שֶׁל אַבְרָהָם וְיִצְחָק, חֶסֶד וּגְבוּרָה, כְּמוֹ שֶׁהוּא בָּעֲבוֹדָה, הוּא עִנְיַן אַהֲבָה דְּאַהֲבָה הִיא בְּחִינַת רְחוּק, שֶׁהֲרֵי הָאַהֲבָה בָּאָה בְּסִבַּת הָרְחוּק, דְּלִהְיוֹתוֹ רָחוֹק מֵהַדָּבָר, הֲרֵי הוּא אוֹהֵב אֶת הַדָּבָר. וְהַיִּרְאָה הִיא בְּחִינַת קִרוּב, לְפִי שֶׁבָּאָה בְּסִבַּת הַקִּרוּב, וּכְמוֹ לֶעָתִיד־לָבֹא דִּכְתִיב[29] לָבוֹא בְּנִקְרַת הַצּוּרִים וּבִסְעִפֵּי הַסְּלָעִים מִפְּנֵי פַּחַד הֲוָ"י וַהֲדַר[30] גְּאוֹנוֹ, וְהַיְנוּ שֶׁמִּצַּד עֹצֶם גְּלוּיֵי הָאֱלֹקוּת בְּקִרוּב, תִּפֹּל הַיִּרְאָה כוּ'. וְלָכֵן, הָאַהֲבָה שֶׁהִיא בְּחִינַת רְחוּק הִיא בְּבְחִינַת שׁוֹב, שֶׁעִנְיַן ה'שׁוֹב' הוּא הַהַמְשָׁכָה בְּדָבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים בְּמָקוֹם הָרְחוּק. וְהַיִּרְאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת קִרוּב הִיא בְּבְחִינַת רָצוֹא, שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת בִּמְקוֹם הַקִּרוּב, לְהִכָּלֵל בִּמְקוֹרוֹ, בְּטוּל הַמְּצִיאוּת.**

**וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּהִנֵּה כְּתִיב[31] וְאָהַבְתָּ אֵת הֲוָ"י אֱלֹקֶיךָ, וידועָה הַקַּשְׁיָא[32] אֵיךְ שַׁיָּךְ צִוּוּי עַל אַהֲבָה שֶׁהִיא מִדָּה שֶׁבַּלֵּב, דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ, אִם יֶשְׁנָהּ הָאַהֲבָה, הֲרֵי יֶשְׁנָהּ. וְאִם לָאו, לֹא שַׁיָּךְ צִוּוּי עַל אַהֲבָה כוּ'. וּבְמָקוֹם אַחֵר מְבֹאָר שֶׁהַצִּוּוּי הוּא עַל הַהִתְבּוֹנְנוּת** ובלשון רבנו הזקן (ב'חינוך קטן' שבספר התניא): "... שייך לשון מצוה וציווי דהיינו לשום לבו ודעתו בדברים המעוררים את האהבה", **שֶׁזֶּהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב**[33] **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל גו' הֲוָ"י אֶחָד, דְּכֵיוָן שֶׁמֹּחוֹ בִּרְשׁוּתוֹ שַׁיָּךְ צִוּוּי** אפשר להורות לאדם לאהוב או לרצות משהו (כי אם הרגש לא קיים אין זה אליו **הִיא בְּבְחִינַת שׁוֹב, שֶׁעִנְיַן ה'שׁוֹב' הוּא הַהַמְשָׁכָה** וההתקרבות **בַּדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים בְּמָקוֹם הָרְחוּק** כלומר, אף שנמצא בריחוק מהאלוקות, מבחינת המקום, ביכולתו להימשך ולהתקרב לאלוקות באמצעות הדברים הגשמיים שכן קרובים אליו (כפי שיבואר להלן). **וְהַיִּרְאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת קִרוּב הִיא בְּבְחִינַת רָצוֹא** ותשוקה, **שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת בְּמָקוֹם הַקִּרוּב,** ולהתקרב אל הקדוש־ברוך־הוא עד כדי **לְהִכָּלֵל בִּמְקוֹרוֹ, בְּטוּל הַמְּצִיאוּת** לחלוטין, כפי שיבואר להלן.

**וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּהִנֵּה כְּתִיב**[31] **וְאָהַבְתָּ אֵת הֲוָ"י אֱלֹקֶיךָ, וידועָה הַקַּשְׁיָא**[32] **אֵיךְ שַׁיָּךְ צִוּוּי עַל אַהֲבָה שֶׁהִיא מִדָּה שֶׁבַּלֵּב, דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ, אִם יֶשְׁנָהּ הָאַהֲבָה, הֲרֵי יֶשְׁנָהּ. וְאִם לָאו, לֹא שַׁיָּךְ צִוּוּי עַל אַהֲבָה כוּ'. וּבְמָקוֹם אַחֵר מְבֹאָר שֶׁהַצִּוּוּי הוּא עַל הַהִתְבּוֹנְנוּת** ובלשון רבנו הזקן (ב'חינוך קטן' שבספר התניא): "... שייך לשון מצוה וציווי דהיינו לשום לבו ודעתו בדברים המעוררים את האהבה", **שֶׁזֶּהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב**[33] **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל גו' הֲוָ"י אֶחָד, דְּכֵיוָן שֶׁמֹּחוֹ בִּרְשׁוּתוֹ** בשונה מרגש הלב שעליו אין מקום לציווי ואי אפשר להורות לאדם לאהוב או לרצות משהו (כי אם הרגש לא קיים אין זה

ביאור בדרך אפשר

**הַסְּלָעִים מִפְּנֵי פַּחַד הֲוָ"י וַהֲדַר**[30] **גְּאוֹנוֹ, וְהַיְנוּ שֶׁמִּצַּד עֹצֶם גְּלוּיֵי הָאֱלֹקוּת** לעתיד; **בְּקִרוּב** לאדם, **תִּפֹּל** על האדם **הַיִּרְאָה כוּ'** הרי שיראה נובעת מהקירוב. **וְלָכֵן, הָאַהֲבָה שֶׁהִיא בְּחִינַת רְחוּק** כאמור שרגש האהבה מתחזק כאשר האדם רחוק מהדבר הנאהב ומשתוקק

28) תניא אגה"ק סט"ו (קכג, א). 29) ישעי' ב, כא. הובא בתניא ספל"ו. 30) כ"ה בתניא שם. ובישעי' שם: ומהדר. 31) ואתחנן ו, ה. 32) ראה סה"מ תש"א ע' 116. 33) ואתחנן שם, ד.

## ביאור בדרך אפשר

בכוחו ויכולתו של האדם לקיים את הציווי, הרי מוחו כן ברשותו והאדם יכול לבחור ולהחליט במה להעסיק את מוחו ובמה להתבונן, ולכן **שַׂוֵּ֣ה צַוּוּי֮ עַל הַהִתְבּוֹנְנוּת, וְעַל־יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוּת יָבוֹא מֵמֵילָא לְאַהֲבָה** כי מטבע האדם שהשכל מעורר את הרגש, **וְהֵינוּ לְפִי שֶׁשֵּׂכֶל וּמִדּוֹת הֵם עִלָּה וְעָלוּל** סיבה (גורם) ותוצאה (כמבואר בחסידות בהרחבה כיצד ההתבוננות בגדולת ה' מעוררת את אהבת ה' וירא ת ה') **וְלָכֵן, כַּאֲשֶׁר הָעִלָּה** הסיבה, היינו ההתבוננות השכלית בדברים המעוררים את האהבה **תִּהְיֶה בִּשְׁלֵמוּת אֲזַי מֵמֵילָא יָבוֹא הָעָלוּל** התוצאה, והאדם יתעורר ברגשות של אהבת ה'.

**אַךְ עֲדַיִן אֵינוֹ מוּבָן, שֶׁהֲרֵי לְפִי הַנַּ"ל הַצִּוּוּי** איננו מתייחס ישירות אל האהבה אלא **הוּא** ציווי **עַל הַהִתְבּוֹנְנוּת, וְהָאַהֲבָה בָּאָה בְּדֶרֶךְ מֵמֵילָא, וְאִלּוּ לְשׁוֹן** הפסוק **"וְאָהַבְתָּ" מַשְׁמַע שֶׁהַצִּוּוּי הוּא עַל הָאַהֲבָה עַצְמָהּ** ולא רק על דבר שגורם ומעורר את האהבה, ואם כן חוזרת השאלה מה משמעות הציווי "ואהבת", והרי אי אפשר לצוות על האדם להרגיש אהבה? **אַךְ הָעִנְיָן "וְאָהַבְתָּ" הוּא**[34], **שֶׁהַצִּוּוּי "וְאָהַבְתָּ" תִּהְיֶה בִּבְחִינַת שׂוֹב וְהַמְשָׁכָה לְמַטָּה** כפי שיבואר להלן. **דְּהִנֵּה, גַּם כַּאֲשֶׁר מִתְבּוֹנֵן** וההתבוננות היא ברמה כזו שהיא מביאה את התוצאה המיוחלת **וּמִתְעוֹרֵר בְּאַהֲבָה, הֲרֵי אֶפְשָׁר שֶׁאַהֲבָתוֹ תִּהְיֶה בִּבְחִינַת רָצוֹא** ותשוקה להתקרב לאלקות **בִּלְבַד,** כְּמוֹ **בֶּן עַזַּאי שֶׁהֵצִיץ וָמֵת**[35] כמאמר חכמינו ז"ל שבן עזאי היה בין אלה ש"נכנסו לפרדס" (היינו ש'נכנסו' והתקרבו לאלוקות במידה גדולה מאד, מעבר ליכולת הקליטה והקבלה שלהם ולכן הדבר גרם להם נזק) ו"הציץ (באורות עליונים ביותר, וכתוצאה מכך) ומת" כי מעוצמת הגילוי הגיע למצב של כלות הנפש ונשמתו לא הייתה יכולה להכיל את האורות ופרחה מגופו, **וּכְמוֹ** נדב ואביהוא **בְּנֵי אַהֲרֹן שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם**[36] **בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי הָוָי' וַיָּמוּתוּ, שֶׁהוּא עִנְיָן הַתְּחָלַת הַקְלִיטָה לְאֹרוֹת כְּמבואר לְעֵיל, שֶׁהוּא עִנְיָן הַתְּחָלַת הַקְלִיטָה לְאֹרוֹת כְּמבואר לְעֵיל, לְמַעְלָה מִכּוֹלֶת הַקְלִיטָה שֶׁלָּהֶם,** וגם מותם היה כתוצאה מכלות הנפש בעקבות התקרבות יֶתֶר לאלוקות, למעלה מיכולת הקליטה שלהם, **שֶׁהוּא עִנְיָן הַתְּהוּ** כמבואר בחסידות שישנו עולם רוחני עליון בו האורות מרובים והכלים מועטים וכתוצאה מכך אין האורות נקלטים ולא 'מתיישבים' ומאירים יתר על המידה ובשונה מהעולמות שבהם האורות כן 'מתיישבים' בכלים ונקראים בחינת 'תיקון' היינו שההארה וההתגלות היא מתוקנת ומסודרת כראוי, הרי העולם שבו האורות אינם ב'התיישבות' נקרא עולם התוהו ומצב לא רצוי, **וְאִם כֵּן** מאחר ש'רצוא' ותשוקה להתקרב לאלוקות במידה כזו שהאדם בא לכלות הנפש, כפי שהיה בבן עזאי ובנדב ואביהוא בני אהרן **אֵין זֶה לְפִי הַכַּוָּנָה, דְּלֹא תְּהוּ בְּרָאָהּ אֶלָּא לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ**[37] הקדוש־ברוך־הוא רוצה בעולם 'מיושב' ומתוקן ולא בעולם של 'תוהו'. **וְעַל זֶה שַׂוֵּ֣ה צַוּוּי** להורות לאדם "ואהבת", היינו **שֶׁלְּאַחֲרֵי הָרָצוֹא** והתעוררות המידות והרגשות שבלב, הדבר לא יגרום לו כלות הנפש אלא **יִהְיֶה בִּבְחִינַת שׂוֹב** היינו שיידע לנתב את ההתעוררות ואת הרגשות בצורה שקולה ומדודה וב'התיישבות' כך שבמקום שרגש האהבה יגרום לכלות הנפש הוא יתבטא בעבודת ה' עם הגוף הגשמי ובתוך גדרי העולם הזה.

**וְזֶהוּ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל**[38] **בְּפִרוּשׁ "וְאָהַבְתָּ" שֶׁיִּהְא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדָךְ,** (לפי פשוטו הכוונה היא שעל האדם להתנהג בצורה כזו שמעשיו יגרמו לקידוש שם שמים, כהמשך לשון חכמינו ז"ל: "שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה אוי להם לבריות שלא למדו תורה פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו" ולפי פנימיות הדברים יש לפרש את מאמר חכמינו ז"ל "שיהא שם שמים מתאהב על ידך" כך:), **הַיְינוּ שֶׁהָאַהֲבָה לֹא** תגרום להתנתקות מהעולם עד כדי כלות הנפש אלא **תָּבוֹא** לידי ביטוי **בְּאֵיזֶה עִנְיָן שֶׁל פֹּעַל** במעשה בפועל, **בִּבְחִינַת שׂוֹב** ו'התיישבות'. **וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּהִנֵּה "שָׁמַיִם" הוּא בְּחִינַת זְעֵיר־אַנְפִּין** פנים זעירות הם המידות העליונות **דַּאֲצִילוּת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב**[39] בתפילתו של שלמה המלך בעת חנוכת בית המקדש **וְאַתָּה**

## ביאור בדרך אפשר

1 עַל הַהִתְבּוֹנְנוּת, וְעַל־יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוּת יָבוֹא
2 מֵמֵילָא לְאַהֲבָה, וְהֵינוּ לְפִי שֶׁשֵּׂכֶל וּמִדּוֹת הֵם
3 עִלָּה וְעָלוּל, וְלָכֵן, כַּאֲשֶׁר הָעִלָּה תִּהְיֶה בִּשְׁלֵמוּת
4 אֲזַי מֵמֵילָא יָבוֹא הֶעָלוּל. אַךְ עֲדַיִן אֵינוֹ מוּבָן,
5 שֶׁהֲרֵי לְפִי הַנַּ"ל הַצִּוּוּי הוּא עַל הַהִתְבּוֹנְנוּת,
6 וְהָאַהֲבָה בָּאָה בְּדֶרֶךְ מֵמֵילָא, וְאִלּוּ לְשׁוֹן
7 "וְאָהַבְתָּ" מַשְׁמַע שֶׁהַצִּוּוּי הוּא עַל הָאַהֲבָה
8 עַצְמָהּ. אַךְ הָעִנְיָן הוּא[34], שֶׁהַצִּוּוּי "וְאָהַבְתָּ" הוּא
9 שֶׁהָאַהֲבָה תִּהְיֶה בִּבְחִינַת שׂוֹב וְהַמְשָׁכָה לְמַטָּה.
10 דְּהִנֵּה, גַּם כַּאֲשֶׁר מִתְבּוֹנֵן וּמִתְעוֹרֵר בְּאַהֲבָה, הֲרֵי
11 אֶפְשָׁר שֶׁאַהֲבָתוֹ תִּהְיֶה בִּבְחִינַת רָצוֹא בִּלְבַד, כְּמוֹ
12 בֶּן עַזַּאי שֶׁהֵצִיץ וָמֵת[35], וּכְמוֹ בְּנֵי אַהֲרֹן שֶׁנֶּאֱמַר
13 בָּהֶם[36] בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי הָוָי' וַיָּמוּתוּ, שֶׁהוּא עִנְיָן
14 הַתְּהוּ, וְאִם כֵּן אֵין זֶה לְפִי הַכַּוָּנָה, דְּלֹא תְּהוּ
15 בְּרָאָהּ אֶלָּא לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ[37]. וְעַל זֶה שַׂוֵּ֣ה צַוּוּי,
16 שֶׁלְּאַחֲרֵי הָרָצוֹא יִהְיֶה בִּבְחִינַת שׂוֹב.
17 **וְזֶהוּ** שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל[38] בְּפִרוּשׁ "וְאָהַבְתָּ"
18 שֶׁיִּהְא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדָךְ, הַיְינוּ
19 שֶׁהָאַהֲבָה תָּבוֹא בְּאֵיזֶה עִנְיָן שֶׁל פֹּעַל, בִּבְחִינַת
20 שׂוֹב. וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּהִנֵּה "שָׁמַיִם" הוּא בְּחִינַת
21 זְעֵיר־אַנְפִּין דַּאֲצִילוּת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב[39] וְאַתָּה

---

34) ראה תו"א פרשתנו (תולדות) יז, ג. ד"ה להבין ענין ער"ח דש"פ תולדות תשי"ד פ"ג (תו"מ ח"י ע' 153 ואילך).
35) חגיגה יד, ב. 36) אחרי טז, א. 37) ע"פ ישעי' מה, יח. 38) יומא פו, א. 39) מלכים־א ח, לב; לד; לו; לט. — ראה גם

### ביאור בדרך אפשר

תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם ולפי פשוטו פירוש הפסוק הוא שהקדוש־ברוך־הוא שומע מן השמים אך לפי פנימיות הדברים יש לדייק, **"הַשָּׁמַיִם" לֹא כְּתִיב, שֶׁהֵרֵי אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא**[40] היינו שהקדוש־ברוך־הוא נמצא בכל מקום ומקום הן בשמים והן בארץ ואם כן הוא שומע לא רק מן השמים, **כִּי־אִם** (ואתה תשמע) **"הַשָּׁמַיִם", הַיְינוּ שֶׁהַשְּׁמִיעָה תִּפְעַל בְּבְחִינַת שָׁמַיִם שֶׁהוּא** כאמור **בְּבְחִינַת זְעֵיר אַנְפִּין, דַּאֲצִילוּת, וְכִדְאִיתָא בַּזֹּהַר**[41] **דְּ"שָׁמַיִם" הוּא אֵשׁ וּמַיִם, חֶסֶד וּגְבוּרָה, בְּחִינַת זְעֵיר־אַנְפִּין. וְ"שֵׁם שָׁמַיִם" הוּא הַכְּלִי וְהַמְקַבֵּל** של השמים הקולט ומעביר הלאה את האורות וההשפעות **דְּבְחִינַת זְעֵיר־אַנְפִּין וְהוּא בְּחִינַת הַמַּלְכוּת** כמבואר בחסידות שבחינת זעיר אנפין, "ז"א" נמשלה לזכר, בחינת משפיע, ובחינת המלכות נמשלה לנקבה, בחינת מקבל. **וְזֶהוּ "שֶׁיְּהֵא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדְךָ", שֶׁיְּמְשַׁךְ הָאוֹר** מלמעלה **בְּבְחִינַת זְעֵיר־אַנְפִּין** המידות ולאחר מכן האור יירד ויומשך עוד - **בִּבְחִינַת מַלְכוּת עַד שֶׁיְּמְשַׁךְ הָאוֹר לְמַטָּה** לעולמות שלמטה מעולם האצילות. **וְזֶהוּ גַּם כֵּן מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל**[42] **הֲלָכָה הַקָּבָּ"ה מַהֲלֵךְ ת"ק** חמש מאות **שָׁנָה לִקְנוֹת לוֹ שֵׁם" הַיְינוּ בְּחִינַת מַלְכוּת** (כאמור ש"שם שמים" היא בחינת מלכות), **וְהָלַךְ הַקָּבָּ"ה מַהֲלַךְ ת"ק שָׁנָה לִקְנוֹת לוֹ שֵׁם, הַיְינוּ, שֶׁיְּמְשַׁךְ הָאוֹר בִּ'זְעֵיר אַנְפִּין' וּבְמַלְכוּת. וְהַמְשָׁכָה זוֹ הִיא עַל־יְדֵי עֲבוֹדַת הָאָדָם בְּאַהֲבָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מִתְאַהֵב שֵׁם שָׁמַיִם, שֶׁנִּמְשַׁךְ הָאוֹר בִּזְעֵיר־אַנְפִּין וּמַלְכוּת** וזהו, אפוא, עניינה של האהבה שעל כך בא הציווי "ואהבת" – לאהוב את ה' באופן כזה שלא יגרום לאדם כלות הנפש (רצוא") אלא אדרבה יעורר אותו לעבוד את ה' בפעולות מעשיות ולהמשיך גילוי אלוקות מלמעלה למטה ("שוב").

**וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּאַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לְמַעְלָה מְצִיאוּת הַסְּפִירוֹת 'זְעֵיר אַנְפִּין' וּמַלְכוּת** גם ללא עבודת ה' של האדם, **מִכָּל־מָקוֹם, יֵשׁ צֹרֶךְ בַּעֲבוֹדַת הָאָדָם לְהַמְשִׁיךְ בָּהֶם גִּלּוּי הָאוֹר.** כפי שיבואר להלן. **דְּהִנֵּה יָדוּעַ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין זְמַן הַבַּיִת הַגָּלוּת, שֶׁבִּזְמַן הַבַּיִת הָיָה מֵאִיר גִּלּוּי אֱלֹקוּת, אָמְנָם בִּזְמַן הַגָּלוּת קוּדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא סָלִיק לְעֵילָּא**[44]**, וּמִזֶּה מוּבָן שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת מְצִיאוּת הַסְּפִירוֹת, וּמִכָּל־מָקוֹם לֹא יִהְיֶה בָּהֶם אוֹר וְגִלּוּי,**

### ביאור בדרך אפשר

מאות יש קשר מיוחד לבחינת ז"א, היינו המידות העליונות, **שֶׁהֵרֵי הָעִקָּר דְּ'זְעֵיר אַנְפִּין' הוּא ה'** חמש **סְפִירוֹת** (חסד, גבורה, תפארת, נצח והוד) **וְכֻלּוֹ שֶׁהֵם כְּלוּלִים מִיו"ד** כל אחת מהמידות הללו כלולה מכל אחת מעשר הספירות (במידת החסד יש מחכמה שבחסד ועד מלכות שבחסד וכך גם בגבורה וכו') **וְיו"ד כָּלוּל מִיו"ד** וכל אחת מעשר הבחינות כלולה מעשר, ונמצא שכל אחת מחמש המידות כלולה ממאה בחינות, **הֲרֵי זֶה בְּחִינַת ת"ק** חמש מאות, **וְ"לְקָנוֹת לוֹ שֵׁם" הַיְינוּ בְּחִינַת מַלְכוּת**

1 תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, הַשָּׁמַיִם לֹא כְּתִיב, שֶׁהֵרֵי אֶת
2 הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא[40], כִּי־אִם הַשָּׁמַיִם,
3 הַיְינוּ שֶׁהַשְּׁמִיעָה תִּפְעַל בְּבְחִינַת שָׁמַיִם שֶׁהוּא
4 'זְעֵיר אַנְפִּין' דַּאֲצִילוּת, וְכִדְאִיתָא בַּזֹּהַר[41]
5 דְּ"שָׁמַיִם" הוּא אֵשׁ וּמַיִם, חֶסֶד וּגְבוּרָה, בְּחִינַת
6 זְעֵיר־אַנְפִּין. וְ"שֵׁם שָׁמַיִם" הוּא הַכְּלִי וְהַמְקַבֵּל
7 דִּבְחִינַת זְעֵיר־אַנְפִּין, וְהוּא בְּחִינַת הַמַּלְכוּת. וְזֶהוּ
8 שֶׁיְּהֵא "שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדְךָ", שֶׁיְּמְשַׁךְ הָאוֹר
9 בִּבְחִינַת זְעֵיר־אַנְפִּין וּבִבְחִינַת מַלְכוּת עַד שֶׁיְּמְשַׁךְ
10 הָאוֹר לְמַטָּה. וְזֶהוּ גַּם כֵּן מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
11 זַ"ל[42] הֲלָכָה הַקָּבָּ"ה מַהֲלֵךְ ת"ק שָׁנָה לִקְנוֹת לוֹ שֵׁם,
12 שֶׁנֶּאֱמַר[43] אֲשֶׁר הָלְכוּ אֱלֹקִים לִפְדּוֹת לוֹ לָעָם
13 וְלָשׂוּם לוֹ שֵׁם, דְּמַהֲלַךְ ת"ק שָׁנָה הַיְינוּ בְּחִינַת
14 זְעֵיר־אַנְפִּין, שֶׁהֵרֵי הָעִקָּר דְּ'זְעֵיר אַנְפִּין' הוּא ה'
15 סְפִירוֹת, וְכֻלּוֹ שֶׁהֵם כְּלוּלִים מִיו"ד וְיו"ד כָּלוּל
16 מִיו"ד, הֲרֵי זֶה בְּחִינַת ת"ק, וְ"לְקָנוֹת לוֹ שֵׁם"
17 הַיְינוּ בְּחִינַת מַלְכוּת, וְהָלַךְ הַקָּבָּ"ה מַהֲלַךְ ת"ק
18 שָׁנָה לִקְנוֹת לוֹ שֵׁם, הַיְינוּ, שֶׁיְּמְשַׁךְ הָאוֹר בִּ'זְעֵיר
19 אַנְפִּין' וּבְמַלְכוּת. וְהַמְשָׁכָה זוֹ הִיא עַל־יְדֵי
20 עֲבוֹדַת הָאָדָם בְּאַהֲבָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מִתְאַהֵב שֵׁם
21 שָׁמַיִם, שֶׁנִּמְשַׁךְ הָאוֹר בִּ'זְעֵיר אַנְפִּין' וּמַלְכוּת.
22 וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּאַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לְמַעְלָה מְצִיאוּת
23 הַסְּפִירוֹת 'זְעֵיר אַנְפִּין' וּמַלְכוּת, מִכָּל־מָקוֹם, יֵשׁ
24 צֹרֶךְ בַּעֲבוֹדַת הָאָדָם לְהַמְשִׁיךְ בָּהֶם גִּלּוּי הָאוֹר.
25 דְּהִנֵּה יָדוּעַ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין זְמַן הַבַּיִת לִזְמַן הַגָּלוּת,
26 שֶׁבִּזְמַן הַבַּיִת הָיָה מֵאִיר גִּלּוּי אֱלֹקוּת, אָמְנָם
27 בִּזְמַן הַגָּלוּת קוּדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא סָלִיק לְעֵילָּא
28 וּלְעֵילָּא[44], וּמִזֶּה מוּבָן שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת מְצִיאוּת
29 הַסְּפִירוֹת, וּמִכָּל־מָקוֹם לֹא יִהְיֶה בָּהֶם אוֹר וְגִלּוּי,

---

סה"מ תש"א ע' 11. 40) ירמי' כג, כד. 41) ח"א עז, א. 42) קה"ר פ"ז, א (ב). 43) שמואל־א ז, כג. 44) ראה זהר ח"א רי, א. ח"ג כ, ב.

**ביאור בדרך אפשר**

**וּכְמַאֲמַר**[45] **וְכַד אַנְתְּ תִּסְתַּלַּק מִינַּיְיהוּ אִשְׁתָּאֲרוּ כֻּלְּהוּ שְׁמָהָן כְּגוּפָא בְּלָא נְשָׁמְתָא** וכאשר אתה – הקדוש-ברוך-הוא – תסתלק מהם נשארים כל השמות כגוף ללא נשמה, **"כֻּלְּהוּ שְׁמָהָן"** כל השמות **הַיְינוּ לֹא רַק בְּחִינַת הַמַּלְכוּת** שכאמור נקראת "שם" **אֶלָּא גַּם בְּחִינַת זְעֵיר־אַנְפִּין** הכוללת בכללות שבע ספירות (מ"חכמה" עד "מלכות"), **שֶׁהֵם** שבע הספירות של ז"א מכוונות כנגד ז' **שֵׁמוֹת** קדושים של הקדוש-ברוך-הוא **שֶׁאֵינָם נִמְחָקִים**[46] שחל איסור למחוק אותם, **וּבִכְפָרְטִיּוּת יוֹתֵר** המושג האמור שיכולה להיות מציאות של ספירות ללא גילוי אור, נכון לגבי כל עשר הספירות (היינו גם המוחין, חכמה בינה ודעת ולא רק שבע המידות) **כְּדְאִיתָא בְּ'סַדְרֵיס'**[47] **שֶׁיֵּשׁ עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת שֶׁהֵם הַכֵּלִים דְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְעַל זֶה** על הכלים של כל עשר הספירות **נֶאֱמַר** שכאשר הקדוש-ברוך-הוא מתעלה **וּמִתְעַלֶּה אִשְׁתָּאֲרוּ כֻּלְּהוּ שְׁמָהָן כְּגוּפָא בְּלָא נְשָׁמְתָא** נשארים כל **כְּגוּפָא בְּלָא נְשָׁמְתָא, שֶׁהַגַּם** השמות כגוף ללא נשמה, **שֶׁהַסְּפִירוֹת יִשָּׁאֲרוּ בִּמְצִיאוּתָם, מִכָּל־מָקוֹם לֹא יִהְיֶה בָּהֶם גִּלּוּי** אורות **כָּלָל, וּכְמוֹ הַגּוּף שֶׁנִּשְׁאָר בְּקִיּוּמוֹ** גם כאשר אין בו נשמה **לְפִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חַיּוּת מִצַּד עַצְמוֹ** שהרי יש חיות גם בדבר דומם **אֲבָל אֵין בּוֹ אוֹר הַנֶּפֶשׁ, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה אֶפְשָׁר שֶׁהַכֵּלִים יִהְיוּ בִּמְצִיאוּתָם אֲבָל לֹא יִהְיֶה בָּהֶם גִּלּוּי כָּלָל [וּמִכָּל־מָקוֹם נִמְשָׁךְ מֵהֶם חַיּוּת הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הִתְהַוּוּת הָעוֹלָמוֹת וְחַיּוּת הָעוֹלָמוֹת הוּא מִבְּחִינַת הַכֵּלִים, וּכְמַאֲמַר אִיהוּ וְחַיּוֹהִי כּוּ', וְלָמָּ"ד כֵּלִים דִּ'זְעֵיר־אַנְפִּין' וְנוּקְבָא, נַעֲשִׂים נֶפֶשׁ־רוּחַ־נְשָׁמָה לִבְרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה, אֶלָּא שֶׁמַּאֲשֶׁר הָאוֹר מֵאִיר בְּגִלּוּי בַּכֵּלִים אָז הוּא גִּלּוּי אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, וְכַאֲשֶׁר הָאוֹרוֹת מִסְתַּלְּקִים אָז הוּא בְּחִינַת הֶעְלֵם בָּעוֹלָם]. וְלָזֶה צָרִיךְ לְהָעֲבוֹדָה דִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיֶה שָׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב, הַיְינוּ, לְהַמְשִׁיךְ גִּלּוּי אוֹר אֵין־סוֹף בִּבְחִינַת 'זְעֵיר־אַנְפִּין וּמַלְכוּת', עַד שֶׁיָּאִיר הָאוֹר לְמַטָּה.**

**וְזֶהוּ** מַה שֶּׁכָּתוּב[48] אֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד כִּי נָכוֹן הַיּוֹם. וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּהִנֵּה הַקָּבָ"ה נִקְרָא צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[49] צַדִּיק הַנְיָ' בְּכָל דְּרָכָיו, וְהַיְינוּ לְפִי שֶׁכָּל הַהַמְשָׁכוֹת וְהַהִשְׁפָּעוֹת מִלְמַעְלָה הֵם בְּדֶרֶךְ צְדָקָה בִּלְבַד שֶׁמַּשְׁפִּיעַ לַעֲנִיִּים וּשְׁפָלִים, שֶׁהֲרֵי הִתְהַוּוּת הָעוֹלָמוֹת מאין ליש וְחַיּוּת וקיום הָעוֹלָמוֹת לאחר שנתהוו **הוּא מִבְּחִינַת הַכֵּלִים, וּכְמַאֲמַר** הזוהר **אִיהוּ וְחַיּוֹהִי** הוא, הקדוש-ברוך-הוא, והחיות שלו, היינו האורות, וגם "גרמוהי", הכלים **חַד** הוא, כי גם בכלים מלובשת אלקות והם מאוחדים עם הקדוש-ברוך-הוא בעצמו **לְבָרֵא בָּהֶן וְעַל־יָדָן מֵאַיִן לְיֵשׁ כּוּ' וְלָמָּ"ד כֵּלִים דִּ'זְעֵיר־אַנְפִּין' וְנוּקְבָא** הספירות העליונות הן במספר עשר – עשרה אורות ועשרה כלים, וכיוון שלכל כלי יש ראש (פנימיות) תוך (אמצע) וסוף (חיצוניות) הרי כל כלי נחלק בעצם לשלוש ואם כן יש לז"א ונוקבא (המידות והמלכות של עולם האצילות שהם כללות הספירות) שלושים כלים והם **נַעֲשִׂים נֶפֶשׁ־רוּחַ־נְשָׁמָה לִבְרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה** הראש של הכלים נעשה נפש-רוח-נשמה לבריאה, התוך ליצירה והסוף לעשייה, ומאחר וההתהוות היא (גם) באמצעות הכלים, העולם יכול להתהוות ולהתקיים כתוצאה מעצם קיום הכלים של הספירות גם ללא גילוי האורות, **אֶלָּא שֶׁמַּאֲשֶׁר הָאוֹר מֵאִיר בְּגִלּוּי בַּכֵּלִים אָז הוּא גִּלּוּי אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, וְכַאֲשֶׁר הָאוֹרוֹת מִסְתַּלְּקִים אָז הוּא בְּחִינַת הֶעְלֵם בָּעוֹלָם]. וְלָזֶה צָרִיךְ לְהָעֲבוֹדָה דִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיֶה שָׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב, הַיְינוּ, לְהַמְשִׁיךְ גִּלּוּי אוֹר אֵין־סוֹף בִּבְחִינַת 'זְעֵיר־אַנְפִּין וּמַלְכוּת', עַד שֶׁיָּאִיר הָאוֹר לְמַטָּה.**

**וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב**[48] **אֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד כִּי נָכוֹן הַיּוֹם. וְהָעִנְיָן בָּזֶה,** הפנימי **דְּהִנֵּה הַקָּבָ"ה** הוא **נִקְרָא צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב**[49] **צַדִּיק הַנְיָ' בְּכָל דְּרָכָיו, וְהַיְינוּ לְפִי שֶׁכָּל הַהַמְשָׁכוֹת וְהַהִשְׁפָּעוֹת מִלְמַעְלָה הֵם בְּדֶרֶךְ צְדָקָה בִּלְבַד שֶׁמַּשְׁפִּיעַ לַעֲנִיִּים וּשְׁפָלִים, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל** להמשכת חיות לעולם גם במצב שבו אין בהם כל גילוי,

**ביאור בדרך אפשר**

1 וּכְמַאֲמַר[45] וְכַד אַנְתְּ תִּסְתַּלַּק מִינַּיְיהוּ אִשְׁתָּאֲרוּ כֻּלְּהוּ שְׁמָהָן
2 כְּגוּפָא בְּלָא נְשָׁמְתָא וכאשר אתה – הקדוש-ברוך-הוא – תסתלק מהם
3 נשארים כל השמות כגוף ללא נשמה, "כֻּלְּהוּ שְׁמָהָן" כל השמות הַיְינוּ
4 לֹא רַק בְּחִינַת הַמַּלְכוּת שכאמור נקראת "שם" אֶלָּא גַּם בְּחִינַת
5 זְעֵיר־אַנְפִּין הכוללת בכללות שבע
6 ספירות (מ"חכמה" עד "מלכות"),
7 שֶׁהֵם שבע הספירות של ז"א מכוונות
8 כנגד ז' שֵׁמוֹת קדושים של הקדוש-
9 ברוך-הוא שֶׁאֵינָם נִמְחָקִים[46]
10 שחל איסור למחוק אותם,
11 וּבִכְפָרְטִיּוּת יוֹתֵר המושג האמור
12 שיכולה להיות מציאות של ספירות
13 ללא גילוי אור, נכון לגבי כל עשר
14 הספירות (היינו גם המוחין, חכמה
15 בינה ודעת ולא רק שבע המידות)
16 כְּדְאִיתָא בְּ'סַדְרֵיס'[47] שֶׁיֵּשׁ
17 עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת שֶׁהֵם הַכֵּלִים
18 דְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְעַל זֶה על
19 הכלים של כל עשר הספירות נֶאֱמַר
20 שכאשר הקדוש-ברוך-הוא מתעלה
21 ומתעלם אִשְׁתָּאֲרוּ כֻּלְּהוּ שְׁמָהָן
22 כְּגוּפָא בְּלָא נְשָׁמְתָא נשארים כל
23 השמות כגוף ללא נשמה, שֶׁהַגַּם
24 שֶׁהַסְּפִירוֹת יִשָּׁאֲרוּ
25 בִּמְצִיאוּתָם, מִכָּל־מָקוֹם לֹא
26 יִהְיֶה בָּהֶם גִּלּוּי אורות כָּלָל,
27 וּכְמוֹ הַגּוּף שֶׁנִּשְׁאָר בְּקִיּוּמוֹ גם
28 כאשר אין בו נשמה לְפִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ
29 חַיּוּת מִצַּד עַצְמוֹ שהרי יש חיות
30 גם בדבר דומם אֲבָל אֵין בּוֹ אוֹר
31 הַנֶּפֶשׁ, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה אֶפְשָׁר
32 שֶׁהַכֵּלִים יִהְיוּ בִּמְצִיאוּתָם
33 אֲבָל לֹא יִהְיֶה בָּהֶם גִּלּוּי כָּלָל
34 [וּמִכָּל־מָקוֹם נִמְשָׁךְ מֵהֶם
35 חַיּוּת הָעוֹלָם לכאורה יש מקום
36 לשאול על כך: כיון שהאור האלוקי
37 המהווה ומחיה את העולם יורד ונמשך
38 באמצעות עשר הספירות, איך יכול
39 להיות קיום לעולם כאשר אין בספירות
40 כל גילוי אור? והתשובה היא שאכן
41 הספירות יכולות לשמש אמצעי
42 להמשכת חיות לעולם גם במצב שבו אין בהם כל גילוי, שֶׁהֲרֵי הִתְהַוּוּת
בְּדֶרֶךְ צְדָקָה בִּלְבַד שֶׁמַּשְׁפִּיעַ לַעֲנִיִּים וּשְׁפָלִים, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל
43 הָעוֹלָמוֹת מאין ליש וְחַיּוּת וקיום הָעוֹלָמוֹת לאחר שנתהוו הוּא
44 מִבְּחִינַת הַכֵּלִים, וּכְמַאֲמַר הזוהר אִיהוּ וְחַיּוֹהִי הוא, הקדוש-ברוך-
45 הוא, והחיות שלו, היינו האורות, וגם "גרמוהי", הכלים חַד הוא, כי גם
46 בכלים מלובשת אלקות והם מאוחדים עם הקדוש-ברוך-הוא בעצמו לְבָרֵא
47 בָּהֶן וְעַל־יָדָן מֵאַיִן לְיֵשׁ כּוּ'
48 וְלָמָּ"ד כֵּלִים דִּ'זְעֵיר־אַנְפִּין'
49 וְנוּקְבָא הספירות העליונות הן
50 במספר עשר – עשרה אורות ועשרה
51 כלים, וכיוון שלכל כלי יש ראש
52 (פנימיות) תוך (אמצע) וסוף (חיצוניות)
53 הרי כל כלי נחלק בעצם לשלוש ואם
54 כן יש לז"א ונוקבא (המידות והמלכות
55 של עולם האצילות שהם כללות
56 הספירות) שלושים כלים והם נַעֲשִׂים
57 נֶפֶשׁ־רוּחַ־נְשָׁמָה לִבְרִיאָה־
58 יְצִירָה־עֲשִׂיָּה הראש של הכלים
59 נעשה נפש-רוח-נשמה לבריאה, התוך
60 ליצירה והסוף לעשייה, ומאחר
61 וההתהוות היא (גם) באמצעות הכלים,
62 העולם יכול להתהוות ולהתקיים
63 כתוצאה מעצם קיום הכלים של
64 הספירות גם ללא גילוי האורות, אֶלָּא
65 שֶׁמַּאֲשֶׁר הָאוֹר מֵאִיר בְּגִלּוּי
66 בַּכֵּלִים אָז הוּא גִּלּוּי אֱלֹקוּת
67 בָּעוֹלָם, וְכַאֲשֶׁר הָאוֹרוֹת
68 מִסְתַּלְּקִים אָז הוּא בְּחִינַת
69 הֶעְלֵם בָּעוֹלָם]. וְלָזֶה צָרִיךְ
70 לְהָעֲבוֹדָה דִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
71 שֶׁיִּהְיֶה שָׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב,
72 הַיְינוּ, לְהַמְשִׁיךְ גִּלּוּי אוֹר
73 אֵין־סוֹף בִּבְחִינַת 'זְעֵיר־אַנְפִּין
74 וּמַלְכוּת', עַד שֶׁיָּאִיר הָאוֹר
75 לְמַטָּה.
76 וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב[48] אֹרַח
77 צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר
78 עַד כִּי נָכוֹן הַיּוֹם. וְהָעִנְיָן
79 הפנימי בָּזֶה הוא, דְּהִנֵּה הַקָּבָ"ה
80 נִקְרָא צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[49]
81 צַדִּיק הַנְיָ' בְּכָל דְּרָכָיו, וְהַיְינוּ
82 לְפִי שֶׁכָּל הַהַמְשָׁכוֹת
83 וְהַהִשְׁפָּעוֹת מִלְמַעְלָה הֵם
84 בְּדֶרֶךְ צְדָקָה בִּלְבַד שֶׁמַּשְׁפִּיעַ לַעֲנִיִּים וּשְׁפָלִים, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל

45) תקו"ז בהקדמה (יז, ב). 46) שבועות לה, א. 47) שער א בסופו. 48) משלי ד, יח. 49) תהלים קמה, יז.

ביאור בדרך אפשר

עֲנִיִּים וּשְׁפָלִים אֶצְלוֹ יִתְבָּרֵךְ לגבי הקדוש־ברוך־הוא גם מי שנמצא בדרגה גבוהה אינו אלא עני ושפל, ונמצא שכל שפע שהקדוש־ברוך־הוא משפיע הוא מעשה של צדקה בדומה לאדם שנותן ומשפיע משלו לעני.

וְהַיְנוּ עַל־יְדֵי הַצְּדָקָה לְמַטָּה שֶׁנּוֹתֵן הָאָדָם לְמָאן דְּלֵית לֵיהּ מִגַּרְמֵיהּ כְּלוּם למי שאין לו כלום משל עצמו, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ בְּחִינַת הַצְּדָקָה מִלְמַעְלָה שגם הקדוש־ברוך־הוא ישפיע לעולמות ולנבראים שלעומתו הם עניים חסרי כל. וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב[50] צַדִּיק הֲוָיָ֗ צְדָקוֹת אָהֵב, וְכִדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ[51] כי בעוד שלפי טבע בני אדם כָּל אוּמָן שׂוֹנֵא אֶת בְּנֵי אוּמָנוּתוֹ וחושש מפני תחרות והסגת גבול, אֲבָל הַקָּבָ"ה צַדִּיק הֲוָיָ֗ הוא עצמו צדיק ואיננו חושש שאחרים ינהגו אף הם כמוהו וְאַדְרַבָּה מעוניין שגם אחרים יתנו צדקה ומעשי הצדקה של אחרים גורמים לו נחת רוח, עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה דְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּבְחִינַת צְדָקָה (צְדָקוֹת אָהֵב), נִמְשָׁךְ עִנְיַן הַצְּדָקָה מִלְמַעְלָה (צַדִּיק הֲוָיָ֗), וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב[52] מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב, חוקיו ומשפטיו לישראל, שעינו של הקדוש־ברוך־הוא אינה צרה, כביכול, על כך שאחרים מחקים את מעשיו אלא אדרבה כל המצוות שהקדוש־ברוך־הוא מצווה לבני ישראל הם בעצם ציווי לחקות אותו, וזהו פירוש הכתוב "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" - מַה שֶּׁהוּא בעצמו עוֹשֶׂה הקב"ה מְצַוֶּה לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת, דְּהַפֵּרוּשׁ הַפְּנִימִי הוּא[53] שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁהוּא מְצַוֶּה לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת את המצוות (הדומות למעשיו, כאמור) עַל־יְדֵי־זֶה הוּא עוֹשֶׂה ומשפיע בְּעַצְמוֹ, וְהַיְנוּ, ומגלה אלוקות שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים

ביאור בדרך אפשר

צְדָקָה, דְּקָאֵי שהכוונה היא גַּם עַל כָּלְלוּת הַמִּצְוֹות ואין הכוונה למצוות צדקה בלבד, כִּדְאִיתָא בַּתַּנְיָא[54] שֶׁצְּדָקָה נִקְרֵאת בְּשֵׁם מִצְוָה סְתָם, הִנֵּה עַל־יְדֵי־זֶה פּוֹעֲלִים בני ישראל שֶׁיְּמַשֵּׁךְ וְיָאִיר אוֹר אֵין־סוֹף בַּסְּפִירוֹת 'זְעֵיר־אַנְפִּין וּמַלְכוּת' עַד שֶׁיְּמַשֵּׁךְ לְמַטָּה. וְזֶהוּ וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד כִּי נָכוֹן הַיּוֹם, "צַדִּיקִים" לְשׁוֹן רַבִּים, הַיְנוּ, שהכוונה לשתי צדקות. האחת - הַצְּדָקָה מצוות הצדקה וכל שאר המצוות שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה לְמַטָּה, והשניה - וְהַצְּדָקָה שֶׁלְּמַעְלָה גילוי אור אין־סוף שהקדוש־ברוך־הוא מגלה בספירות העליונות, הִיא כָּאוֹר נֹגַהּ אור מאיר, דְּקָאֵי שהכוונה היא עַל הָאוֹר שֶׁנִּבְרָא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן עליו אמרו חכמינו ז"ל שֶׁהָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן מַבִּיט בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם עַד סוֹפוֹ[55], וְעַל־יְדֵי הַצְּדָקָה מַמְשִׁיכִים אוֹר זֶה. וְהַיְנוּ, דְּכֵיוָן שֶׁעִקַּר הַכַּוָּנָה בהמשכת וגילוי האור מלמעלה למטה עד לבריאת העולם הזה הִיא לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָאוֹר לְמַטָּה כך שגם למטה יהיה גילוי אלוקות, לָכֵן צְרִיכָה לִהְיוֹת הַמְשָׁכַת הָאוֹר שְׁלְמַעְלָה מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת דְּוֻקָא שמורכבת מטבעות רבות, כִּי הָאוֹר דְּסֵדֶר הִשְׁתַּלְשְׁלוּת חֲרֵי כָּל מַה שֶּׁנִּמְשָׁךְ מִתְמַעֵט אוֹרוֹ וככל שהדרגה המסוימת רחוקה יותר ממקור האור למעלה יש בה פחות אור, וְאִם כֵּן בדרגות הנמוכות, למטה, יש אור מועט מאד שהרי אֵינוֹ מֵאִיר לְמַטָּה, וְלָכֵן צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר שְׁלְמַעְלָה מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ

1 עֲנִיִּים וּשְׁפָלִים אֶצְלוֹ יִתְבָּרֵךְ: וְהַיְנוּ עַל־יְדֵי הַצְּדָקָה
2 לְמַטָּה שֶׁנּוֹתֵן הָאָדָם לְמָאן דְּלֵית לֵיהּ מִגַּרְמֵיהּ
3 כְּלוּם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ בְּחִינַת הַצְּדָקָה
4 מִלְמַעְלָה. וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב[50] צַדִּיק הֲוָיָ֗ צְדָקוֹת
5 אָהֵב, וְכִדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ[51] כָּל אוּמָן שׂוֹנֵא אֶת בְּנֵי
6 אוּמָנוּתוֹ, אֲבָל הַקָּבָ"ה צַדִּיק הֲוָיָ֗ צְדָקוֹת אָהֵב,
7 וְאַדְרַבָּה, עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה דְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
8 בִּבְחִינַת צְדָקָה (צְדָקוֹת אָהֵב), נִמְשָׁךְ עִנְיַן
9 הַצְּדָקָה מִלְמַעְלָה (צַדִּיק הֲוָיָ֗), וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב[52]
10 מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב, מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה מְצַוֶּה
11 לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת, דְּהַפֵּרוּשׁ הַפְּנִימִי הוּא[53] שֶׁעַל־
12 יְדֵי שֶׁהוּא מְצַוֶּה לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת עַל־יְדֵי־זֶה הוּא
13 עוֹשֶׂה בְּעַצְמוֹ, וְהַיְנוּ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיִּשְׂרָאֵל
14 עוֹשִׂים צְדָקָה, דְּקָאֵי גַּם עַל כָּלְלוּת הַמִּצְוֹות,
15 כְּדְאִיתָא בַּתַּנְיָא[54] שֶׁצְּדָקָה נִקְרֵאת בְּשֵׁם מִצְוָה
16 סְתָם, הִנֵּה עַל־יְדֵי־זֶה פּוֹעֲלִים שֶׁיְּמַשֵּׁךְ וְיָאִיר אוֹר
17 אֵין־סוֹף בַּסְּפִירוֹת 'זְעֵיר־אַנְפִּין וּמַלְכוּת' עַד
18 שֶׁיְּמַשֵּׁךְ לְמַטָּה. וְזֶהוּ וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ
19 הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד כִּי נָכוֹן הַיּוֹם, "צַדִּיקִים" לְשׁוֹן
20 רַבִּים, הַיְנוּ, הַצְּדָקָה שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה לְמַטָּה
21 וְהַצְּדָקָה שְׁלְמַעְלָה, הִיא כָּאוֹר נֹגַהּ, דְּקָאֵי עַל
22 הָאוֹר שֶׁנִּבְרָא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן
23 מַבִּיט בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם עַד סוֹפוֹ[55], וְעַל־יְדֵי
24 הַצְּדָקָה מַמְשִׁיכִים אוֹר זֶה. וְהַיְנוּ, דְּכֵיוָן שֶׁעִקַּר
25 הַכַּוָּנָה הִיא לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָאוֹר לְמַטָּה, לָכֵן
26 צְרִיכָה לִהְיוֹת הַמְשָׁכַת הָאוֹר שְׁלְמַעְלָה
27 מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת דְּוֻקָא, כִּי הָאוֹר דְּסֵדֶר הִשְׁתַּלְשְׁלוּת
28 חֲרֵי כָּל מַה שֶּׁנִּמְשָׁךְ מִתְמַעֵט אוֹרוֹ, וְאִם כֵּן אֵינוֹ
29 מֵאִיר לְמַטָּה, וְלָכֵן צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר
30 שְׁלְמַעְלָה מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ

50) שם יא, ז. 51) ב"ר פל"ב, ב. 52) תהלים קמז, יט. וראה שמו"ר פ"ל, ט. 53) ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שכז. ועוד.
54) פל"ז. 55) ראה ב"ר פי"א, ב. זח"א נט, א.

ביאור בדרך אפשר

מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ הָאוֹר עַד לְמַטָּה מַטָּה כי
אור האין־סוף, האור שלמעלה מסדר השתלשלות מתגלה ומתפשט גם לדרגות
הכי נמוכות מבלי להתמעט בדרך הילוכו והארתו, שֶׁזֶּהוּ מְסוֹף הָעוֹלָם
וְעַד סוֹפוֹ ואור זה נמשך ומתגלה (בספירות ומשם יורד ונמשך אחר כך
למטה) על ידי מעשי המצוות. וְזֶהוּ

"שָׁיְהֶא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב
עַל יָדְךָ", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה
בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת מַמְשִׁיכִים אֶת
הָאוֹר לְמַטָּה.

וּמִכָּל זֶה מוּבָן שֶׁעֲבוֹדַת
הָאַהֲבָה הִיא בִּבְחִינַת שׁוֹב
היינו להמשיך ולהוריד אלוקות
מלמעלה למטה באופן של 'התיישבות'
הנקלטת בכלים. ועבודה זו, עבודת
האהבה, היא עניינו של אברהם אבינו
שצריך להיות בכל אחד ואחד מבני
ישראל.

אָמְנָם עֲבוֹדַת יִצְחָק הָיְתָה בְּדֶרֶךְ הַעֲלָאָה
מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְלָכֵן הָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ
בַּחֲפִירַת בְּאֵרוֹת, דְּהַיְנוּ לְהָסִיר אֶת הָאֲבָנִים
וְהֶעָפָר וְכָל הַדְּבָרִים הַמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים עַל
הַמַּעְיָן, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּלֶּה מְקוֹר מַיִם חַיִּים.
וְיָדוּעַ דְּ"מְקוֹר מַיִם חַיִּים" הוּא אֱלֹקוּת, כְּמוֹ
שֶׁכָּתוּב[56] מְקוֹר מַיִם חַיִּים אֶת הַיָּרָק, וְעַל זֶה הוּא
עִנְיַן הָעֲבוֹדָה, לְהָסִיר אֶת כָּל הַמַּעֲלִימִים
וּמַסְתִּירִים עַל בְּחִינַת מְקוֹר מַיִם חַיִּים בִּכְדֵי
שֶׁיִּתְגַּלֶּה בְּחִינַת מַיִם חַיִּים, כְּפִי שֶׁנּוֹבְעִים
וּפוֹרְצִים בְּדֶרֶךְ שֶׁל הַעֲלָאָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה.

ו) אָמְנָם עֲדַיִן צָרִיךְ לְהָבִין מַהוּ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין
עֲבוֹדַת אַבְרָהָם לַעֲבוֹדַת יִצְחָק,
דְּלִכְאוֹרָה הַיְינוּ הַךְ, דִּכְשֵׁם שֶׁעֲבוֹדַת אַבְרָהָם
הָיְתָה לְהַמְשִׁיךְ אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, כָּךְ גַּם עֲבוֹדַת
יִצְחָק הָיְתָה לְהָסִיר אֶת כָּל הַמַּעֲלִימִים
וְהַמַּסְתִּירִים בִּכְדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, וְאִם
כֵּן מַהִי הַ'נַּפְקָא מִינָהּ' בֵּינֵיהֶם. אַךְ הָעִנְיָן הוּא,
שֶׁיֵּשׁ הֶפְרֵשׁ בֵּין הַמְּשָׁכָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה
לְהַעֲלָאָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה. דְּהִנֵּה, עִנְיַן מַעְלָה
וּמַטָּה אֵינוֹ בְּגֶדֶר מָקוֹם, שֶׁהֲרֵי בְּרוּחָנִיּוּת בִּכְלָל
וּלְמַעְלָה בִּפְרָט לֹא שַׁיָּךְ גֶּדֶר עִנְיַן מָקוֹם, אֶלָּא
הַכְּוָנָה בְּמַעְלָה וּמַטָּה הוּא בְּעִנְיַן הַמַּעֲלָה
וְהַחֲשִׁיבוּת[57], סְבָּה וּמְסוֹבָב. וּכְמוֹ שֶׁכֻּלָּם
מַעְלָה וּמַטָּה, לְפִי שֶׁהַשֵּׂכֶל שֶׁהוּא עִלָּה
הוּא הָעֶלְיוֹן, וְהַמִּדּוֹת שֶׁהֵן הָעֲלוּל הֵן הַתַּחְתּוֹן.

ביאור בדרך אפשר

דִּלְכְאוֹרָה הַיְינוּ הַךְ ולפי המבואר לעיל נראה ששני אופני העבודה
השיגו מטרה זהה, דִּכְשֵׁם שֶׁעֲבוֹדַת אַבְרָהָם הָיְתָה לְהַמְשִׁיךְ
אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, כָּךְ גַּם עֲבוֹדַת יִצְחָק הָיְתָה לְהָסִיר אֶת כָּל
הַמַּעֲלִימִים וְהַמַּסְתִּירִים בִּכְדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, וְאִם
כֵּן מַהִי הַ'נַּפְקָא מִינָהּ' ההבדל
בֵּינֵיהֶם מבחינת התוצאה?

אַךְ הָעִנְיָן הוּא, שֶׁיֵּשׁ הֶפְרֵשׁ
בֵּין הַמְּשָׁכָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה
לְהַעֲלָאָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה.
דְּהִנֵּה, עִנְיַן מַעְלָה
וּמַטָּה אֵינוֹ בְּגֶדֶר מָקוֹם שֶׁהֲרֵי
בְּרוּחָנִיּוּת בִּכְלָל אפילו כאשר
מדובר על מושגים רוחניים מופשטים
בעולם הזה אין טעם להתייחס
להגדרות של מקום (כשם שלגבי רעיון
שכלי, לדוגמא, אין כל משמעות
להגדרה של מקום ולא ייתכן לומר
שהרעיון נמצא כאן או שם) וּלְמַעְלָה
בעולמות הרוחניים בִּפְרָט לֹא שַׁיָּךְ
גֶּדֶר עִנְיַן מָקוֹם, אֶלָּא הַכַּוָּנָה
בְּמַעְלָה וּמַטָּה הוּא בְּעִנְיַן
הַמַּעֲלָה וְהַחֲשִׁיבוּת[57] מבחינת
המעמד והדרגה, סְבָּה וּמְסוֹבָב.
וּכְמוֹ שֶׁכֻּלָּם וּמִדּוֹת שֶׁהֵם
מַעְלָה וּמַטָּה - השכל הוא למעלה
מהמידות והמידות הם למטה מהשכל
אבל לא במובן של מקום אלא, לְפִי
שֶׁהַשֵּׂכֶל שֶׁהוּא עִלָּה הסיבה
והמקור הוּא הָעֶלְיוֹן, וְהַמִּדּוֹת
שֶׁהֵן הֶעָלוּל התוצאה הֵן
הַתַּחְתּוֹן. וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא
גַּם בְּעִנְיַן הַהֶפְרֵשׁ בֵּין התגלות
אלוקות בדרך של מִלְמַעְלָה
לְמַטָּה וּבֵין התגלות אלוקות בדרך
של מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁמַּדְרֵגַת
אַבְרָהָם מידת החסד הָיְתָה עבודה
שהביאה להתגלות אלוקות
מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, הַיְינוּ,
שֶׁהִמְשִׁיךְ בְּחִינַת הַמַּעֲלָה

56) ירמי' יז, יג. 57) ראה מו"נ ח"א פ"ח. נתבאר בספר החקירה להצ"צ עד, סע"ב. וראה גם רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ו.

ביאור בדרך אפשר

בדרגה **בְּבְחִינַת מַטָּה בְּמַדְרֵגָה** כמו בדוגמא האמורה מהתגלות המידות
מהשכל, כך שאור השכל העליון נמשך במידות שלמטה מהשכל. **וּמַדְרֵגַת**
**יִצְחָק הָיְתָה** התגלות אלוקות בדרך **מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, הַיְינוּ,**
**שֶׁהֶעֱלָה אֶת בְּחִינַת הַמַּטָּה לְמַדְרֵגַת בְּחִינַת הַמַּעְלָה,** כפי
שיבואר להלן.

**וְיוּבָן זֶה עַל־דֶּרֶךְ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הַגְּלוּיִים** האלוקיים **דְּמַתַּן־תּוֹרָה לַגְּלוּיִים** האלקיים **דִּלְעָתִיד לָבוֹא, שֶׁהַגְּלוּיִים דְּמַתַּן־תּוֹרָה הֵם בְּדֶרֶךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[58] וַיֵּרֶד** מלמעלה **עַל הַר סִינָי** שלמטה, **אֲבָל הַמַּטָּה נִשְׁאַר בִּמְקוֹמוֹ** במעמדו ומצבו הרוחני כפי שהיה **וְלֹא נִזְדַּכֵּךְ** ולא התעלה **כְּלָל, שֶׁהֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה הָיָה חֲמִשִּׁים יוֹם בִּלְבַד אַחֲרֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאִם כֵּן הֲרֵי** עדיין **נִשְׁאֲרָה** ולא נזדככה לגמרי **הַהַגְשָׁמָה כוּ'** שהיתה מנת חלקם של בני ישראל במצרים, ולכן למרות ההתגלות הגדולה במתן תורה לא חָל שינוי במעמד ובמצב של המטה. ואין לתמוה איך אם כן היתה ההתגלות למטה, והרי המטה הוא מגושם ולא מסוגל לקלוט התגלות אלוקית, כי - **וְעִנְיָן זֶה נַעֲשָׂה בְּכֹחַ הָאֵין־סוֹף שֶׁהוּא** הקדוש־ברוך־הוא אין לו סוף גם במובן זה שאין לו שום הגבלה, ושום דבר לא נבצר ממנו אלא הוא **כֹּל יָכוֹל, שֶׁלָּכֵן יוּכַל לְיָרֵד וּלְהִתְגַּלּוֹת לְמַטָּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁהַמַּטָּה נִשְׁאַר בְּגַשְׁמִיּוּתוֹ כְּמוֹ קֹדֶם. אֲמְנָם הַגְּלוּיִים דִּלְעָתִיד יִהְיוּ בְּאֹפֶן דְּמִלְמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁהַמַּטָּה עַצְמוֹ יִזְדַּכֵּךְ, עֵר וְוועט וֶוערְן אוֹיס מַטָּה, וְיִהְיֶה כְּלִי לֶאֱלְקוּת. וְלָכֵן אָמְרוּ שֶׁלְּעָתִיד־לָבוֹא יִהְיֶה הַגּוּף נָזוֹן מִן הָאֱלְקוּת, וְהַיְינוּ שֶׁהַגּוּף יִזְדַּכֵּךְ כָּל כָּךְ עַד שֶׁיִּהְיֶה כְּלִי לֶאֱלְקוּת לִהְיוֹת נָזוֹן מִן הָאֱלְקוּת[59]. וּכְלָלוּת הַחִלּוּק בֵּין ב' אוֹפַנִּים הַנַּ"ל** בהתגלות אלקות: האחד – המשכה מלמעלה למטה, והשני – העלאה מלמטה למעלה **הוּא כַּמָּשָׁל הַיְדוּעַ[60] מִשְּׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁאֶחָד** למעלה **עוֹמֵד בְּרֹאשׁ הָהָר וְאֶחָד** למטה **עוֹמֵד בַּבַּקְעָה, שֶׁהַהִתְחַבְּרוּת שֶׁלָּהֶם יְכוֹלָה לִהְיוֹת בְּב' דְּרָכִים, אוֹ שֶׁהֶעֱלְיוֹן יוֹרֵד לְמַטָּה אוֹ שֶׁהַתַּחְתּוֹן יַעֲלֶה לְמַעְלָה** ולמרות שמבחינת התוצאה המעשית אין הבדל באיזו צורה ההתחברות הזו מתבצעת, ובשני האופנים נוצר חיבור וקירוב בין העומד למעלה לעומד למטה, בכל זאת יש הבדל משמעותי בין שתי הדרכים. **וְהַהֶפְרֵשׁ בָּזֶה, שֶׁבִּירִידַת הָעֶלְיוֹן לְמַטָּה אֵין קְשָׁיִים כְּלָל, דְּמֵאַחַר שֶׁהוּא הָעֶלְיוֹן, הֲרֵי מִי יֹאמַר לוֹ מַה תַּעֲשֶׂה, וּבִיכְלָתוֹ לִירֵד עַד כַּמָּה שֶׁהוּא רוֹצֶה** והדברים נכונים שבעתיים, כמובן, בנמשל שכאשר גילוי האלקות למטה הוא מצידו של הקדוש־ברוך־הוא, הרי כיוון ש"מי יאמר לו מה תעשה", ביכולתו להוריד ולהמשיך ולגלות מהאור האינסופי ככל שירצה עד לגילוי בלי גבול. **אֲמְנָם בְּנוֹגֵעַ לַעֲלִיַּת הַתַּחְתּוֹן לְמַעְלָה** ובנמשל – התעלות והתקרבות של האדם לאלוקות בדרך של התעלות מלמטה למעלה **דְּרוּשִׁים כַּמָּה תְּנָאִים** ולא כל אדם יכול להגיע לידי כך ולגלות אלוקות בעולם בדרך זו, **וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב[61] מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְגוֹ' נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב וְגוֹ' (כְּכָל הַתְּנָאִים שֶׁמּוֹנֶה שָׁם), וְהַיְינוּ**

ביאור בדרך אפשר

1 **וְיוּבָן זֶה עַל־דֶּרֶךְ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין**
2 **הַגְּלוּיִים דְּמַתַּן־תּוֹרָה לְמַטָּה וּבֵין מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁמַּדְרֵגַת**
3 **אַבְרָהָם הָיְתָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, הַיְינוּ, שֶׁהִמְשִׁיךְ**
4 **בְּחִינַת הַמַּעְלָה בִּבְחִינַת מַטָּה בְּמַדְרֵגָה. וּמַדְרֵגַת**
5 **יִצְחָק הָיְתָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, הַיְינוּ, שֶׁהֶעֱלָה אֶת**
6 **בְּחִינַת הַמַּטָּה לְמַדְרֵגַת בְּחִינַת הַמַּעְלָה. וְיוּבָן זֶה**
7 **עַל־דֶּרֶךְ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הַגְּלוּיִים דְּמַתַּן־תּוֹרָה**
8 **לַגְּלוּיִים דִּלְעָתִיד־לָבוֹא, שֶׁהַגְּלוּיִים דְּמַתַּן־תּוֹרָה**
9 **הֵם בְּדֶרֶךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[58] וַיֵּרֶד**
10 **חָרָי' עַל הַר סִינָי, אֲבָל הַמַּטָּה נִשְׁאַר בִּמְקוֹמוֹ**
11 **וְלֹא נִזְדַּכֵּךְ כְּלָל, שֶׁהֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה הָיָה חֲמִשִּׁים**
12 **יוֹם בִּלְבַד אַחֲרֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאִם כֵּן הֲרֵי**
13 **נִשְׁאֲרָה הַהַגְשָׁמָה כוּ'. וְעִנְיָן זֶה נַעֲשָׂה בְּכֹחַ**
14 **הָאֵין־סוֹף שֶׁהוּא כֹּל יָכוֹל, שֶׁלָּכֵן יוּכַל לֵירֵד**
15 **וּלְהִתְגַּלּוֹת לְמַטָּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁהַמַּטָּה נִשְׁאַר**
16 **בְּגַשְׁמִיּוּתוֹ כְּמוֹ קֹדֶם. אָמְנָם הַגְּלוּיִים דִּלְעָתִיד**
17 **יִהְיוּ בְּאֹפֶן דְּמִלְמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁהַמַּטָּה עַצְמוֹ**
18 **יִזְדַּכֵּךְ, עֵר וְוועט וֶוערְן אוֹיס מַטָּה, וְיִהְיֶה כְּלִי**
19 **לֶאֱלְקוּת. וְלָכֵן אָמְרוּ שֶׁלְּעָתִיד־לָבוֹא יִהְיֶה הַגּוּף**
20 **נָזוֹן מִן הָאֱלְקוּת, וְהַיְינוּ שֶׁהַגּוּף יִזְדַּכֵּךְ כָּל כָּךְ עַד**
21 **שֶׁיִּהְיֶה כְּלִי לֶאֱלְקוּת לִהְיוֹת נָזוֹן מִן הָאֱלְקוּת[59].**
22 **וּכְלָלוּת הַחִלּוּק בֵּין ב' אוֹפַנִּים הַנַּ"ל הוּא כַּמָּשָׁל**
23 **הַיְדוּעַ[60] מִשְּׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁאֶחָד עוֹמֵד בְּרֹאשׁ הָהָר**
24 **וְאֶחָד עוֹמֵד בַּבַּקְעָה, שֶׁהַהִתְחַבְּרוּת שֶׁלָּהֶם יְכוֹלָה**
25 **לִהְיוֹת בְּב' דְּרָכִים, אוֹ שֶׁהֶעֱלְיוֹן יוֹרֵד לְמַטָּה אוֹ**
26 **שֶׁהַתַּחְתּוֹן יַעֲלֶה לְמַעְלָה. וְהַהֶפְרֵשׁ בָּזֶה,**
27 **שֶׁבִּירִידַת הָעֶלְיוֹן לְמַטָּה אֵין קְשָׁיִים כְּלָל,**
28 **דְּמֵאַחַר שֶׁהוּא הָעֶלְיוֹן, הֲרֵי מִי יֹאמַר לוֹ מַה**
29 **תַּעֲשֶׂה, וּבִיכְלָתוֹ לִירֵד עַד כַּמָּה שֶׁהוּא רוֹצֶה.**
30 **אֲמְנָם בְּנוֹגֵעַ לַעֲלִיַּת הַתַּחְתּוֹן לְמַעְלָה דְּרוּשִׁים כַּמָּה תְּנָאִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב[61] מִי**
31 **יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְגוֹ' נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב וְגוֹ' (כְּכָל הַתְּנָאִים שֶׁמּוֹנֶה שָׁם), וְהַיְינוּ**

58) יתרו יט, כ. 59) ראה סה"מ תרח"ץ ע' ריד ואילך. 60) ראה לקו"ת פ' ראה כו, א. כח, ב. ובכ"מ. 61) תהלים כד, ג

**ביאור בדרך אפשר**

**וְהַיְנוּ** הסיבה לכך שדווקא כדי לגלות אלוקות בדרך של העלאה יש צורך בשורה של תנאים היא **לְפִי שֶׁעִנְיַן הַהַעֲלָאָה הוּא בְּאֹפֶן שֶׁהַמַּטָּה** **עַצְמוֹ נִזְדַּכֵּךְ** וזיכוך המטה עצמו היא עבודה גדולה, כאמור לעיל לגבי ההתגלות שתהיה בדרך זו לעתיד־לבוא. **וּמִזֶּה מוּבָן שֶׁהָעֲבוֹדָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה הִיא עֲבוֹדָה נַעֲלֵית יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הָעֲבוֹדָה מִלְּמַטָּה לְמַטָּה** ולכן לא כל אדם ראוי ויכול לעשות זאת, **כִּי בַּעֲבוֹדָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, מֵאַחַר שֶׁהַמַּטָּה עַצְמוֹ לֹא נִזְדַּכֵּךְ, וְרַק שֶׁמֵּאִיר בּוֹ אוֹר בְּדֶרֶךְ מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, אֲזַי אֶפְשָׁר** ייתכן **שֶׁמְּצַד הַהִתְגַּבְּרוּת הַחֻמְרִיּוּת** שישנה למטה **יִסְתַּלֵּק הָאוֹר** ולא ימשיך להאיר למטה אלא יחזור ויתעלה למעלה, כאמור לגבי האור שהאיר בעת מתן תורה שלא הייתה לו השפעה מתמשכת, כי המטה עדיין לא נזדכך כראוי, **וְעַל־דֶּרֶךְ** **מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל**[62] **כָּל הַהוֹלֵךְ בְּקוֹמָה זְקוּפָה** ומפגין בכך גאווה ויישות שנובעים מהעובדה שעדיין לא עידן וזיכך את חומריות גופו **כְּאִלּוּ הוֹחֵק רַגְלֵי הַשְּׁכִינָה** וגורם ההיפך מגילוי אלוקות. **מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן בָּעֲבוֹדָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה,** של התעלות **הִנֵּה מֵאַחַר שֶׁהַמַּטָּה עַצְמוֹ נִזְדַּכֵּךְ, אֲזַי נִשְׁאַר הָאוֹר** האלוקי שנמשך בדרך זו **בְּקִיּוּמוֹ** כי מאחר שהוא נקלט וחודר בתוך המטה, הרי המטה הוא כלי ראוי 'להחזיק' באור שימשיך להאיר ולא יחזור ויסתלק. **וְזֶהוּ גַּם הַחִלּוּק בֵּין הַגִּלּוּיִים דְּמַתַּן־תּוֹרָה לַגִּלּוּיִים דְּלֶעָתִיד־לָבוֹא** מבחינת אורך השפעתם, **שֶׁלְּאַחֲרֵי הַגִּלּוּיִים דְּמַתַּן־תּוֹרָה הָיָה עוֹד גָּלוּת כוּ', מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן בְּגִלּוּיֵי אֵלִיָּהוּ** שיהיו **קַיָּמִים לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.**

**ביאור בדרך אפשר**

**וּכְמוֹ כֵן הוּא גַּם הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הָעֲבוֹדָה דְּאַבְרָהָם לְהָעֲבוֹדָה דְּיִצְחָק, שֶׁעֲבוֹדַת אַבְרָהָם שֶׁהִמְשִׁיךְ אֱלֹקוּת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה לֹא פָּעֲלָה זְכוּךְ הַמַּטָּה** ולמרות שאברהם גילה והמשיך אלוקות בעולם, הדבר לא חָדַר בתוך הגשמיות והחומריות של העולם והעולם לא התעדן ולא הזדכך, **וַעֲבוֹדַת יִצְחָק** שהייתה בדרך העלאה **מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה פָּעֲלָה זְכוּךְ הַמַּטָּה** ולמרות כך שהאור הנמשך ומתגלה יחדור וייקלט בו בצורה פנימית ויהיה בר־קיימא, **שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן חֲפִירַת הַבְּאֵרוֹת, לְהָסִיר אֶת הַחֻמְרִיּוּת כוּ'** שמכסה על המים החיים, היינו האלוקות. **וְאַף־עַל־פִּי שֶׁגַּם אַבְרָהָם חָפַר בְּאֵרוֹת, הֲרֵי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם סְתָמוּם פְּלִשְׁתִּים**[63]**, וְהַיְנוּ לְפִי שֶׁעֲבוֹדַת אַבְרָהָם הָיְתָה רַק בְּדֶרֶךְ גִּלּוּי אוֹר עֶלְיוֹן, לְלֹא זְכוּךְ הַמַּטָּה, וְלָכֵן** כעבור זמן, לאחר מות אברהם, **נִסְתַּלֵּק הָאוֹר** וחזר ונעלם ונסתר. **מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן הַבְּאֵרוֹת דְּיִצְחָק לֹא שַׁיָּךְ** לא ייתכן **שֶׁיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים, לְפִי שֶׁעֲבוֹדַת יִצְחָק הָיְתָה בְּדֶרֶךְ הַעֲלָאָה לִפְעֹל זְכוּךְ הַמַּטָּה** ועצמו והתגלות כזו חודרת בפנימיות וקיימת לעולם.

**ז) וְהִנֵּה גַּבֵּי בְּאֵרוֹת דְּיִצְחָק כְּתִיב**[64] **וַיִּקְרָא לָהֶן שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו,** ויש לדייק בפסוק זה: **שֵׁמוֹת דְּיִצְחָק** המילה "שמות" המתייחסת ליצחק "ויקרא להן שמות" מופיעה בפסוק **מָלֵא וָא"ו** - "ויקרא להן שמות", **וְכַשֵּׁמֹת דְּאַבְרָהָם** המילה שמות המתייחס לאברהם מופיע בפסוק **חָסֵר וָא"ו** "כשמת אשר

1 לְפִי שֶׁעִנְיַן הַהַעֲלָאָה הוּא בְּאֹפֶן שֶׁהַמַּטָּה עַצְמוֹ
2 נִזְדַּכֵּךְ. וּמִזֶּה מוּבָן שֶׁהָעֲבוֹדָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה
3 הִיא עֲבוֹדָה נַעֲלֵית יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הָעֲבוֹדָה
4 מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, כִּי בַּעֲבוֹדָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה,
5 מֵאַחַר שֶׁהַמַּטָּה עַצְמוֹ לֹא נִזְדַּכֵּךְ, וְרַק שֶׁמֵּאִיר בּוֹ
6 אוֹר בְּדֶרֶךְ מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, אֲזַי אֶפְשָׁר שֶׁמִּצַּד
7 הִתְגַּבְּרוּת הַחֻמְרִיּוּת יִסְתַּלֵּק הָאוֹר, וְעַל־דֶּרֶךְ
8 מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל[62] כָּל הַהוֹלֵךְ בְּקוֹמָה זְקוּפָה
9 כְּאִלּוּ הוֹחֵק רַגְלֵי הַשְּׁכִינָה. מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן
10 בָּעֲבוֹדָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, הִנֵּה מֵאַחַר שֶׁהַמַּטָּה
11 עַצְמוֹ נִזְדַּכֵּךְ, אֲזַי נִשְׁאַר הָאוֹר בְּקִיּוּמוֹ. וְזֶהוּ גַּם
12 הַחִלּוּק בֵּין הַגִּלּוּיִים דְּמַתַּן־תּוֹרָה לַגִּלּוּיִים
13 דְּלֶעָתִיד־לָבֹא, שֶׁלְּאַחֲרֵי הַגִּלּוּיִים דְּמַתַּן־תּוֹרָה
14 הָיָה עוֹד גָּלוּת כוּ', מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן הַגִּלּוּיִים
15 דְּלֶעָתִיד־לָבֹא הֵם קַיָּמִים לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.
16 וּכְמוֹ כֵן הוּא גַּם הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הָעֲבוֹדָה דְּאַבְרָהָם
17 לְהָעֲבוֹדָה דְּיִצְחָק, שֶׁעֲבוֹדַת אַבְרָהָם שֶׁהִמְשִׁיךְ
18 אֱלֹקוּת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה לֹא פָּעֲלָה זְכוּךְ הַמַּטָּה,
19 וַעֲבוֹדַת יִצְחָק מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה פָּעֲלָה זְכוּךְ
20 הַמַּטָּה לְהִיוֹת כְּלִי לֶאֱלֹקוּת, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן חֲפִירַת
21 הַבְּאֵרוֹת, לְהָסִיר אֶת הַחֻמְרִיּוּת כוּ'. וְאַף־עַל־פִּי
22 שֶׁגַּם אַבְרָהָם חָפַר בְּאֵרוֹת, הֲרֵי אַחֲרֵי מוֹת
23 אַבְרָהָם סְתָמוּם פְּלִשְׁתִּים[63], וְהַיְנוּ לְפִי שֶׁעֲבוֹדַת
24 אַבְרָהָם הָיְתָה רַק בְּדֶרֶךְ גִּלּוּי אוֹר עֶלְיוֹן, לְלֹא
25 זְכוּךְ הַמַּטָּה, וְלָכֵן נִסְתַּלֵּק הָאוֹר. מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן
26 הַבְּאֵרוֹת דְּיִצְחָק לֹא שַׁיָּךְ שֶׁיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים,
27 לְפִי שֶׁעֲבוֹדַת יִצְחָק הָיְתָה בְּדֶרֶךְ הַעֲלָאָה
28 זְכוּךְ הַמַּטָּה עַצְמוֹ.
29 ז) **וְהִנֵּה** גַּבֵּי בְּאֵרוֹת דְּיִצְחָק כְּתִיב[64] וַיִּקְרָא לָהֶן
30 שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו,
31 שֵׁמוֹת דְּיִצְחָק מָלֵא וָא"ו, וְכַשֵּׁמֹת דְּאַבְרָהָם חָסֵר

ואילך. 62) ברכות מג, ב. 63) פרשתנו כו, טו־יח. 64) שם, יח.

ביאור בדרך אפשר

וְלִכְאוֹרָה אֵינוֹ מוּבָן, הֲלֹא יָדוּעַ בְּעִנְיַן אוֹת וָא״ו שֶׁמּוֹרֶה עַל הַמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה[65] וּבלשון רבנו הזקן באגרת התשובה שבספר התניא (פרק ד): ״כי הוי״ו מורה על ההמשכה מלמעלה למטה״, וְכֵיוָן שֶׁאַבְרָהָם שמידתו מידת החסד עָנְיָנוֹ הַמְשָׁכָה, וְיִצְחָק שמידתו מידת הגבורה עָנְיָנוֹ הַעֲלָאָה, הַוָּה לֵיהּ לְמֵימַר בְּיִצְחָק שֶׁמּוֹת חָסֵר וָא״ו, וּבְאַבְרָהָם שֶׁמּוֹת מָלֵא וָא״ו וכהמשך לשון רבנו הזקן באגרת התשובה שם: ״... המשכה זו היא על ידי מדת חסדו וטובו״ ולמה נאמר בפסוק להיפך – ביצחק ״שמות״ מלא וי״ו ובאברהם ״שמת״ חסר וי״ו? אַךְ הָעִנְיָן הוּא, דִּכְשֶׁם שֶׁאוֹת וָא״ו הוּא עִנְיַן הַהַמְשָׁכָה, כְּמוֹ כֵן מָצִינוּ שֶׁגַּם עִנְיַן הַהַעֲלָאָה הוּא בָּאוֹת וָא״ו, וְכַמְבֹאָר בְּ׳לִקּוּטֵי תּוֹרָה׳[66] בְּעִנְיַן הַמַּסָּעוֹת, שֶׁכָּל הַעֲלָאָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה הִיא עַל־יְדֵי שֵׁם מ״ב, שֶׁהוּא ו׳ פְּעָמִים ז׳ שש כפול שבע או שבע כפול שש, עולה ארבעים ושתיים כמניין המסעות של בני ישראל מיציאת מצרים ועד הכניסה לארץ ישראל שעניינם הוא העלאה כי המסעות (שהיו בעיקר במדבר, מקום נחש שרף ועקרב וכו׳ המורים על הקליפות) נועדו להכניע את הקליפות והסטרא אחרא שלא תהיה להם יניקת חיות מהמידות של צד הקדושה וזאת על ידי העלאת המידות והתכללות המידות במקורם במוחין כך שלא יהיו מציאות מורגשת בפני עצמם ואילו יניקת חיות על ידי הקליפות אפשרית רק כאשר המידות מורגשות, וכיוון שהשם שקשור במסעות שעניינם העלאה, שם מ״ב, מורכב מכפולות של האות ו׳ -, וְנִמְצָא שֶׁגַּם הַהַעֲלָאָה הִיא עַל־יְדֵי וָא״ו. וְהָעִנְיָן הוּא, דְּהִנֵּה אִיתָא בַּזֹּהַר[67] עַל הַפָּסוּק[68] וּנְתַתֶּם לִי אוֹת

ביאור בדרך אפשר

1 וָא״ו. וְלִכְאוֹרָה אֵינוֹ מוּבָן, הֲלֹא יָדוּעַ בְּעִנְיַן אוֹת
2 וָא״ו שֶׁמּוֹרֶה עַל הַמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה[65],
3 וְכֵיוָן שֶׁאַבְרָהָם עִנְיָנוֹ הַמְשָׁכָה וְיִצְחָק עִנְיָנוֹ
4 הַעֲלָאָה, הַוָּה לֵיהּ לְמֵימַר בְּיִצְחָק שֶׁמּוֹת חָסֵר
5 וָא״ו, וּבְאַבְרָהָם שְׁמוֹת מָלֵא וָא״ו. אַךְ הָעִנְיָן
6 הוּא, דִּכְשֵׁם שֶׁאוֹת וָא״ו הוּא עִנְיַן הַהַמְשָׁכָה,
7 כְּמוֹ כֵן מָצִינוּ שֶׁגַּם עִנְיַן הַהַעֲלָאָה הוּא בָּאוֹת
8 וָא״ו, וְכַמְבֹאָר בְּ׳לִקּוּטֵי תּוֹרָה׳[66] בְּעִנְיַן הַמַּסָּעוֹת,
9 שֶׁכָּל הַעֲלָאָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה הִיא עַל־יְדֵי שֵׁם
10 מ״ב, שֶׁהוּא ו׳ פְּעָמִים ז׳ אוֹ ז׳ פְּעָמִים ו׳, וְנִמְצָא
11 שֶׁגַּם הַהַעֲלָאָה הִיא עַל־יְדֵי וָא״ו. וְהָעִנְיָן הוּא,
12 דְּהִנֵּה אִיתָא בַּזֹּהַר[67] עַל הַפָּסוּק[68] וּנְתַתֶּם לִי אוֹת
13 אֱמֶת, דָּא אוֹת וָא״ו, וּכְתִיב[69] קָרוֹב הֲוָיָ׳ לְכָל
14 קוֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ בֶּאֱמֶת, וַהֲיָינוּ,
15 שֶׁהַכָּתוּב מְדַבֵּר בְּעִנְיַן הַקְּרִיאָה שֶׁמִּלְמַטָּה
16 לְמַעְלָה וּבְפָרָט בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא מִלְמַטָּה
17 לְמַעְלָה, וְאוֹמֵר עַל זֶה בֶּאֱמֶת, שֶׁהוּא אוֹת וָא״ו,
18 לְפִי שֶׁגַּם עִנְיַן הַהַעֲלָאָה הוּא בְּוָא״ו. וְהָעִנְיָן
19 בָּזֶה, שֶׁעַל־יְדֵי הַהַעֲלָאָה בַּעֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים בְּדֶרֶךְ
20 מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, אֲזַי מַגִּיעִים וּמַמְשִׁיכִים בְּחִינַת
21 אֱמֶת, דָּא אוֹת וָא״ו. וַהֲיָינוּ, שֶׁבַּאֲשֶׁר הַהַמְשָׁכָה
22 הִיא מִצַּד עַצְמָהּ בַּדֶּרֶךְ מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, אֲזַי אֵין
23 קִיּוּם לַהַמְשָׁכָה, כֵּיוָן שֶׁהַמַּטָּה אֵינוֹ כְּלִי
24 לְהַמְשָׁכָה זוֹ (וְכַנַּ״ל בְּעִנְיַן הַבְּאֵרוֹת דְּאַבְרָהָם).
25 אָמְנָם כַּאֲשֶׁר יֵשׁ תְּחִלָּה הַעֲלָאָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה,
26 וְהַהַעֲלָאָה גּוֹרֶמֶת אֶת הַהַמְשָׁכָה, אֲזַי הַהַמְשָׁכָה
27 הִיא בְּחִינַת וָא״ו דָּא אוֹת אֱמֶת, שֶׁיֵּשׁ קִיּוּם
28 לַהַמְשָׁכָה, לְפִי שֶׁבָּאָה עַל־יְדֵי עֲשִׂיַּת כְּלִי. וּבְעִמְק

ביאור בדרך אפשר

42 דָּא זוֹ אוֹת וָא״ו, וּכְתִיב[69] קָרוֹב הֲוָיָ׳ לְכָל קוֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר
43 יִקְרָאוּהוּ בֶּאֱמֶת, וַהֲיָינוּ, שֶׁהַכָּתוּב מְדַבֵּר בְּעִנְיַן הַקְּרִיאָה
44 שֶׁמִּלְמַטָּה לְמַעְלָה היינו קריאה והתקרבות של האדם אל הקדוש־ברוך־
45 הוא בדרך העלאה וּבִפְרָט בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא מִלְמַטָּה
46 לְמַעְלָה כמבואר בחסידות שזה
47 ההבדל בין התורה שניתנה מלמעלה
48 למטה בדרך המשכה, לתפילה שעניינה
49 עבודת האדם מלמטה למעלה בדרך
50 העלאה, וְאוֹמֵר עַל זֶה על הקריאה
51 מלמטה למעלה בֶּאֱמֶת, שֶׁהוּא
52 אוֹת וָא״ו, לְפִי שֶׁגַּם עִנְיַן
53 הַהַעֲלָאָה הוּא בְּוָא״ו. וְהָעִנְיָן
54 הפנימי בָּזֶה שבגללו העבודה בדרך
55 העלאה נקראת ״אמת״ הוא, שֶׁעַל־
56 יְדֵי הַהַעֲלָאָה בַּעֲבוֹדַת
57 הַבְּרוּרִים העולם הזה והנבראים שבו
58 מעורבים טוב ורע, וכאשר האדם בא
59 במגע עם דברים גשמיים עליו לברר
60 ולהפריד את הטוב מהרע ולהעלות את
61 ניצוצות הקדושה שבהם, ועבודה זו
62 היא בְּדֶרֶךְ מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה
63 וכאשר מבצעים אותה, אֲזַי מַגִּיעִים
64 וּמַמְשִׁיכִים בְּחִינַת אֱמֶת, דָּא זוֹ
65 אוֹת וָא״ו. וְהַיְנוּ, שֶׁבַּאֲשֶׁר
66 הַהַמְשָׁכָה הִיא מִצַּד עַצְמָהּ ולא
67 מצד עבודת האדם והיא המשכה
68 בְּדֶרֶךְ מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, אֲזַי
69 אֵין קִיּוּם לַהַמְשָׁכָה וכעבור זמן
70 מסוים ההתגלות האלקית חוזרת ועולה
71 למעלה, כֵּיוָן שֶׁהַמַּטָּה אֵינוֹ כְּלִי
72 לְהַמְשָׁכָה זוֹ (וְכַנַּ״ל בְּעִנְיַן
73 הַבְּאֵרוֹת דְּאַבְרָהָם שכעבור זמן
74 סתמום פלשתים ונביעתם נפסקה).
75 אָמְנָם כַּאֲשֶׁר יֵשׁ תְּחִלָּה בשלב
76 ראשון הַעֲלָאָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה
77 כתוצאה מעבודת האדם, וְהַהַעֲלָאָה
78 גּוֹרֶמֶת אֶת הַהַמְשָׁכָה מלמעלה
79 למטה, אֲזַי הַהַמְשָׁכָה הִיא
80 בְּחִינַת וָא״ו דָּא אוֹת אֱמֶת,
81 שֶׁיֵּשׁ קִיּוּם לַהַמְשָׁכָה (שהרי אמת היא דבר נצחי ולא בר־חלוף), לְפִי
82 שֶׁבָּאָה עַל־יְדֵי עֲשִׂיַּת כְּלִי ונקלטת בפנימיות.

65) לקו״ת בשלח א, א. ובכ״מ. 66) מסעי פט, ד ואילך. צב, ב ואילך. 67) ח״ג א, א. 68) יהושע ב, יב. נתבאר בביאוה״ז להצ״צ ח״א ע׳ שיג ואילך. 69) תהלים קמה, יח.

**ביאור בדרך אפשר**

**וּבְעֹמֶק יוֹתֵר** יש להעלאה מעלה נוספת על המשכה, **שֶׁעַל־יְדֵי עֲבוֹדַת** **הַבְּרוּרִים** באופן כזה שלא זו בלבד שמבררים את הקדושה מתוך הרע אלא **שֶׁמְּבָרְרִים** ומעלים ומתקנים **אֶת הַחֹשֶׁךְ עַצְמוֹ וּמְהַפְּכִים אוֹתוֹ לְאוֹר, מַגִּיעִים וּמַמְשִׁיכִים מִבְּחִינָה נַעֲלֵית יוֹתֵר** ולא רק המשכה שבהתאם למידת ואופן ההעלאה, **בְּחִינַת** **חֹשֶׁךְ סְתִרוֹ**[70] דרגה נעלית ביותר שקרובה לקדוש־ברוך־הוא בעצמו עד כדי כך שבדרך כלל היא לא באה לידי גילוי ולכן היא נקראת "חושך". **וְהֵינוּ שֶׁאֲשֶׁר הַמְשָׁכָה הִיא מִצַּד הַהֶעְלָאָה, אֲזַי הַמְשָׁכָה הִיא מִבְּחִינָה נַעֲלֵית יוֹתֵר, שֶׁלֹּא שַׁיָּךְ בָּהּ שִׁנּוּי וְהֶפְסֵק כְּלָל, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן וָא"ו דָּא אוֹת אֱמֶת.**

**וְזֶהוּ** גַּם כֵּן מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּ'תּוֹרָה אוֹר' דְּפָרָשָׁה זוֹ (פָּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת)[71] **בְּעִנְיַן** מַה שֶּׁאוֹמְרִים **אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ [וְדִלְכְאוֹרָה אֵינוֹ מוּבָן**[72]**, הֲרֵי אֱלֹקֵינוּ הוּא אֱלֹקֵי כָּל יִשְׂרָאֵל** לא רק אלוקי אבותינו אלא גם אלוקינו שלנו, **וְאִם כֵּן, מִצַּד סֵדֶר הַדּוֹרוֹת** הרי כיוון שאנחנו קרובים לעצמנו ואחר כך לאבותינו **הָוָה לֵיהּ לְמֵימַר** היה לו לומר **תְּחִלָּה אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ וְאַחַר־כָּךְ אֱלֹקֵינוּ. אַךְ הָעִנְיָן הוּא], שֶׁ"אֲבוֹתֵינוּ" הוּא בְּחִינַת הַמּוֹחִין, הָחֵל מֵאַבְרָהָם שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחָכְמָה, תְּחִלַּת עִנְיַן הַהַמְשָׁכָה. וּבִכְדֵי שֶׁיִּתְהַוֶּה בְּחִינַת חָכְמָה הֲרֵי זֶה עַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם דַּוְקָא, שֶׁהֲרֵי לְגַבֵּי עַצְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ חָכְמָה וַעֲשִׂיָּה שָׁוִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב**[73] **כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ, וְלָכֵן הִתְהַוּוּת הַחָכְמָה הִיא עַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם. וְזֶהוּ אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ, "אֱלֹקֵינוּ" הוּא עִנְיַן הַצִּמְצוּם, וְעַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם נַעֲשֶׂה עִנְיַן** ההתגלות **שָׁוִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב**[73] **כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ,** ולגבי הקדוש־ברוך־הוא בעצמו שהוא אין־סוף ובלי גבול, החכמה והעשייה הם באותה דרגה, **וְלָכֵן הִתְהַוּוּת הַחָכְמָה** עם תכונות מוגדרות ומסויימות **הִיא עַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם.**

**וְזֶהוּ אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ, "אֱלֹקֵינוּ" הוּא עִנְיַן הַצִּמְצוּם** שהרי שם אלוקים הוא מידת הדין והגבורה שממנה נובע הצמצום וההסתר, אבל מצד שני -, **וְעַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם נַעֲשֶׂה עִנְיַן הַהַמְשָׁכָה, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן "וֵאלֹקֵי"**, שהוא"ו שבתחילת המילה "ואלוקי" **מוֹרֶה עַל הַהַמְשָׁכָה** והגילוי, **לִהְיוֹת בְּחִינַת "אֲבוֹתֵינוּ", הִתְהַוּוּת הַמּוֹחִין. וְאוֹמֵר עַל זֶה** על הצמצום וההמשכה כאחד **"אֱלֹקֵינוּ", אֱלֹקָה שֶׁלָּנוּ, וְהֵינוּ שֶׁהַגּוֹרֵם לִהְיוֹת כְּלָלוּת עִנְיַן הַצִּמְצוּם (בְּשִׁבְיל הַמְשָׁכַת הַחָכְמָה), הֲרֵי זֶה יִשְׂרָאֵל** כאמור ש"אלקינו" פירושו אלוקי כל ישראל, **שֶׁבִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה כָּל עִנְיַן הַצִּמְצוּם וְהַהַמְשָׁכָה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב**[74] **בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים,** וחכמינו ז"ל דרשו את המילה "בראשית" - **בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ רֵאשִׁית, דְּ"בְרֵאשִׁית" הוּא בְּחִינַת חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב**[75] על החכמה **הֲרֵי קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ, וְהִתְהַוּוּת הַחָכְמָה הִיא עַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם דְּשֵׁם אֱלֹקִים, כְּמוֹ**

**ביאור בדרך אפשר**

1 יוֹתֵר, שֶׁעַל־יְדֵי עֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים שֶׁמְּבָרְרִים אֶת
2 הַחֹשֶׁךְ עַצְמוֹ וּמְהַפְּכִים אוֹתוֹ לְאוֹר, מַגִּיעִים
3 וּמַמְשִׁיכִים מִבְּחִינָה נַעֲלֵית יוֹתֵר, בְּחִינַת חָשֶׁךְ
4 סְתִרוֹ[70]. וְהֵינוּ שֶׁכַּאֲשֶׁר הַמַּמְשָׁכָה הִיא מִצַּד
5 הַהַעְלָאָה, אֲזַי הַמַּמְשָׁכָה הִיא מִבְּחִינָה נַעֲלֵית
6 יוֹתֵר, שֶׁלֹּא שַׁיָּךְ בָּהּ שִׁנּוּי וְהֶפְסֵק כְּלָל, שֶׁזֶּהוּ
עִנְיַן וָא"ו דָּא אוֹת אֱמֶת.
1 וְזֶהוּ גַּם כֵּן מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּ'תּוֹרָה אוֹר' דְּפָרָשָׁה
זוֹ (פָּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת)[71] בְּעִנְיַן מַה שֶּׁאוֹמְרִים
2 אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ וַדְּלִכְאוֹרָה אֵינוֹ מוּבָן[72],
3 הֲרֵי אֱלֹקֵינוּ הוּא אֱלֹקֵי כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִם כֵּן, מִצַּד
4 סֵדֶר הַדּוֹרוֹת הָוָה לֵיהּ לְמֵימַר תְּחִלָּה אֱלֹקֵי
5 אֲבוֹתֵינוּ וְאַחַר־כָּךְ אֱלֹקֵינוּ. אַךְ הָעִנְיָן הוּא],
6 שֶׁ"אֲבוֹתֵינוּ" הוּא בְּחִינַת הַמּוֹחִין, הָחֵל מֵאַבְרָהָם.
7 שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחָכְמָה, תְּחִלַּת עִנְיַן הַהַמְשָׁכָה.
8 וּבִכְדֵי שֶׁיִּתְהַוֶּה בְּחִינַת חָכְמָה הֲרֵי זֶה עַל־יְדֵי
9 הַצִּמְצוּם דַּוְקָא, שֶׁהֲרֵי לְגַבֵּי עַצְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ
10 חָכְמָה וַעֲשִׂיָּה שָׁוִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[73] כֻּלָּם בְּחָכְמָה
11 עָשִׂיתָ, וְלָכֵן הִתְהַוּוּת הַחָכְמָה הִיא עַל־יְדֵי
12 הַצִּמְצוּם. וְזֶהוּ אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ, "אֱלֹקֵינוּ"
13 הוּא עִנְיַן הַצִּמְצוּם, וְעַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם נַעֲשֶׂה עִנְיַן
14 הַהַמְשָׁכָה, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן "וֵאלֹקֵי", שֶׁהַוּא"ו מוֹרֶה
15 עַל הַהַמְשָׁכָה וְהַגִּלּוּי, לִהְיוֹת בְּחִינַת "אֲבוֹתֵינוּ",
16 הִתְהַוּוּת הַמּוֹחִין. וְאוֹמֵר עַל זֶה עַל הַצִּמְצוּם
17 וְהַהַמְשָׁכָה כְּאֶחָד "אֱלֹקֵינוּ", אֱלֹקָה שֶׁלָּנוּ,
18 וְהֵינוּ שֶׁהַגּוֹרֵם לִהְיוֹת כְּלָלוּת עִנְיַן הַצִּמְצוּם
19 (בְּשִׁבְיל הַמְשָׁכַת הַחָכְמָה), הֲרֵי זֶה יִשְׂרָאֵל
20 שֶׁבִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה כָּל עִנְיַן הַצִּמְצוּם
21 וְהַהַמְשָׁכָה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב[74] בְּרֵאשִׁית בָּרָא
22 אֱלֹקִים, בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ רֵאשִׁית,
23 דְּ"בְרֵאשִׁית" הוּא בְּחִינַת חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[75]
24 הֲרֵי קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ, וְהִתְהַוּוּת הַחָכְמָה
25 הִיא עַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם דְּשֵׁם אֱלֹקִים, כְּמוֹ

70) שם יח, יב. 71) יז, סע"ב ואילך. 72) ראה גם סה"מ פר"ת ע' קסא. 73) תהלים קד, כד. 74) בראשית א, א. פרש"י ורמב"ן עה"פ. 75) משלי ח, כב.

ביאור בדרך אפשר

1 שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים, הִנֵּה כָּל זֶה הוּא בִּשְׁבִיל
2 יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ רֵאשִׁית. וְהַיְנוּ, שֶׁכְּלָלוּת עִנְיַן הַמְשָׁכָה
3 מלמעלה למטה **הוּא מְצַד** וכתוצאה מ - **עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ**
4 **מִלְמַטָּה לְמַעְלָה. וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר**[76] **בְּעִנְיַן בְּמִי נִמְלַךְ**
5 **בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים**[77],
6 **דַּהֲגַם שֶׁהַמְשָׁכַת הָאוֹר** האלוקי
7 **הִיא בְּדֶרֶךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה,**
8 **מְצַד כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא**[78] כי
9 הקדוש־ברוך־הוא בעצמו חפץ חסד,
10 והוא משפיע אור וחיות לעולמות
11 ולנבראים כי "טבע הטוב להיטיב",
12 **מִכָּל־מָקוֹם, זֶה גּוּפָא שֶׁ"חָפֵץ**
13 **חֶסֶד הוּא"** ויש לו רצון ועניין
14 להשפיע מלמעלה למטה, **הֲרֵי זֶה**
15 **לְפִי שֶׁעָלָה לְפָנָיו הַתַּעֲנוּג** שעתיד
16 **דַּעֲבוֹדַת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל**
17 להיגרם לו מכך **שֶׁתִּהְיֶה עֲבוֹדָתָם**
18 **בְּדֶרֶךְ מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וּמִצַּד**
19 **זֶה הֶחְלַט שֶׁיִּהְיֶה "חָפֵץ**
20 **חֶסֶד"** [וכביאור הרבי במקום אחר
21 (הנסמן בהערה 76) שהבריאה היא
22 כיוון שהקדוש־ברוך־הוא "חפץ חסד"
23 כי קודם הבריאה, כפי שהאור האלוקי
24 נעלה לגמרי מגדר עולמות ונבראים, לא
25 ייתכן שעבודת הנבראים תתפוס מקום,
26 וממילא הבריאה יכולה להיות רק בדרך
27 'אתערותא דלעילא' מצד עצמו, כי חפץ
28 חסד הוא. אבל מאידך, כיוון שחפץ
29 חסד הוא, זה עצמו גורם שלעבודת
30 הנבראים כן תהיה תפיסת מקום,
31 וממילא סיבת הבריאה קשורה (על ידי
32 "חפץ חסד") בכך ש"עלה לפניו
33 יתברך" עבודת הצדיקים]. **וְנִמְצָא,**
34 **שֶׁכְּלָלוּת עִנְיַן הַמְשָׁכָה הוּא**
35 **בִּשְׁבִיל הָעֲבוֹדָה. וְהַיְנוּ,**
36 **דְּבִכְדֵי שֶׁתִּהְיֶה אִתְעָרוּתָא**
37 **דִּלְתַתָּא** התעוררות מלמטה, מצד
38 האדם **צָרִיךְ לִהְיוֹת נְתִינַת כֹּחַ**
39 **עַל זֶה מִלְמַעְלָה, וְהוּא עִנְיַן**
40 **הָאִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָא** התעוררות
41 מלמעלה **שֶׁמְּבִיאָה לְאִתְעָרוּתָא**

ביאור בדרך אפשר

42 **דִּלְתַתָּא, אָמְנָם** למרות שמבחינת התרחשות הדברים בפועל ההתעוררות
43 מלמעלה היא הגורמת את ההתעוררות מלמטה **בֶּאֱמֶת הֲרֵי הָאִתְעָרוּתָא**
44 **דִּלְתַתָּא קוֹדֶמֶת** ומבחינה עניינית היא הגורם שמביא את ההתעוררות
45 מלמעלה, **לְפִי שֶׁהִיא** ההתעוררות מלמטה **עִקַּר הַכַּוָּנָה שֶׁבִּשְׁבִילָהּ**
46 **הִיא הַהַמְשָׁכָה דְּאִתְעָרוּתָא**
47 **דִּלְעֵילָא. וְלָכֵן, כַּאֲשֶׁר יֶשְׁנָהּ**
48 **הָעֲבוֹדָה בְּדֶרֶךְ מִלְמַטָּה**
49 **לְמַעְלָה** בבחינת העלאה כאמור, **אֲזַי**
50 **גַּם הַהַמְשָׁכָה מִלְמַעְלָה הִיא**
51 **בְּאֹפֶן נַעֲלֶה יוֹתֵר, וְכַנַּ"ל**
52 **בְּעִנְיַן וָא"ו דָּא אוֹת אֱמֶת,**
53 **שֶׁכַּאֲשֶׁר הַהַמְשָׁכָה בָּאָה מִצַּד**
54 **הָעֲבוֹדָה, אֲזַי יֵשׁ לַהַמְשָׁכָה**
55 **קִיּוּם, כִּי הִיא בְּחִינָה נַעֲלֵית**
56 **יוֹתֵר.**
57 **וְזֶהוּ גַּם כֵּן הַהֶפְרֵשׁ בֵּין**
58 **הָעֲבוֹדָה דְּאַבְרָהָם לַעֲבוֹדָה**
59 **דְּיִצְחָק בְּעִנְיַן הָאַהֲבָה** לעיל
60 נתבאר ההבדל בין אברהם ויצחק
61 מבחינה זו שאברהם הוא מידת האהבה
62 (חסד, שוב, המשכה), ויצחק הוא
63 מידת היראה (גבורה, רצוא, העלאה)
64 וכאן מוסיף ומבאר שהבדל זה בא לידי
65 ביטוי גם לגבי מידת האהבה עצמה
66 **שֶׁאַבְרָהָם הוּא בְּחִינַת אַהֲבַת**
67 **עוֹלָם, וְיִצְחָק הוּא בְּחִינַת**
68 **אַהֲבָה רַבָּה**[79], **דְּאַהֲבַת עוֹלָם**
69 **הִיא בְּגֶדֶר הַכֵּלִים** אהבה מוגבלת
70 ומדודה בהתאם ליכולת הקליטה של
71 האדם, **אֲבָל אַהֲבָה רַבָּה הִיא**
72 **בְּחִינַת רָצוֹא** ותשוקה עזה
73 **לְמַעְלָה מִגֶּדֶר הַכֵּלִים** ועניינה
74 הוא רצון לצאת מהכלים ("רצוא"),
75 **וּבִבְחִינַת אַהֲבָה רַבָּה אֵין שִׁעוּר**
76 **הֶפְסֵק כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב**
77 **בְּ'תּוֹרָה אוֹר'**[80] **'דִּבּוּר**
78 **הַמַּתְחִיל' חַכְלִילִי עֵינַיִם מְיַּיִן**
79 שאהבת עולם נובעת מהתבוננות
80 שכלית "ואם לבבו פונה לדברים
81 אחרים וטרוד במחשבתו בעסקי עולם,
82 אזי חולפת ועוברת ממנו" ואילו אהבה

1 בָּרָא אֱלֹקִים, הִנֵּה כָּל זֶה הוּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל
2 שֶׁנִּקְרְאוּ רֵאשִׁית. וְהַיְנוּ, שֶׁכְּלָלוּת עִנְיַן הַמְשָׁכָה
3 הוּא מִצַּד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ מִלְמַטָּה לְמַעְלָה.
4 וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר[76] בְּעִנְיַן בְּמִי נִמְלַךְ
5 בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים[77], דַּהֲגַם שֶׁהַמְשָׁכַת
6 הָאוֹר הִיא בְּדֶרֶךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, מִצַּד כִּי חָפֵץ
7 חֶסֶד הוּא[78], מִכָּל־מָקוֹם, זֶה גּוּפָא שֶׁ"חָפֵץ חֶסֶד
8 הוּא", הֲרֵי זֶה לְפִי שֶׁעָלָה לְפָנָיו הַתַּעֲנוּג דַּעֲבוֹדַת
9 נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּהְיֶה עֲבוֹדָתָם בְּדֶרֶךְ מִלְמַטָּה
10 לְמַעְלָה, וּמִצַּד זֶה הֶחְלַט שֶׁיִּהְיֶה "חָפֵץ חֶסֶד".
11 וְנִמְצָא, שֶׁכְּלָלוּת עִנְיַן הַמְשָׁכָה הוּא בִּשְׁבִיל
12 הָעֲבוֹדָה. וְהַיְנוּ, דְּבִכְדֵי שֶׁתִּהְיֶה אִתְעָרוּתָא
13 דִּלְתַתָּא צָרִיךְ לִהְיוֹת נְתִינַת כֹּחַ עַל זֶה מִלְמַעְלָה,
14 וְהוּא עִנְיַן הָאִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָא שֶׁמְּבִיאָה
15 לְאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, אָמְנָם בֶּאֱמֶת הֲרֵי
16 הָאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא קוֹדֶמֶת, לְפִי שֶׁהִיא עִקַּר
17 הַכַּוָּנָה שֶׁבִּשְׁבִילָהּ הִיא הַהַמְשָׁכָה דְּאִתְעָרוּתָא
18 דִּלְעֵילָא. וְלָכֵן, כַּאֲשֶׁר יֶשְׁנָהּ הָעֲבוֹדָה בְּדֶרֶךְ
19 מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, אֲזַי גַּם הַהַמְשָׁכָה מִלְמַעְלָה
20 הִיא בְּאֹפֶן נַעֲלֶה יוֹתֵר, וְכַנַּ"ל בְּעִנְיַן וָא"ו דָּא
21 אוֹת אֱמֶת, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַהַמְשָׁכָה בָּאָה מִצַּד
22 הָעֲבוֹדָה, אֲזַי יֵשׁ לַהַמְשָׁכָה קִיּוּם, כִּי הִיא בְּחִינָה
23 נַעֲלֵית יוֹתֵר. וְזֶהוּ גַּם כֵּן הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הָעֲבוֹדָה
24 דְּאַבְרָהָם לַעֲבוֹדָה דְּיִצְחָק בְּעִנְיַן הָאַהֲבָה,
25 שֶׁאַבְרָהָם הוּא בְּחִינַת אַהֲבַת עוֹלָם, וְיִצְחָק הוּא
26 בְּחִינַת אַהֲבָה רַבָּה[79], דְּאַהֲבַת עוֹלָם הִיא בְּגֶדֶר
27 הַכֵּלִים, אֲבָל אַהֲבָה רַבָּה הִיא בְּחִינַת רָצוֹא
28 לְמַעְלָה מִגֶּדֶר הַכֵּלִים, וּבִבְחִינַת אַהֲבָה רַבָּה אֵין
29 שִׁעוּר הֶפְסֵק כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּ'תּוֹרָה אוֹר'[80]
30 'דִּבּוּר הַמַּתְחִיל' חַכְלִילִי עֵינַיִם מְיַּיִן.

---

76) ראה המשך ר"ה תש"ג פ"ג ופ"ו. לקו"ש חט"ז ע' 486־87 ובהערה 46 שם. ועוד. 77) ראה ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג. 78) מיכה ז, יח. 79) לקו"ת בהעלותך כט, סע"ג ואילך. 80) מז, א ואילך.

ח) **אָמְנָם** בִּכְדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַהַעֲלָאָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה צְרִיכָה לִהְיוֹת תְּחִלָּה הַמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן הָאִתְעֲרוּתָא דִּלְעֵילָּא שֶׁקָּדֶם הָאִתְעֲרוּתָא דִּלְתַתָּא, שֶׁהִיא הַנְּתִינַת כֹּחַ וְהִיא הַמְּבִיאָה אֶת הָאִתְעֲרוּתָא דִּלְתַתָּא. וְזֶהוּ "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם", שֶׁבִּכְדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַהַעֲלָאָה דְּיִצְחָק, צְרִיכָה לִהְיוֹת תְּחִלָּה הַהַמְשָׁכָה דְּאַבְרָהָם. וְאַחַר־כָּךְ נֶאֱמַר "אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק", הַיְינוּ, שֶׁמִּלְבַד הָאִתְעֲרוּתָא דִּלְעֵילָּא שֶׁקָּדֶם הָאִתְעֲרוּתָא דִּלְתַתָּא (יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם), צְרִיכָה לִהְיוֹת גַּם אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָּא לְאַחַר הָאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה הָעֲלָיָה בִּשְׁלֵמוּת. וְהָעִנְיָן בָּזֶה, שֶׁהַבְּרוּר וְהָעֲלָיָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה הוּא בְּבְחִינַת שָׁם בַּ"ן, וּלְאַחֲרֵי־זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּרוּר שֵׁנִי, וְהוּא עַל־יְדֵי הַהַמְשָׁכָה דְּשָׁם מַ"ה לְבָרֵר אֶת הַעֲלַאת 'מַיִין נוּקְבִין' שֶׁנַּעֲשָׂה מֵהַבְּרוּרִים דְּשָׁם בַּ"ן, בִּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַבְּרוּר בִּשְׁלֵמוּת. אָמְנָם תַּכְלִית הַכַּוָּנָה הוּא בְּעִנְיַן הַהַעֲלָאָה דְּיִצְחָק, וְהוּא עִנְיַן הַבְּרוּר וְהַזִּכּוּךְ שֶׁל הַמַּטָּה גּוּפָא, וּבִשְׁבִיל עִנְיַן הָעֲלָיָה נַעֲשָׂה כָּל עִנְיַן הַהַמְשָׁכָה דְּאַבְרָהָם כַּנַּ"ל. וְלָכֵן לֶעָתִיד־לָבוֹא כְּתִיב[81] אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל

## ביאור בדרך אפשר

רבה נובעת מעומק הנפש ולכן "אין לה הפסק שגם אם לבבו פונה לדברים אחרים הרי אין בזה לעומת זה להיות לעומת האהבה הזאת להטרידה ולהפסיקה" ולכן רישומה של האהבה הזו נשאר תמיד "בל תמוט עולם ועד".

ח) **אָמְנָם** למרות מעלתה הגדולה של ההעלאה מלמטה לעומת ההמשכה מלמעלה, כמבואר לעיל בהרחבה, סוף סוף הכול מתחיל מלמעלה כי **בִּכְדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַהַעֲלָאָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה צְרִיכָה לִהְיוֹת תְּחִלָּה הַמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן הָאִתְעֲרוּתָא דִּלְעֵילָּא שֶׁקָּדֶם הָאִתְעֲרוּתָא דִּלְתַתָּא, שֶׁהִיא הַנְּתִינַת כֹּחַ וְהִיא הַמְּבִיאָה** ומעוררת **אֶת הָאִתְעֲרוּתָא דִּלְתַתָּא.** ולפי זה מבוארת ומתורצת השאלה שנשאלה בתחילת המאמר מה המשמעות של כפל הלשון "יצחק בן אברהם" ו"אברהם הוליד את יצחק" כי בהמשכת וגילוי האלקות על ידי עבודת האדם יש שני שלבים, כדלהלן: **וְזֶהוּ "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם", שֶׁבִּכְדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַהַעֲלָאָה דְּיִצְחָק** מלמטה למעלה, **צְרִיכָה לִהְיוֹת תְּחִלָּה הַהַמְשָׁכָה דְּאַבְרָהָם** מלמעלה למטה שהיא השלב הראשון ועל שלב זה נאמר "יצחק בן אברהם" כי ההעלאה ("אתערותא דלתתא") היא כתוצאה מההמשכה ("אתערותא דלעילא"). והשלב השני הוא - **וְאַחַר־כָּךְ נֶאֱמַר "אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק", הַיְינוּ, שֶׁמִּלְבַד הָאִתְעֲרוּתָא דִּלְעֵילָּא שֶׁקָּדֶם הָאִתְעֲרוּתָא דִּלְתַתָּא (יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם)** והיא המביאה את האתערותא דלתתא, **צְרִיכָה לִהְיוֹת גַּם אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָּא לְאַחַר הָאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה הָעֲלָיָה בִּשְׁלֵמוּת.** ועוד מבואר בכתבי האריז"ל כי ההמשכה מלמעלה למטה קשורה בשם מ"ה, ואילו ההעלאה מלמטה למעלה קשורה בשם ב"ן. ולענייננו – אמנם התחלת העבודה, בשלב ראשון, היא באתערותא דלתתא (העלאה הקשורה בשם ב"ן) אבל כדי שבירור העולם יהיה מושלם, יש לברר ולהאיר את האתערותא דלתתא באמצעות אתערותא דלעילא (שענינה המשכה והיא קשורה בשם ב"ן, וזאת מלבד האתערותא דלעילא שגרמה והביאה את האתערותא דלתתא) ובירור זה הוא ה"בירור שני" שמשלים את עבודת הבירורים.

**אָמְנָם** מצד שני, למרות שיש צורך בהמשכה כדי שהבירור יהיה מושלם, כנ"ל **תַּכְלִית הַכַּוָּנָה הוּא בְּעִנְיַן הַהַעֲלָאָה דְּיִצְחָק, וְהוּא עִנְיַן הַבְּרוּר וְהַזִּכּוּךְ שֶׁל הַמַּטָּה גּוּפָא, וּבִשְׁבִיל עִנְיַן הָעֲלָיָה** שעל ידי יצחק **נַעֲשָׂה כָּל עִנְיַן הַהַמְשָׁכָה דְּאַבְרָהָם כַּנַּ"ל** וכמבואר לעיל שכל ההמשכה וכל הבריאה הם כתוצאה מכך שעלה לפני הקדוש־ברוך־הוא התענוג שעתיד להיות לו מעבודת הנבראים. **וְלָכֵן** כיון שהעיקר הוא ההעלאה על ידי יצחק **לֶעָתִיד־לָבוֹא כְּתִיב[81] אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ** ההתעוררות של האדם מלמטה להתקרב אל הקדוש־ברוך־הוא ולגרום גילוי אלוקות ב"אתערותא דלתתא" נקראת בכתבי האריז"ל "העלאת מין נוקבין", מים הנמצאים למטה הנקראים 'נקבה' כי הם בבחינת מקבל. ואילו הארה מהקדוש־ברוך־הוא אל האדם, מלמעלה למטה, ב"אתערותא דלעילא" נקראת "המשכת מין דכורין", מים הנמצאים למעלה שהם בבחינת משפיע הנקראים זָכָר, כי כשם שבאיש ואישה בעולם הזה הזכר הוא בחינת משפיע והנקבה היא בחינת מקבל, כך למעלה הקדוש־ברוך־הוא נקרא איש וכנסת ישראל נקראת אשה, ו"העלאת מין נוקבין" היא שעבודתם של בני ישראל עולה וגורמת נחת רוח למעלה, ו"המשכת מין דכורין" היא כאשר הכוחות הרוחניים מושפעים מהקדוש־ברוך־הוא לבני ישראל ובלשון רבנו הזקן בתניא (פרק י): "כי על ידי הברורים שמברירים מנוגה מעלים מין נוקבין, ונעשים יחודים עליונים להוריד מין דכורין... דהיינו המשכת קדושת אלוקותו יתברך מלמעלה למטה להתלבש בתחתונים". ועוד מבואר בכתבי האריז"ל כי ההמשכה מלמעלה למטה קשורה בשם מ"ה, ואילו ההעלאה מלמטה למעלה קשורה בשם ב"ן. ולענייננו – אמנם התחלת העבודה, בשלב ראשון, היא באתערותא דלתתא (העלאה הקשורה בשם ב"ן) אבל כדי שבירור העולם יהיה מושלם, יש לברר ולהאיר את האתערותא דלתתא באמצעות אתערותא דלעילא (שענינה המשכה והיא קשורה בשם ב"ן, וזאת מלבד האתערותא דלעילא שגרמה והביאה את האתערותא דלתתא) ובירור זה הוא ה"בירור שני" שמשלים את עבודת הבירורים.

81) ישעי' סג, טז. שבת פט, ב.

ביאור בדרך אפשר

וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֻנּוּ לפי פשוטו פירוש הפסוק הוא שכאשר בני ישראל היו בצרות (במצרים ובמדבר) האבות אברהם ויעקב הנקרא ישראל לא עשו להצלתם ורק הקדוש־ברוך־הוא עצמו הצילם וחכמינו ז״ל דרשו את הפסוק על לעתיד־לבוא ואמרו שכאשר הקדוש־ברוך־הוא יאמר לאבות שבני ישראל חטאו, אברהם ויעקב יענו שיש להעניש אותם אבל יצחק יגן עליהם בנימוקים שונים ולכן - וְרַק לְיִצְחָק יֹאמְרוּ כִּי אַתָּה אָבִינוּ, ועל פי המשמעות הפנימית של הדברים יש ללמוד מכאן שלעתיד־לבוא בני ישראל יאמצו את קו העבודה של יצחק דווקא מושגת דווקא על ידי העלאה שהיא דרך עבודתו של יצחק כַּנַּ״ל.

וְהִנֵּה, הָעִלּוּי דְּלְעָתִיד־לָבוֹא שֶׁאָז יִהְיֶה הַזִּכּוּךְ בָּעוֹלָם עַצְמוֹ, הֵרֵי זֶה בָּא מִצַּד הָעִלּוּי שֶׁיִּהְיֶה בַּתּוֹרָה דְּלְעָתִיד־לָבוֹא לְבַדָּהּ, וּפְנִימִיּוּת הַתּוֹרָה נִשְׁאֶרֶת בְּהֶעְלֵם, אָמְנָם לֶעָתִיד כְּתִיב[83] יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ, שֶׁהוּא עִנְיַן הִתְגַּלּוּת רָזִין דְּרָזִין[84]. וְזֶהוּ שֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יְלַמֵּד עִם כָּל יִשְׂרָאֵל גַּם עִם הָאָבוֹת וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁיְּגַלֶּה לָהֶם הַפְּנִימִיּוּת, וְהוּא עִנְיַן טַעֲמֵי תּוֹרָה שֶׁיִּתְגַּלּוּ לֶעָתִיד, וַהֲרֵי טַעֲמֵי תּוֹרָה אֵינָם בְּחִינַת טַעַם וְשֵׂכֶל, כִּי־אִם טַעַם וְתַעֲנוּג, בְּחִינַת פְּנִימִיּוּת עַתִּיק. וְכַיָּדוּעַ שֶׁעַכְשָׁו כָּל הַגִּלּוּיִים הֵם רַק מִבְּחִינַת חִיצוֹנִיּוּת עַתִּיק, וּלְעָתִיד־לָבוֹא יִהְיֶה הַגִּלּוּי דִּפְנִימִיּוּת עַתִּיק[85], בְּחִינַת עֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה מִגְּ״ע סְדָרִים דְּאוֹרַיְיתָא, בגילוי האלוקות שב״גן עדן״ יש כמה דרגות, ובחינת ״עדן״ שהיא עניין התענוג העליון, מבחינת ״גן״, בגימטריא חמישים ושלוש כמספר הפרשות כאמור, היא למעלה התורה (״סדרים דאורייתא״) שֶׁ״עֵדֶן״ הוּא בְּחִינַת פְּנִימִיּוּת עַתִּיק[86] כי יש אַבָּא פְּנִימִיּוּת עַתִּיק קשר מיוחד בין פנימיות החכמה (שנקראת ״אבא״ על שם שהיא המקור המוליד את המידות יחד עם הבינה הנקראת ״אימא״) ופנימיות עתיק. וְעַל בְּחִינָה זוֹ פנימיות התורה שהיא פנימיות חכמתו של הקב״ה כְּתִיב[87] עַיִן לֹא רָאֲתָה גּוֹ׳, שהיתה נסתרת ונעלמת עד כדי כך שֶׁאֲפִילּוּ הָאָבוֹת וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא הִשִּׂיגוּ בְּחִינָה זוֹ, וְגִלּוּי בְּחִינָה זוֹ יִהְיֶה רַק לֶעָתִיד עַל־יְדֵי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר[87] בהמשך אותו פסוק שאמנם בעבר ״עין לא ראתה״ התגלות מבחינה פנימית ונעלית זו אבל יַעֲשֶׂה לַמְחַכֶּה לוֹ, וכתוב בזוהר שהכוונה לְמָאן דְּחַכְמְתָא[88], לאלה שמדייקים ומתייגעים (על) בדברי החכמה (של התורה) שֶׁהוּא עִנְיַן הַיְגִיעָה וַעֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים בְּדֶרֶךְ מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְזַכְּכִים אֶת הָעוֹלָם שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּלִי לֶאֱלֶקוּת, עַד שֶׁיִּתְגַּלּוּ לֶעָתִיד, וַהֲרֵי טַעֲמֵי תּוֹרָה אֵינָם בְּחִינַת טַעַם וְשֵׂכֶל,

ביאור בדרך אפשר

כִּי־אִם טַעַם וְתַעֲנוּג שלמעלה מהשכל, בְּחִינַת פְּנִימִיּוּת עַתִּיק הכתר העליון הנמצא מעל עשר הספירות נחלק באופן כללי ל״אריך אנפין״ – בחינת הרצון העליון, ו״עתיק יומין״ – בחינת התענוג (כשם שבכוחות הנפש של האדם, הרצון והתענוג הם למעלה מהשכל והמידות) וטעמי התורה של פנימיות התורה שיתגלו לעתיד לבוא הם מפנימיות עתיק. וְכַיָּדוּעַ שֶׁעַכְשָׁו כָּל הַגִּלּוּיִים הֵם רַק מִבְּחִינַת חִיצוֹנִיּוּת עַתִּיק, וּלְעָתִיד־לָבוֹא יִהְיֶה הַגִּלּוּי דִּפְנִימִיּוּת עַתִּיק[85], בְּחִינַת עֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה מִגְּ״ע סְדָרִים דְּאוֹרַיְיתָא, שֶׁעֵדֶן״ הוּא בְּחִינַת פְּנִימִיּוּת עַתִּיק[86]. וְעַל בְּחִינָה זוֹ כְּתִיב[87] עַיִן לֹא רָאֲתָה גּוֹ׳, שֶׁאֲפִילּוּ הָאָבוֹת וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא הִשִּׂיגוּ בְּחִינָה זוֹ, וְגִלּוּי בְּחִינָה זוֹ יִהְיֶה רַק לֶעָתִיד עַל־יְדֵי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר[87] יַעֲשֶׂה לַמְחַכֶּה לוֹ, לְמָאן דְּמְיַיקְרִין בְּמִלֵּי דְּחָכְמְתָא[88], שֶׁהוּא עִנְיַן הַיְגִיעָה וַעֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים בְּדֶרֶךְ מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְזַכְּכִים אֶת הָעוֹלָם שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּלִי לֶאֱלֶקוּת, עַד

82) ראה גם לקו״ת צו יז, א. ובכ״מ. 83) שה״ש א, ב. 84) ראה פרש״י עה״פ. הובא בלקו״ת שם. 85) פע״ח שער הק״ש רפט״ו. לקו״ת שה״ש נ, ריש ע״ג. נא, ג. ובכ״מ. 86) ראה המשך תרס״ו ע׳ צד ואילך. 87) ישעי׳ סד, ג. ברכות לד, ב. 88) זח״א קל, ב. וראה המשך תרס״ו ע׳ עח ואילך. ע׳ צד ואילך.

ביאור בדרך אפשר

1 וְנִגְלָה כְּבוֹד הֲוָיָ׳ וְרָאוּ כָּל
2 בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִּי הֲוָיָ׳ דִּבֵּר[89]
3 ואז בירור העולם יהיה בתכלית

1 שֶׁיִּהְיֶה וְנִגְלָה כְּבוֹד הֲוָיָ׳ וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי
2 פִּי הֲוָיָ׳ דִּבֵּר[89].

ביאור בדרך אפשר

4 השלימות וגם התגלות התורה תהיה כך
5 שאפילו האורות העליונים הנעלמים
6 והנסתרים ביותר יבואו לידי גילוי.

89) ישעי׳ מ, ה.

## אגרות קודש

ב״ה, י״ב מ״ח, תשט״ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

לפלא גדול שלא נשמע ממנו דבר ולפלא עוד יותר גדול שבכל חדש תשרי לא ראו אותו פה, ושעד כמה שלא יהי׳ מושקע בענין של פרנסה צריך לדעת ולא לשכוח, שפרנסה נקבע בזמני ר״ה ויוהכ״פ למעלה, ופרנסת איש יהודי בגשמיות תלוי בפרנסה ברוחניות וכאשר באים בין חסידים פרישט מען זיך אפ.

בברכה,

בשם כ״ק אדמו״ר שליט״א
מזכיר:

ב״ה, ג׳ כסלו, תשט״ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

נמסר לי בקשת ברכה בעדו באשר בריאותו צריכה להיות איתנה יותר מאשר היא עתה.

ובטח שומר הוא הוראת הרופא. כי הרי **התורה** נתנה רשות לרופא לרפאות שבזה נכלל גם אופן הרפואה, והוא האופן העיקרי לא אשים עליך כי אני ה׳ רופאך.

ובחדש הגאולה והנסים הזה, הנה יחזור לאיתנו ויוסיף אומץ בהנהגת תורת החסידות אילנא דחיי והדרכותי׳ נוסף על לימוד תורתה מתוך בריאות הנכונה ברוחניות ובגשמיות גם יחד. ומה זאב טורף מלפניו ומאחריו (מכילתא יתרו) הנה יצליחו השי״ת גם בעבודה, וכמבואר בלקו״ת תורת שמואל ספר תרכ״ו בתחלתו.

בברכה לבריאות הנכונה ולבשורות טובות.